

COMMENTARIII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.



VOLVMINIS XXXII. PARS II.

LIPSIAE, MDCCXC.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Vendantur etiam

Londini apud Pr. Elmsly, Edinburgi apud Elph. Balfour, Lugd. Bat. ap.
Fratres Luchtmann, Parisiis apud Barroi Iunior. Veneriis apud Io. Bapt.
Pasquali, Mediolani apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud Gui-
bert et Orgeas, Florentiae apud Ios. Molini, Holmiae apud M.
Swezerum, Liffbonnae apud M. Borell et Socios, Lausan-
nae apud I. H. Port.

I.

PETER IOSEPH MACQUERS *Chymisches Woerterbuch,*
oder allgemeine Begriffe der Chymie nach alpha-
betischer Ordnung, aus dem Franzoesischen nach
der zweyten Ausgabe übersetzt, und mit Anmer-
kungen und Zusatzen vermehrt von D. IOHANN
GOTTFRIED LEONHARDI, der Pathol. und Chi-
rurgie ordentl. öffentl. Professor zu Wittenberg,
u. s. w. Zweyte verbesserte und vermehrte Ausga-
be. Theil I. von A bis C. 806. Seit. und 62. Seit.
Vorber. Th. II. von D. bis Gas, entzündbares.
851. Seit. Th. III. von Gas, phlogistisches, bis
K. 778. Seit. Th. IV. von L bis P. 754. Seit.
Leipzig in der Weidmannischen Buchhandlung.
1788. 1789. gr. 8.

h. e.

PETRI IOSEPHI MACQUERI *Lexicon chymicum*
ex franco-gallico sermone in germanicum
translatum atque annotationibus et supple-
mentis auctum à IOH. GODOFREDO LEONHAR-
DI. — Editio altera emendata et aucta. Tom.
I. II. III. IV.

Suo iam tempore prioris huius libri egregii editio-
nis, eorumque, quae LEONHARDI Exper. studio
debemus, in hisce commentariis *) facta fuit men-
tio; ideoque modo, quae in hacce secunda accesserunt,
nobis iam exponenda sunt. Summa cum diligentia
omnia, quaecunque per hosce octo annos, quo prior
editio

N 2

*) vid. Vol. XXV. p. 77-95. et Vol. XXVII. pag.
292-306.

editio prodiit, in campo chemiae praestita fuerunt, vsumque quendam cognitioni chemicae afferunt, in ordinem digessit; sententiam suam vel theorema sana vel suis ipsius experimentis firmatam adiecit, quae sub lectione veterum librorum chemicorum, quibus multum quoque temporis impendit, notata digna occurrerunt, enarravit; animadversiones, quae tum SCOPOLI, tum VAIRO editionibus suis italicis huius lexici chemici adiecerunt, suo quavis loco inseruit; multa quoque, quae ad minerologiam, vsum tum oeconomicae atque technicae, tum medicum multorum praeparatorum chemicorum spectant, supplēuit. Non potuit vero a se impetrare, vt medicamentorum vel simplicium vel compositorum e materia medica et pharmacia repositorum, exemplo interpretum et italicorum et anglicorum iniiceret mentionem, quippe quae a prioris chemiae limitibus nimis sunt remota. Traditionem, illam auctoris, qua capita huius lexici in ordinem quendam systematicum redegit, antea tom. sexto sub finem subiunctam, initio statim inseruit. Quibus secunda haec editio priore longe auctior et breuibus iam exponamus.

- Tom. I. *Euaporationis* notio accuratius definitur, variae
 p. 2. quae formae, quae ipsi tanquam generi subiectae sunt, prout partes abigendae vel humidae vel siccae fuerint, subiunguntur.
 p. 9. Lapidēs cancerōrum, quorum sub *terrīs absorbentibus* mentio facta est, glutine gelatinoso et terra calcarea constituuntur.
 p. 12. *Acidum malorum*, SCHEELII studio recentiori memoria detectum, acidum sui generis efficit, quod pro phlogisti copia, locum inter citri et sacchari acidum obtinet. Pluribus eiusdem parandi modus, naturae affectiones, rationes ad alia corpora proponuntur.

Caput de *aethere* nouis tum annotationibus, tum p. 16.
 supplementis insigniter auctum. Natura olei vini. p. 27.
 Variæ chemicorum de genesi ætheris sententiæ;
 Auct. Cl. Westrumbianam ab HERMBSTAEDTIO dili- p. 35.
 gentius finitam reliquis præfert. Ad putredinem
 a corporibus, quæ in musæis seruantur, arcendam,
 atque exsiccationem promouendam commodè æther
 adhibetur. Virtutes et rationes ætheris vitriolici
 ex recentissimis obseruationibus. — Varii *aetherem* p. 44.
acetosum conficiendi modi in additamentis enarran-
 tur, vbi Cl. Auct. HERMBSTAEDTII viam conue-
 nientissimam censet, præcipue, si ætherem prima de-
 stillatione collectum, cum aequali aquae copia denuo
 destillationi subieceris. Affectiones, vsus. — *Aether* p. 50.
ex acido ligni paratus, qui in priore editione modo obi-
 ter commemoratus fuerat, hic fusius pertractatur.
 Cum ipso æther per acidum oryzae satiuæ a CREL-
 LIO paratus, haud dubie plane conuenit. — Insignia p. 52.
 illa studia, quæ multi recentissima memoria *ætheri*
salino impenderunt, L. Cl. diligentissime exposuit. p. 62.
 — Similiter quoque *ætheris nitrosi* et natura et pa-
 tandi viæ enarrantur.

In *vi caustica* optime explicanda chemici admo- p. 137.
 dum discrepant. A MACQUERO atque BERGMANO,
 BRAUMEIVS cum SCOPOLIO, ignem vel materiam ca-
 loris principium vis causticæ statuentes, dissentiunt;
 horumque sententiæ LEONHARDVS quoque subicri p. 141.
 bit, qui vim causticam absorptione atque retentione
 multi ignis specifici corporibus conciliari censet, qui
 ipse ignis cum horum principio iam combinatus ita
 ab hoc inuolditur, ne tanquam ignis liber vim exse-
 rere possit.

Formulae a recentioribus ad *lapidem causticum* p. 145.
chirurgorum parandum commendatæ hic insertæ
 leguntur.

- P. 153. In animaduersionibus capiti de *alumine* adiectis inter alia agitur de eo, num acidum in alumine praevalere valeat, de aluminis in aqua solutione, de forma crystallorum, de quantitate acidi vitriolici in definitum aluminis pondere, de decompositione aluminis, de
- P. 178. natura terrae aluminis, de mineris aluminis. — Lapis, qui *alumen romanum* praebet, accurate describitur, color a ferro, quod lapidi huic inhaeret, repetendus est, vsus eiusdem medicus.
- P. 209. Tentamina, quibus *alkali minérale* faciliori via solui
- P. 216. parare multi tentarunt, enarrantur. — Modi *alkali*
- P. 229. *vegetabile* in crystallorum formas redigendi. Triplex sententia de genesi *alkali vegetabilis*, alii eductum alii productum, alii utrumque habent. Studiosius nomina chemicorum, qui harum sententiarum alicui subscripserunt, hic collecta leguntur. — *Alkali volatile* et animali et vegetabili regno commune; praecipue in glutinosis plantarum principiis latere videtur. Ex his duobus regnis transit in tertium, minerale, quamquam eiusdem in regno minerali genesis sine virium cum animalium et vegetabilium concursu plane negari non potest. Virtutes
- P. 253. *alkali volatilis mitis* s. aërat. — Nouum hic insertum legitur caput de *alkali phlogificato*, atque quod inde obtinetur, lixiuio sanguinis. Varias ad hoc lixiuium parandum propositas fuerunt formulae. Commune vero, ut et Macquerianum, peregrinis inquinata sunt partibus, quibus examina irrita redduntur. Communi enim hepatis sulphuris, Macqueriano *alkali* nondum exacte saturatum, calx quoque ferri, quin cupri et terra aluminis admista sunt. Multi igitur vias haec lixiuia depurandi monstrarunt, inter quos KLAPROTHVS atque STRUVIUS, quemadmodum WESTRUMBIVS experimentis suis, magno cum labore institutis, comprobavit, reliquis praestant.
- P. 264. In explicanda materiae tingentis natura, discrepant chemici;

chemici; BERGMANVS atque SCHEELIVS acidum
sui generis in alcali phlogistico assumunt, quod aci-
dum tingens s. caerulei Berolinensis appellarunt,
viam hocce eliciendi proposuerunt, in naturam at-
que affinitates eiusdem inquisuerunt. WESTRV-
MBIVS vero hoc acidum naturae phosphoreae
habet. Cl. AUST. igitur cum NAVMANNO mate-
riam caerulei Berolinensis tingentem, hepar phos-
phoreum censet, quod phlogisto, alcali volatili, et
acido phosphoreo constituitur. Fuerunt quoque p. 279.
qui materiam tingentem cum aliis corporibus, vt al-
cali volatili, terrisque omnibus praeter siliceam,
combinare tentarunt, indeque lixiuum sanguinis
volatile, s. liquor probatorius MEYERI, calx phlogi-
sticata LANDRIANII ortum duxerunt. Alia experi- p. 281.
menta, salibus alcalinis per digestionem aut coctio-
nem cum carbonibus ossium, aut sanguinis, vim
tingendi via humida conciliandi hucusque votis non
responderunt.

In supplementis *ambræ griseae* adiectis, origo p. 294.
virtutesque eiusdem exponuntur. L. Cl. ipsam, quae
nullam animale prodit naturam, neque acidum
phosphoreum, neque alcali volatile offert, minerali
regno subiicere non dubitat.

Acidum formicarum ante seculum iam chemico. p. 299.
rum in se excitauit attentionem; recentiori memo-
ria diligentius modo in eiusdem naturam inqui-
situm est.

De specifica *salis ammoniaci* grauitate, acidique p. 314.
ad alcali in eodem ratione, quaedam obseruationes
textui, plures vero notis subiectis insertae sunt.

Arsenicum rubrum e WESTRVMBII tentamini. p. 356.
bus, tum per compositionem, tum per analyfin, in
centumpondio octoginta arsenici et viginti sulphu-
ris partes continet; illi, qui venum prostat, quaedam
ferri partes inhaerent; nulla vero cupri aut antimo-

- P. 367. nri vestigia, quae BECKERVS nuper sibi deprehensisse visus est, conspexit. Vsum arsenici medicamentum vel externum a LE FEBUREO commendatum, L. plane repudiat, sententiamque exemplo tristi confirmat. — *Minerae arsenici* admodum studiose describuntur. — Tentamina SCOPOLI, quibus solutiones metallorum plerorumque super regulum arsenici quater et vices cohobavit, in nota subiecta habentur leguntur.
- P. 402. Partes cineres plantarum efficientes variorum cineris usus enarrantur.
- P. 412. *Menstrua* natura vel fluida sunt, vel arte in formam fluidam commutanda sunt. Explicatio modi, quo corpora solvuntur.
- P. 437. Ad caput de floribus Benzoës plura suppleta sunt, quae parandi rationem, tum secundum SCHEELIUM per praecipitationem cum aqua calcis, tum secundum GOETTLINGIUM et GRENIUM mediante alterutro alcali fixo, virtutes, salia et neutra et media, aetherem benzoinum, et affinitates spectant. Propter maiorem phlogisti, quod continet copiam, qua reliqua acida vegetabilia longe superat, sui generis habendum esse videtur.
- P. 458. *Caeruleo Berolinensi* multa accesserunt supplementa. Differentia huius caerulei a Parisino atque Erlangensi. Modus quo maiori, et minori copia paratur. Virtutes probi caerulei Berol. Nisi caeruleum a salibus fuerit purgatum, minus ad pingendum idoneum erit. Propter diuersitatem eius caerulei, quod venum exponunt, experimentorum cum ipso institutorum euentus adeo discrepant. Ratio ad alia corpora. Inquinamentum ferreum secundum BERGMANVM sextam, secundum WESTRUMBIVM vero dimidiam partem efficit. Fuerunt, qui caeruleum Berolinense nativum se inuenisse assererent.
- P. 464. *Succinum* haud dubie resina arboris, quae nostra aetate non amplius exstat.

Consilium WESTRVMBII *terram foliatam tartar* p. 482.
 via minus sumtuosa ex tartaro vitriolato et
 saccharo saturni per duplicem affinitatem parandi,
 merito, cum non omni periculo vacet, reiicitur.

Plumbi grauitas non tribuenda est phlogisto, p. 493.
 quippe quo inter omnia metalla maxime eget. Ad p. 506.
 versus venena plumbea rhabbarum cum terra ab-
 sorbente, vt et alcali vegetabile commendatur.

Plures ad *cerussam plumbi* adiectae sunt animad- p. 516.
 versiones, quibus in primis modus eandem parandi
 illustratur.

Sanguinis coagulatio accuratius definitur, porro p. 523.
 ea, quae destillatione eiusdem sicca obtinemus. Ten- p. 525.
amina SCOPOLII inserta sunt, quae cum liquore hy-
 dropici instituit. Ferrum, quod sanguini inhaeret, p. 538.
 non ipsam efficit materiam tingentem, sed hanc mo-
 do ligat, eiusque effectus definit.

Recentiora experimenta eum *materia plantarum* p. 541.
viridi instituta hic enarrantur.

Diuersus *vini adusti* sapor, qui interdum maxime p. 562.
 ingratus est, et pro diuersa corporum, e quibus vi-
 num adustum parauimus, indole adeo discrepat,
 a particulis oleosis admistis repetendus esse videtur.

Variis locus *de magnesia vitriariorum* auctus fuit p. 566.
 supplementis, quibus varia huius minerae genera, par-
 tes eiusdem constituentes, ratio ad alia corpora, at-
 que inprimis vis alia corpora phlogisto orbandi ex-
 ponuntur. Haec quidem ex aëre purissimo deri- p. 570.
 vanda est, qui ex ipso euolutus, loco phlogisti cum cor-
 pore dephlogisticando sese coniungit. — Subiungi- p. 572.
 tur *regulus magnesi*, qui eadem diligentia pertra-
 ctatur.

Formulae tum antiquiorum tum recentiorum p. 578.
 praecipue HOEFFNERI, *tartarum emeticum* parandi,
 diligenter enarrantur. Arridet L. Cl. antiquior illa p. 594.
 ratio mediante *croco antimonii*, quippe quo medi-

camentum mitius, quod minori cum periculo adhiberi potest, obtinemus.

p. 657. Insignia capiti *de phlogisto* accesserunt supplementa, quippe quod ultimis annis praeterlapsis ingenia chemicorum adeo exercuit. In natura eiusdem eruenda in diuersas chemici abierunt partes, quorum

p. 667. opiniones hic exponuntur, Auct. Cl. WESTRUM maxime fauet sententiae, qui materiam caloris ignem atque phlogiston principia plane diuersa allicuit. Ex KIRWANI mente, forma purissima, atque

p. 670. maxime euoluta aëri inflammabili inhaeret. Idem quoque materiam electricam a phlogisto pendere putat, quippe quod cum maiori materiae ignis copula copulatum centies forte, quam in aëre inflammabili subtilius sit. Alii vero materiam electricam positivam ignem, negativam vero phlogiston habent. Accuratus phlogisticum, quam phlogiston appellatur.

p. 769. *Calcinatio* praecipue id efficit, ut corpora facilius comminui possint; vel naturalis, si corpora efflorescunt, dilabuntur, fatiscunt, rubiginem contrahunt, vel artificiosa, quae perfecta, aut imperfecta, siccata aut humida est.

p. 773. Alkali fixum cum calce magnesi fusum producit massam, quae *chamaeleon minerale* appellatur. Virtutes, relatio ad alia corpora, et usus eiusdem chemicus.

p. 777. Plura, quae ad *acidum citri* spectant, textui inserta sunt. Modi ipsum concentrandi atque purgandi per succi expressi destillationem destruitur acidum SCHEELII igitur ratio praestat per selenitem citratum, qui acido vitriolico rursus decomponitur, ut in lixiuo hocce formentur crystalli. De acido citri dulcificato, atque eiusdem oleo graui; de combinatione cum alcalibus, terris, et metallis. Acidum sui generis habendum est, quod pro copia phlogisti

dium tenet inter tartari et malorum acidum. In variis baccarum fructuumque generibus minori acidum malorum quantitati iunctum latet.

Nouus vero in hoc tomo primo pertractantur articuli; *Acidum malorum* (pag. 12.), *aether ex acido ligni paratus* (p. 50.), *alkali phlogisticatum* (p. 264.), *regulus magnesia vitriariorum* (p. 572.), *chamaeleon mineralis* (p. 773.). — Alii vero nouis supplementis insigniter fuerunt aucti, quo pertinent: *Aether* (p. 39.), *Acetofusus* (p. 44.), *Vis caustica* (p. 137.), *Ambra* (p. 294.), *Flores benzoës* (p. 437.), *Caeruleum Berolinense* (p. 458.), *Magnesia vitriariorum* (p. 566.), *Phlogiston* (p. 657.), *Calcinatio* (p. 769.), *Acidum citri* (p. 777.).

Exhalationum natura, differentia ab aërum generibus; vapores et fumus ut formae nomine generico p. 1. . . fluuiorum continentur.

Varii corpora *dephlogisticandi* modi. Ipsa vel aëri p. 5. exponuntur, vel in aëre libero candescunt, vel cum aliis corporibus, quae magna in phlogiston trahuntur affinitate, siue siccis, siue fluidis tractantur.

Destillationem aëris absentia inuocat potius, quam ut impediatur. Impedimenta potius de minus congrua vasorum destillationi inferuentium forma repetenda sunt. p. 9.

Recentiorum chemicorum cum *adamante* experimenta in supplementis exponuntur. p. 45.

Atramenta sympathetica ad certas quasdam classes secundum WIEGLEBIUM reducuntur, optimeque exemplis illustrantur. p. 66.

Plures in *cadaveribus condiendis* veteres sequebantur vias, & quarum differentia varii tentaminum chemicorum hoc consilio susceptorum euentus explicandi sunt. Recentiorum studia lixiuii salinis corpora imbuendi, cauitatesque herbis aromaticis implendi, parum effecerunt. WILH. HUNTERI formulae reliquis adhuc praestat. p. 89.

- p. 87. Caput *de ferro* quam plurimis auctum fuit oblationibus, quarum permultae e classico RINMANI
- p. 93. libro petitaе sunt. — Ferrum exacte politum, post incalescentiam aëri fuerit expositum pro vario
- p. 140. caloris gradu varios induit colores. — Secundum BERGMANI mentem diuersa illa ferri genera partim ab inaequali partium necessariorum ratione, partim a peregrinis istis corporibus, quae ipsi admixta sunt praecipue terra silicea, plumbagine et magnesia, gra pendent. — *Minerarum ferri secundum*
- p. 151. HARDVM diuisiones.
Descriptiones laborum metallurgicorum nouis
- p. 255. plementis insigniter auctae sunt. In tractatione minerarum auri atque argenti natiui methodus
- p. 300. IGNAZIO Nobili DE BORN nuper commendata partibus enarratur. Similiter e SCOPOLIO aliisque
- p. 356. floribus modi illi, quibus in fundendis mineris tum argenti, tum cupri artifices versari solent, repeti leguntur.
- p. 360. Genesis *aceti* ab optimis chemicis ita explicatur acidum tartareum, quod vino inhaeret, ut et acidus spiritus vini, qui in fermentatione acetosa decomponitur, repudiatis particulis phlogisticis, atque exptis ex aëre puro particulis igneis in acetum transiit.
- p. 402. — Acidum acetosum, quod sapae aceti adhuc inhaeret commode per repetitam huius cum aqua affusa destillationem extricari potest.
- p. 408. *Albumen ouorum* terra calcarea phosphorata acido lactis SCHEELII haud dubie constituitur.
- p. 408. *Materia tingens* in corporibus vegetabilium diuisa, RETZIO indolis resinosaе esse videtur, cui odor saporque plantae proprius adhaeret. Plura vero huic aduersantur sententiae. Forte in hocce pimento respiciendum ad acidum saccharinum, quod varia ratione cum phlogisto ferroque combinatur atque cum aliis corporibus vel gummosis vel resinosis

is varios
ilis pig
Alun
German
ali addi
ulgo ob
um, vel
Acid
cie acidi
est, cui
um sac
Spiri
ptis cher
Addi
caloris
affectus
dem pro
in alium
pore eu
phlogisto
caloris s
tatisque
Inter
nonum h
ipsumqu
tuere, q
varia rati
Sup
eiusdem
ret, calo
quod ip
ignis, qu
Virt
ram gua
gificato
ipsum a

is varios colores efficit. — Praecipua regni vegetabilis pigmenta enarrantur.

Alumen plumosum verum Neapoli in balneis St. p. 449. Germano efflorescit, soluitur aqua, atque sine ullo alcali additamento perfectum offert alumen. Quod vulgo obuium est, asbestum potius, vel gypsum striatum, vel basaltum fibrosum refert.

Acidum pinguedinis animalis magna cum veri specie acidi vegetabilis elementaris modificatio habenda est, cui pro quantitate phlogisti medius inter acidum saccharinum et acetosum competit locus.

Spiritus Libanii fumans, qua ortum ex praecipuo p. 487. optis chemicis diligenter explicatur.

Additamenta ad locum *de igne*. Materia ignis p. 535. caloris aptius, quam calor appellatur. Hic enim effectus huius materiae habendus est, qui motu eiusdem profertur, et modo e corpore, in quo haeserat, in alium transit, modo in eodem, quo latuerat, corpore euolutus, iam vim suam exserit. *Lux* vero p. 539. phlogiston habendum est, quod maxima materiae caloris s. ignis copia ad summum subtilitatis fluiditatisque gradum euectum fuit.

Inter recentiores *SAGIVS acidum igneum*, quod p. 545. nouum hic caput explet, denuo in scenam produxit, ipsumque verum materiae ignis principium constituere, quod in omnibus resideat corporibus, atque varia ratione modificetur, asseruit.

Supplentur quaedam de *genesi flammae*, variisque p. 564. eiusdem coloribus. Phlogiston, quod corpori inhaeret, calore extricatum, emittitur, aer adiacens eo, quod ipsum excipit, componitur, iamque materia ignis, quae in illo latuerat, libera redditur.

Virtus acido nitri dulcificato propria, qua tincturam *guaiaci* caeruleam tingit, ab acido nitroso phlogificato, quod illi inhaeret, repetenda est, cum hoc ipsum acidum eosdem quoque effectus sua ipsius vi exse-

exferere soleat. Explicatu tamen paullo difficilis est, cur aliarum tincturarum spirituosarum color non simili quoque ratione mutetur.

p. 597. In omnibus *fermentationum* formis acidum euoluitur aëreum; quod, num partem corporum fermentationi subiectorum necessariam efficiat, nondum satis liquet, quamuis quaedam id comprobare videantur. Quae vero fermentationibus produnt corpora, verè producta habenda sunt.

p. 602. Nouum de *gallis* caput. Historia earundem naturalis, analysis chemica, ratio ad alia corpora, essentialia, eiusdem virtutes, per destillationem cum acido nitroso abit in acidum saccharinum; tincturae gallarum, eiusque vsus.

p. 616. Additamenta ad caput de *bile* maximam partem eiusdem spectant naturam, de qua ab aliquo inde tempore lis inter chemicos aequè ac medicos fuit agitata. Auct. Cl. alcalinam naturam ipsi non denegat, quippe quam et aliorum multorum et sua ipsorum tentamina comprobarunt. Qui vero naturam saponaceam repudiant, ipsam praeter lympham coagulabilem, e fluido peculiari, quod aqua, phlogisto, et exigua terrae parte constituitur, componi autumant. Destillatione bilis alcali obtinemus volatile, quod haud dubie acido ligatur, cuius natura propter similitudinem cum lotio, phosphorea habenda esse videtur.

p. 620. Praecipuam vero partem constitutiui effectus principium illud amarum, quod ortum suum illa particulis, quae in canali intestinorum e cibis assumptis, fecibusque resorbentur atque ad hepar deducuntur, debet. Forte acido saccharino, quod aëre fixo ex parte priuatum, atque varia ratione cum particulis oleosis aut phlogisticis copulatum est, constituitur.

p. 627. Recta *gas* notio ita finienda est, vt sit fluidum oculorum aciem fugiens, elasticum, graue, quod in vas vitreis pellucidis inclusum seruari, nullo vero frigo-

s externi gradu in formam pulueris sicci aut gutta-
um coagulatione redigi potest. — *Gas dephlogisti* p. 686.
atum facillime e magnesia vitriariarum, vt HERMB-
TAEDTIVS docuit, obtinetur. Vfus eiusdem prae- p. 697.
ipue ad phlogisti quantitatem definiendam. Variæ
unt de eiusdem natura opiniones. Auct. nostrop. 705.
Vattiana, cui etiam WESTRVMBIVS subscribit, ma-
ime placet, qui ipsum ex igne elementari et aqua
dephlogisticata, componi asserunt. — *Gas mephiti* p. 781.
um s. acidum aëreum ex KIRWANI atque WE-
TRVMBII sententia phlogisto et aëre purissimo con-
stituuntur; cui etiam L. Cl. fauet. Plures vero ipsa p. 789.
acta fuit aduersarios. — *Gas inflammabile* KIRWA- p. 847.
VS magna cum veri specie phlogiston purissimum
eriforme statuit.

Hic quoque tomus quibusdam nouis auctus est
capitibus: sunt ex hoc genere: *Dephlogisticatio* (p. 5.).
Cadavera condire (p. 80.). *Acidum igneum* (p. 545.).
Galli (p. 602.). — Alia vero capita additamentis
longe absolutiora euaserunt, quo pertinent: *Ex-
halationes* (p. 1.). *Adamas* (p. 45.). *Tractatio mine-
rarum auri atque argenti natiui per lotionem et hy-
dragyrum* (p. 255.). *Fusio minerarum argentis*
(p. 279.) et *cupri* (p. 300.). *Ignis* (p. 534.). *Flamma*
(p. 564.). *Fermentatio* (p. 597.). *Bilis* (p. 615.). *Gas*
dephlogisticatum (p. 685. 698.), *mephiticum* (p. 772.).
Inflammabile (p. 823.).

Gas phlogisticum non diligenter satis hucusque T. III.
ab acido distinxerant aëreo, vt nouum iam ideo con- p. 1.
stituat caput. Ex vulgatissima opinione aëre purif-
simo et phlogisto formatur, ea tamen ratione, vt ipsi
maior phlogisti copia, quam acido aëreo inhaereat.
Quo melius eiusdem naturam cognoscamus, multa
adhuc instituenda sunt tentamina. — *Gas nitrosum* p. 87.
et KIRWANVS censet, phlogisto et acido nitroso,
quod principio acido, h. e. acido aëreo orbatum est,
sue basi nitri, quæ vna aëris phlogistici et duabus
aëris

- p. 92. aëris purissimi partibus constat, efficitur. Adieci.
- p. 94. sunt quaedam de Eudiometro. — Reliqua aëris puri.
- p. 112. nera vt *Gas muriaticum*; *acidum sulphureum volatile*.
- p. 132. *acetosum*, *alkalinum volatile*, *fluoris mineralis*, non.
- p. 136. passim auctae sunt obseruationibus; quas partim.
- p. 150. supplementis, partim animaduersionibus inseruit.
- p. 171. Accessit denique *Gas acido phosphoricum* a GENGLEBRIO primum descriptum, qui hepatico analogum statuit. KIRWANVS phosphorum habet aërisformem.
- p. 237. Caput *de auro* variis animaduersionibus temerariis subiectis hic illic locupletatum.
- p. 289. Inter alia *de granatis vesuvianis*, vt etiam de variis *granitum* formis.
- p. 298. De quibusdam *viride aëris* parandi modis; praecipue de illo, quem Montispeffulani sequuntur, in adtamentis agitur.
- p. 308. In *principiis corporum chemicis* recensendis sentiunt auctores. WESTRUMBIUS ignem, principium humiditatis, phlogiston atque terram elementarum primi ordinis; aquam et aërem secundi; LAVOISIERVS vero quinquaginta quinque elementa, quae hucusque non amplius dissolui potuerunt, statuit.
- p. 335. *Chemica pilorum analysis*; mucosum constituunt oleoso, vel potius glutine animali, oleoso, cui gelatinosum aliquid admixtum est. De variis pilos purgandi methodis et gendique modis. Pili sub aqua solis radiis expoliti quemadmodum gossypium atque fericum aërem purissimum emittunt.
- p. 347. Ex HALLII obseruationibus *urina* per quietem duplex demittit sedimentum, alterum gelatinosum, alterum salinum.
- p. 351. salinum alterum. — Quatuor urinae per putredinem decompositionis idem Auctor sumit stadia, quae imprimis odore facile dignosci possunt. Primi odor vrinosus, alterius acidulatus, tertii alcalino-volatilissimus, quarti putridus, quin cadauerosus. — Acidum, quod in urina continetur, saccharino analogum est; in quibusdam quidem

quidem vrina cum alcali volatili, in eiusdem vero sedimento cum terra calcarea coniuncta est. In huius ipsius salis ammoniaci decompositione causa, cur vrina ace scat atque alcaliescat, quaerenda est. Huius ipsius acidi cum phlogisto connubium, vt ex vrina diabete aegrotantium saccharum educatur, efficere videtur.

Modi *mel* per filtrationem et despumationem p. 382. depurandi. Examen eiusdem chemicum.

Diuerſa illa *lunae corneae* grauitas a diligentiore p. 390. vel negligentiore edulcoratione et siccatione praecipue repetenda erit.

De menstruorum in *pigmentum indicum* vi atque p. 412. efficacia, multa e BERGMANI aliorumque obseruationibus hic suppleta leguntur.

Variorum corporum acidorum *caseum* e lacte p. 430. praecipitandi virtus multis illustratur obseruationibus. — SCOPELII, quibus caseum destillationi subiecit, hic enarrantur experimenta.

*Calces metallica*e Auct. Cl. acida sunt, quae phlo. p. 455. gisto non exacte quidem saturata, plus vero minusue per idem coagulata sunt. — Metalla nobiliora, via laumida, qua sola in calces redigi possunt, parum, ignobiliora vero vtraque via multum phlogisti amittunt. WESTRUMBIVS e caleibus metallorum aquam, aerem purum et ex magnesia vitriariorum acidum praeterea aereum extricauit.

Terra calcarea variis a natura offertur formis, p. 459. modo aerata, modo aliis acidis copulata, modo caustica, modo variis terris inquinata. — De calcis vi p. 463. vae ad extinctam ratione. — Bonitas caementi a p. 485. variis caussis pendet, quarum praecipuae exponuntur. — SCOPOLIVS tentaminibus diuerſa terrarum calca. p. 493. rearum genera accuratius definiuit.

Eo inprimis *camphora* a resinis differt, quod in p. 508. talis clausis absque vlla decompositione sublimetur.

- P. 511. — ROSEGARTENII experimenta cum camphora
 12. instituta; per acidum nitrosum crystallos acidum
 camphorae referentes obtinuit. Magna cum var
 specie has ipsas cum illis, quas WESTRVMBIVS et
 oleo oliuarum per acidum nitri extricauit, conuenit
- P. 527. assumendum est. Praecepta ad *kermes minerale* com
- P. 531. modius parandum. — Kermes exacte edulcoratum
 nihil continet alcalini, hepar enim metallicum ex
 sulphure et calce antimonii compositum constituit.
 Illi quidem, quod verum exponitur, haud raro admix
- P. 536. tum est. — BERGMANVS kermes multis examinandi
 mensuris.
- P. 552. *Pyrites*, quando fatiscunt, aërem purissimum in
 sugere, in quo a LAVOISIERIO SCOPOLIVS dissentit,
 non plane in dubium vocari potest. Hic enim aer
 cum phlogisto sulphuris combinatus ex KIRWANI
 praeceptis naturam acidi aërei induit, atque cum bul
 sulphuris acidum format vitriolicum.
- P. 554. *Silices* e quorundam opinionibus e terra calca
 rea singulari modo indurata formantur. Admixtum
 semper habent terram calcaream et argillaceam. —
- P. 559. Ipsum acidum aëreum e *liquore silicum* terram pra
 cipitat siliceam, quippe quo alcali, quo terra soluta
 fuerat, mitius redditur.
- P. 561. *Acidum cerasorum* acidum mixtum continet, et
 quidem secundum HERMBSTAEDTIVM saccharinum
 cum tartareo, cui terra calcarea et alcali vegetabilis
 adhaeret; e WESTRVMBII vero mente principia
 saccharino, acido citri et malorum, terra calcarea,
 silicea et alcali vegetabili constituitur.
- P. 581. Effectus *auri fulminantis* optime a SCHEELIO ita
 explicantur: alcali volatile, quod in phlogiston aë
 remque phlogisticum decomponi potest, illo, quo
 aurum nostrum incalescit momento, ita decompo
 nitur, vt phlogisti pars cum calce auri facile resis
 tuenda celeriter sese copulet, altera pars materiae
 caloris

caloris nupta debili luce auolet, aër vero phlogisticus per materiam caloris sub aëris formam euolutus, per celerem in aërem adiacentem eruptionem, siue purissimus, siue fixus fuerit, fulminationem efficiat. Forte vero aër quoque purissimus calci auri inhaerens, atque ex acido salino dephlogificato menstrui forte deducendus, suum quoque ad fulminationem confert.

Vna aëris purissimi nitrosi pars, cum duabus p. 590. aëris hepatici ex hepate sulphuris euoluti partibus, eadem vi, quā *pulvis tonans*, fulminare solet.

Virtus ossium in vitrum abeundi quosdam eo de p. 603. duxit chemicos, vt terram siliceam in iisdem latere sibi persuaderent. — *PROVSTIVS* in itinere per p. 605. Hispaniam facto integros montes, qui venas calcis phosphoratae a natura formatae offerunt, conspexit.

De cibo cobalti eiusque partibus constitutivis; p. 608.

— Variæ formae, quibus calx cobalti effoditur, secundum KIRWANVM; virtutem cobalti tingentem p. 611.

ita exploramus, vt tribus cinerum clauellatorum cum quinque vitri aut pulueris silicei partibus fuis ad finem vnam minerae cobalti partem adiiciamus. Minerae cobalti ditissimae libras sexaginta ad octoginta, vilissimae ne viginti quidem quinque libras reguli offerunt. — Descriptio minerarum cobalti file-

p. 612. siacarum ab ASSMANNO cum Auct. nostro communicata. — E cobalto, vt RINMANNVS asserit, pigmentum parare licet viride, quod cum cerussa vel albo hispanico mixtum, atque tum aqua tum oleo praeparatum aëris, solis, acidorumque iniuriis resistit. Ipsius hic adiecta legitur fomula.

Effectus acidi nitrosi fumantis in *carbones*, quos p. 646. LICHTENSTEINIVS enarrat. — De massis, quas corpora vegetabilia, e quibus partes solubiles aqua suscepit, post combustionem relinquunt. — Principium carbonaceum LAVOISIERIVS carbonem ap-

- pellat a terris, alcali et aëre inflammabili plane depuratum, quod principio aëris purissimi acido innatum, acidum aëreum, vel ut ipse appellat, acidum carbonum constituit. Carbo vero ex eiusdem chemici mente, principio hocce carbonaceo, aëre inflammabili, aliqua terrae parte et alcali vegetabili
- p. 655. formatur. — Virtutes carbonum bonae indolis. — HIELMII experimenta cum carbonibus vario con-
- p. 658 filio instituta. — Diligentissime vsus carbonum hic exponitur. A chemicis praecipue ad corpora vacua depuranda, atque phlogisto orbanda adhibentur.
- p. 667. *Acor suberis*, quem BRUGNATELLI e quercu subere extricauit, massam refert glutinosam acidam. Forte acidum saccharinum impurum efficit.
- p. 703. Sub ipsum *crystallisationis*, vt et congelationis momentum materia caloris euoluitur. Non tanta enim materiae caloris copia, propter massam salis arctius coagmentatam contineri potest. Glaciers contra nix atque salia si soluantur, cum materiam caloris iam attrahant, frigus efficiunt. — Haud raro duae solutiones salinae saturatae atque fluidae sub commistione subitanam efficiunt crystallisationem, ea quidem ratione, vt alterum sal aquam crystallisationis alterius ita auide arripiat, vt hocce amplius fluidam formam seruare nequeat.
- p. 711. *Vasa coquinae inferuientia* praecipue e ferro et cupro parata encausto obducere expetit. BINDHEIMVS formulam in hunc finem commendauit.
- p. 722. Caussam, cur *cuprum* rubiginem quoque contrahat, LAVOISIERIVS in eo ponit, quod aquam decomponat, eiusdemque principium aëris purissimi
- p. 752. sibi iungat. — Quo meliorem splendorem nec ab aëre nec pluuia immutandum cupro concilient Chionenses, hocce metallum, cuius superficiem cinere et spiritu vini purgarunt, atque sole siccarunt, pulu-
ex sole ammoniaco, alumine, viridi aëris, et partibus
anima

animalium formata, affusa, quantum opus est, aqua, obducunt.

E cupro *acetum radicale* purissimum, si modo p. 775. caute in destillando fueris versatus, extricare licet. Secundum LAVOISIERIVM radicale acetum a destillato in eo differt, quod principium aceti exacte acido principio in radicali saturatum sit.

Huic quidem volumini sequentia inserta sunt capita, quae in prior editione desiderantur: *Gas phlogisticum* (p. 1.), *phosphoreum* (p. 171.). *Pili* (p. 335.). *Silices* (p. 554.). *Acidum cerasorum* (p. 561.). *Acor suberis* (p. 667.). — Insignibus vero supplementis textui insertis locupletata fuerunt capita: de *Gas nitroso* (p. 75. 85. 99.), *muriatico* (p. 108.), *alcalino-volatili* (p. 149. 150.), *viridi aeris* (p. 298.), *Indigo* (p. 415. 421. 426.), *calcibus metallicis* (p. 452.), *crystallificatione corporum* (p. 703.).

Tinctura heliotropii suis quoque laborat vitiis, T. IV. praecipue, quod vasis non accurate repletis colorem p. 22. subeat rubrum, et in acidi nitrosi phlogistici cum alcali saturati, examine fallat, cum vel alcali abundante rubrum tamen subeat colorem. Hinc WATTIVS suceum brassicae rubrae ipsi substituendum suavit.

De *compositione metallorum* plures in animaduer- p. 37. sionibus commendatae sunt formulae.

Tubi ferruminatorii, qui folle reguntur, illis, qui p. 70. ore instantur, longe praestant. Parcitur pulmonibus, non opus est receptaculo pro fluido colligendo, et ipse aer longe purior, adeoque efficacior erit. Vnum modo coniunctum cum ipso incommodum, quod difficilius secum portari possit. GALLISCHIVS quoque vim tubi ferruminatorii per aeris purissimi statum augere primus tentavit.

Aër atmosphaericus s. communis aëre purissimo p. 85. et dephlogificato constituitur, forma vero aërea

- magnae caloris copiae, qua abundat, tribuenda est. Omnibus corporibus, qui phlogiston alunt, decomponitur, quippe quae attracto aëre purissimo phlogiston euoluunt. — Quae in priore editione hic de variis gas formis inserta fuerant, ad sua iam relata sunt capita. Supplementa, quae denuo accesserunt, aërem spectant communem, eius grauitatem, varias vias, quibus vel deprauatur, vel melior redditur, vñ ad sonum, calorem, respirationem.
- p. 87. Diuersa *lymphae* coagulandi virtus, haud notabile discrimen efficit. — Ad *pus* producendum multum lymphatica sanguinis pars confert; affectiones puris Indoles eiusdem a multis, quae accidunt, pendent.
- p. 98. *Liquoris gastrici* natura pro alimentorum differentia admodum variat: in animalibus carniuoris acidus, in herbiuoris non ruminantibus similiter acidus prodit vestigia, in ruminantibus, quae gramine pascuntur, alcalinus, in iis denique, quae utroque fruuntur victu, salinus medius, in auiibus acidulatus.
- p. 111. Praecepta tum SCHEELII, tum d' ISJONVALLII ad *magnesium Edinburgensem* parandam. Ille ipsam e sale anglico et sale culinari; hic vero eam, quae vbi-
- p. 113. bus chemicis inferuiat, conficere docuit. — Propter terram tum calcaream, tum siliceam, quae alcali vegetabili semper inest, magnesium exacte purum nunquam parare licebit. — In vitrum nec calcinatione summa abit. — Magnesia tum aërata tum caustica
- p. 122. decomponit sal ammoniacum. — Fuerunt, qui magnesium alcali minerali similem pronuntiarent.
- p. 129. De *Malti* praeparatione. De hordei bonitate puritate; de ratione, quam in hordeo aqua imbuedo, lauando, agitando, aëre siccando, torrendo, molendo seruant. Vñ pauperiorum admodum conuenit cereuisia e pane, quem e malto comminuto farina farracea quantum ad massam formandam opus est, et furfure parant.

Farinae nomine pulvis quivis vegetabilis siccus p. 136.
in fermentationem pronus, adeoque saccharaceus,
insigniri potest. — Via *amylum* parandi fusius descri- p. 157.
bitur. Vfus amyli medicus, in arte tinctoria, pisto-
ria, ad vsum pulueris cyprii. — NARCISSO MON- p. 165.
TAGAZZA pharmacopoeus Ticinensis, SCOPOLIO
suasore, pondus materiae saccharaceae in variis fari-
nae speciebus per experimenta definire studuit.

In *minio* conficiendo magnum commodum tum p. 175.
e calore conueniente, tum ex aëris accessu per assiduam
agitationem non impedito oritur, vt intra decem,
quin quatuor horas e calce plumbi minium parari
possit. — Rubor minii per aëris purissimi euolutio- p. 176.
nem in lucide flauum mutatur; praeterea acidum
quoque aëreum et aquam offert.

Aurichalci regulum e mineris extricari posse, p. 189.
quod PLINIVS iam asseruerat, reliqui vero in du-
bium vocarunt, LEIHELSEIVS sup exemplo denuo
confirmavit.

De *metallorum* natura quaedam adhuc adiectae p. 214.
sunt sententiae. Multi veterum sententiam; princi-
pium salinum vt partem necessariam metalla ingredi,
fouerunt. SCOPOLIVS BERGMANO atque SCHEELIO
assentitur, qui ea pro acidis phlogisto saturatis habent.
LAVOISIERIVS cum multis, qui ipsum sequuntur, pro
elementis habet, quorum principium non amplius
dissolui possit. — De reductione metallorum multi
diuersas fouerunt sententias, quae hic exponuntur.
— Metallorum differentia diuersa natura illius prin- p. 220.
cipii nititur, quod cum phlogisto sibi semper aequali
naturam metalli induit. Phlogisti in variis metallis
secundum BERGMANVM ratio. — Praeter phlogi- p. 224.
ston reducens, metalla quoque phlogisto coagulan-
ta, priuari possunt. INGENHOVSIVS regulam illam
a VUFFONIO propositam, metallorum calorem de- p. 246.
riviendi virtutem ratione quadam teneri cum illa, qua
igne funduntur, exemplis refutavit.

- P. 247. Quaedam *crocum metallorum* parandi rationem adiiciuntur. Massa, quae post kermes mineralis in consueta confectionem restat, si tamdiu aqua, donec nihil amplius depositum fuerit, adfunditur, *crocum* offert metallorum.
- P. 256. *Lactis* decompositio non quiete efficitur, sed aëre atmosphaerico, cuius partem respirabilem in fugere videtur. — *Serum lactis* constituitur sale sui generis, quod ex alcali vegetabili et acido lactis compositum est, porro terra calcarea phosphorata, saccharo lactis et sale digestiuo. — Ad maiorem *sacchari lactis* copiam lucrandam alii saccharum, alii albumen lacti hoc consilio addere solent. Decompositio eiusdem. Per destillationem cum acido nitroso obtinetur acidum sacchari, atque pulvis albus, quem SCHEELIVS atque BERGMANVS pro acido sui generis, saccharo lactis habuerunt, ideoque in eiusdem virtutes diligentius inquisuerunt. HERMBSTAEDTIVS vero acidum sacchari, quod saccharo lactis continetur, partem necessariam, pulveremque illam terram calcaream oleo et acido sacchari iunctam censet, atque cum tartaro et sale acetosellae comparat. Videtur tamen quantitate phlogisti varie modificatum esse, adeoque sui generis acidum constituere.
- P. 284. Affinitates secundum BERGMANVM. *Succi vegetabilium lactei* diuersae sunt naturae. Alii secundum BRYANTVM mites, insipidi, vel subdulces; alii acres, neque tamen venenati; alii plus minusue amari, resoluentes, medicati; alii modico acore salubres, sedantes, euacuantes, antispasmodici, alii denique acerrimi atque perquam noxii.
- P. 290. Nouum caput de *acido lactis* s. galactico eiusdem parandi ratione, virtutibus, affinitatibus.
- P. 293. *Mixtio* compositio partium dissimilariarum, similium vero coagmentatio appellatur.

Articulus de *regnis naturae* variis recentiorum p. 304.
 occupatus est observationibus, praecipue discrimi- p. 311.
 nibus inter animalia atque vegetabilia corpora, quae
 chemicis subsidiis nituntur.

Mineris niccoliferis noua accefferunt supplemen- p. 334.
 a. Modus niccolum a cobalto via humida, a ferro
 via sicca separandi.

In metallorum per alia metalla praecipitatione p. 350.
 BERGMANVS affinitatis, qua phlogiston in calces
 metallicas trahitur, rationem habendam esse; LA-
 VOISIERVS vero ad principium oxygeneticum me-
 tallorum hic omnia redire asseruerunt.

Praeparatio *mercurii praecipitati rubri* maioris p. 364.
 quantitate. — Analysis huius praecipitati a SCOPO- p. 367.
 LIO instituta.

FONTANIEUUS *purpuram mineralem* longe faci- p. 375.
 lius parandi viam commendauit. — Aër, qui sub p. 384.
 stanni in acido regalino solutionem euoluitur, pro-
 pter particulas stanneas, quas secum trahit, purpu-
 ram mineralem praecipitandi vi gaudet; quam
 ipsam quoque aquae, per quam transit, impertitur.

Furni, quos POSSIEVS atque BLACKIUS com- p. 385.
 mendarunt, describuntur. p. 396.

Acidum aëreum, quod ex *oleis* per destillationem p. 405.
 extricatur, forte ab aëre atmosphaerico, qui vasis de-
 stillatoriis inhaesit, repetendum est; DE LA ME-
 THERIE vero pro parte habet necessaria. — Aci- p. 413.
 dum, quod ex oleis extricamus, naturam acidi tarta-
 rei vel saccharini tenere videtur, adeoque in aceto-
 sum iusta tractatione mutari poterit. — Principium p. 422.
 saccharinum SCHEELIUS ex *oleis vnguinosis* extraxit,
 eiusdem describuntur virtutes; vim quoque aliquam
 in rancorem horum oleorum habere videtur. —
 Praecipua ex oleis vnguinosis hic accurate descripta p. 434.
 sunt, vt lini, nucum iuglandum, papaueris albi, can-
 nabis, palmae, ricini, atque alia. — Ratio, qua ran-
 cedini

- P. 434. cedini occurratur. — De gravitate specifica multarum huius generis oleorum. — De natura *Mojst* atque *Castorei* nouae insertae sunt animaduersiones.
- P. 451. — Assertum VOGELII, oleum cornu cerui cum acidis efferuescere, atque tincturam heliotropii rubram reddere, suo usu edoctus, Auct. Cl. infirmat. Alio vero momentis principii acidi praesentiam comprobabat.
- P. 460. bat. — *Oleis aethereis* acidum inesse, plura probant phaenomena, ipsum vero naturam acidi saccharinum.
- P. 462. vel malorum tenet. — Causa, cur olea aetherea in modum resinae coagulentur, non in solo spiritus rectoris discessu, sed in aëris absorptione quaerenda est. GRENIVS ex mutata phlogisti, quippe cuius pars abiit, ad principium acidum ratione deriuat. — Foliola, quae in oleo amygdalarum dulcium assederant, particulas oleosas coagulatas Auct. Exper. cognouit.
- P. 477. — Ea, quae sub acidi nitrosi cum oleis aethereis coniunctione subinde eueniunt, accurate exponuntur. Ipsa incensio a calore, qui aërem inflammabilem modo euolutum, simulque oleum incendit, nihil, nisi carbo resinofus remaneat, deducenda est.
- P. 485. Quaedam de historia *chartae*. — *Charta* illa lapidea triplici colore differt, fusco, flauo et albo, iniuriam tum ignis tum aquae eludit, ideoque variis inferuire potest vsibus, Auct. Cl. suis nixus tentaminibus cum filesiaca spuria institutis, chartam hanc communem multiplicem conglutinatam caementoque copulatam habet. — PIEPENBRUGIUS, qui chartam scriptoriam communem et belgicam chemice tractauit, ope acidi nitrosi acidum exinde extricauit saccharinum.
- P. 494. *Acidum perlatum*, quod BERGMANVS acidum sui generis habuerat, KLAPROTHVS plane cum phosphoreo conuenire docuit.
- P. 504. *Emplastrorum* in cerata et saturnina diuisa Auct. Exper. minus placet; eoque consilio emplastrum anglicum

Anglici adhaesui formulam hic proposuit, quippe quod ad neutrum genus referri poterit; — Emplastrorum saturninorum per SCHRELIUM decompositio.

Quaedam momenta de *phosphori* nostri historia. p. 508.
— Additamentum plumbi cornei, quod MARGGRA- p. 518.
IVS commendauerat, multum ad maiorem phosphori quantitatem lucrandam facere, BLACKIVS at p. 520.
que CRELLIVS auctores sunt. — Si phosphorum sensim deliquescentem aqua frigida adperseris, sua sponte ignem capit. — Recentiorum observationes de p. 523.
acidorum mineralium in phosphorum effectibus. —
Modus LAVOISIERII phosphorum parandi. Gra. p. 531.
vitae *acidi phosphorei* specifica. Ratio eiusdem ad alia corpora multis novis annotationibus aucta est.
Secundum LAVOISIERIVM acidum phosphori con- p. 546.
stituitur phosphoro, quocum principium acidum copulatum est. — De vi phosphori in olea, spiritum vini, ut et de aethere phosphorino. — Idem quo p. 553.
que acidum sudore contineri videtur, quippe qui retropulsus affectiones rheumaticas atque catarrhales profert. — Multae enarrantur viae, quas varii p. 554.
auctores ad acidum nostrum parandum commendaverunt. — De candelis phosphoratis, quae sua sponte p. 561.
ignem capiunt. — Materia phlogisti a materia lucis p. 572.
differt. Quaedam enim phosphororum genera demonstrant, corpus aliquod sine ullo phlogisti detrimento, sine combustione atque decompositione lucem spargere posse. KLAPROTHVS se phosphorum e terra p. 578.
aluminis pura, quam cum oleo ad spissitudinem emplastri inspissavit, tumque in carbonem conuertit, parasse testatur.

Caput de *platina* novis Comitibus DE SICKINGEN p. 586.
studii, quae hic suo quaevis loco inserta sunt, insigniter locupletatum. De gravitate eiusdem speciei p. 594.
sica; de eiusdem ductilitate; de crystallis, quae in p. 601.
solu-

- p. 607. solutione platinae regalina formantur; massa et
lutione platinae per zincum praeceps reddita, ac
- p. 609. rate describitur. — Sublimatum, quod Comes
SICKINGEN e platina sua obtinuit, a spatho fluore
quod platinae crudae adhaeserat, deducendum
- p. 610. PELLETIERIVS platinam eo, quod acido phosphoreo
et pulvere carbonum tractaret, a ferro purgare, et
ductilioremque reddere studuit, neque plane ex
- p. 613. votis. — Comes DE SICKINGEN massam illam me-
tallicam e platina ductili, ferro atque auro formatam
propter insignes virtutes, praecipue speculis tele-
- p. 622. picis inseruire posse docuit. — Tribus acidis mine-
ralibus vsitatoribus platina cruda ferro, nisi intus
- p. 628. cum ipsa copulatum fuerit, purgatur. — Tentam-
- p. 638. ad platinam fundendam suscepta. — Durities pla-
nae nec extinctione in aqua frigida aut adipe, ne-
cementatione augetur. — Eadem cupro, auro
- p. 641. gentoque nupta acido nitroso solui potest. — Solu-
tio platinae plerasque solutiones metallicas, pauca
exceptis, minime turbat. — De *mineris platiniferis*
quaedam observationes. Quamvis nulla huius gene-
ris minera nobis hucusque cognita sit, neque tam-
prorsus, quin obviae esse possint, dubitandum est.
- p. 645. De bonitate porcellanae verae dignoscenda secun-
dum SCOPOLIUM. — Vasa murrhina veterum cum
- p. 688. nostra porcellana non conueniunt. — Varia valo-
rum *fictilium Fauentinorum* genera eo praecipue la-
borant vitio, quod crusta facilius decidat, quae non
vitrum perfectum atque pellucidum, sed album et
que impellucidum constituit. Quod quidem vitium
vel ex ipsa massa, e qua vasa formata fuerant, vel ex
caloris adhibiti gradu repetendum est.
- p. 699. *Docimasia auri* nouis aucta supplementis. —
- p. 707. *argenti docimasias* catilli ex aequali cineris lignorum
atque ossium quantitate parati, reliquis praeferen-
sunt. — Ratio partium in *furno probatorio* compe-
nendo seruanda,

In parando *pyrophoro* Cl. L. flammulam non p. 723.
 rius extinguere suadet, donec sensim decreseat,
 namque sententiam ipsa huius flammae natura mu-
 tit. — Quam in priore huius libri editione de py-p. 743.
 ophori incendio proposuerat theoriam, qua ex aëre
 inflammabili, qui pyrophoro continetur, ipsum ex-
 elicuerat, hic contra dubia a GOETTLINGIO atque
 RENNIO prolata vindicauit. GOETTLINGIUS enim
 tria illa momenta, quibus L. Cl. sententia nititur:
 erem inflammabilem vel miscela pyrophori, ante-
 quam ipsa vim ignis experiatur, contineri, vel sub
 solo labore demum gigni; flammulam illam,
 quae sub pyrophori confectione oritur, priusquam
 ponte extinguatur, vi esse supprimendam; et py-
 rophoro aluminari alcali fixum inesse, suis refutasse
 experimentibus sibi persuadens, illam theoriam saltem
 in pyrophori aluminaris incendio explicando ferri
 non posse, statuit. Docuit vero Auct. Cl. sub hoc
 labore mephitem inflammabilem e pyrophoro
 uolui, hanc mephitem sulphuriferam, vnam atque
 solam flammulae illius, quae sub pyrophori praepa-
 ratione emicat, materiam esse; mephitem huius ge-
 neris a pyrophoro sub finem praeparationis resor-
 ptam, eodem vere contineri, atque primam illam in-
 calefcentiam ex vaporum aqueorum a pyrophori
 aluminaris particula hepatica seu lixiuioso-sulphu-
 rea attractorum condensatione nasci, quae cum ma-
 teriae calorigicae euolutione rursus coniuncta est.

In hoc vero volumine tria noua leguntur capi-
 ta: *Liquor gastricus* (p. 96.); *Acidum lactis* (p. 290.);
Acidum perlatum (p. 494.). Aliis vero egregia ac-
 cesserunt additamenta, vt *Tincturae heliotropii* (p.
 27.); *Tubo ferruminatorio* (p. 71.); *Aëri communi*
 (p. 87.); *Lymphae* (p. 93.); *Auro musiuo* (p. 298.);
Dosimasiae auri (p. 699.).

II.

Toxicologia veterum plantas venenatas exhibens, Theophrasti, Galeni, Dioscoridis, Panii, aliorumque auctoritate ad deleteria venena relatas, loca ex veterum monumentis eruta perpetuo commentario ornauit, variorum experimenta et obseruata adiecit I. E. FERDINANDUS SCHULZE, M.D. Halae, literis orphanotrophorum 1788. 4. pagg. 78.

- I**n egregii huius libri introductione docetur, ea tantum, quae parce sumta multum damni corpori animali inferant, non autem, quae drachmae potius exhibita non noceant, vel non nisi in morbo corpore noxios effectus edant, venena appellari esse; ad eorum ideam constituendam obscuri aliqui in agendi modo et indole non necessario requirunt.
- p. 3. veterum maiorem venenorum numerum, quam ex strates, cognoscentium errores de eorum indole.
 - p. 5. generibus, exemplis hic illustratos, magnos fuisset.
 - p. 6. venena omnia quidem nervos maxime afficere, quidam tamen iis lente inimica, alia acra, alia narcotica, alia neutrius generis, ea nempe, quorum agendi ratio adhuc incognita, alia mixtae esse indolis. Cuius sium istarum quatuor priores exemplis illustrantur, interrogandique signum plumbagini Europaeae primam classem relatae appositum est. Pauca a veteribus pro venenis esse habita, et in venenorum medela emetica nauseosa, sique acra sint, acetum nocere ostenditur. DIOSCORIDIS, quem Cl. Auctor primis sequitur, locus de venenorum generibus primam libelli exhibet, loca auctorum in titulo libelli indicatorum hinc inde versa et illustrata, et ad venenatam indolem comprobendam loca ex iisdem auctoribus, praesertim etiam ex NICANDRO, interdum

et MACRO, SVIDA, APVLEIO, ATHENAEO, DIDACE-
NE LAERTIO, PLVTARCHO, HESYCHIO, FRONTI-
NO, POLYAENO, COLVMELLA, adducta sunt. Cap. p. 13.
I. de aconito. Loca veterum a MATTHIOLO et DODO p. 14.
MAEO obscure illustrata; MATTHIOLI experimentis
de doronico noxio experientia Auctoris, cuniculo p. 15.
cum siccae et aqua maceratae, tum recentis radices
drachmas duas impune inferentis, repugnat; aconi-
tum legitimum THEOPHRASTI, inter plantas naturali p. 16.
ordine gramineas quaerendum, ob flores in spicam
non congestos ad doronica non referendum, nobis p. 17.
adhuc incognitum; alterum, vel thelyphonon THEO-
PHRASTI, seu primum DIOSCORIDIS effectum et ha-
bitu ranunculo phthorae valde simile; signa, aconito
lycoctono a DIOSCORIDE adscripta, aconitis nostris
competunt, lycoctoni nomen igitur, donec vera aco- p. 18.
nita veterum melius explorata, pro generico acci-
piendum, et aconitum lycoctonum L. lycoctonum
vulgare; cammarum L. napellus, napellus L. coeru-
leum appellandum. Cap. II. de dorycnio. A strychno p. 20.
veterum probe distinguendum, habitu et succo la-
cteo narcotico dissimile conuoluulo eneoro L. cuius
foliorum recentium drachmam vnam Noster sine
incommodo deglutiuit; nec pro vno quinque hic
recensitorum dorycniorum, nec pro loto dorycnio,
quae plantae foliis oleae similibus destitutae, haben- p. 22.
dum; vltcriusque in ordine diadelphorum, et, nisi
omnia fallant, in genere astragali inuestigandum. Cap. p. 23.
III. de elaterio, de quo Nostri b. Auus scripsit, ex
momordica elaterio L. parato. Cap. IV. de elleboris. p. 24.
Quo nomine veteres plantas foliis, non ita floribus,
diuersissimas acceperunt; albus et niger HIPPOCRA-
TIS forma diuersi, ambiguis signis a veteribus de- p. 26.
scripti, elleboris nostris multum dissimiles; effectu
quidem, non autem habitu et seminibus adonidi ver-
nali L. aequales; in delphinii genere, in quo folia fe-
rulacea

- rutacea* et *platanoidea*, floresque racemosi frequen-
 tes, et ad quod *sesamoides* utrumque veterum etiam
 referendum, indagandi; *veratrum* L. *albo elche-*
 DIOSCORIDIS valde quidem simile, niger vero nobis
 adhuc ignotus. Cap. V. de *thapsia*. Modus eius su-
 cum inspissatum parandi illi *asam foetidam* colligendi
 a KAEMPFERO demonstrato similis, et ipsa planta
thapsia foetida L. Hispaniae indigena habenda. Cap.
 VI. de *colchico ephemero*. Est *colchicum autumnale*, quod
 a THEOPHRASTO, quum in pratis crescat, in Graecia
 deficientibus, describi non potuit, eiusque narcissus
 est *amaryllidi* similior. Cap. VII. de *corio* vel *cori-*
 dro, nostris *coriandris* simili, in quorum *satiuo*, ma-
 gis tamen *testiculato*, virulentia, calore tamen, exhi-
 catione et coctione, (ad quod PROSPER ALPINUS
 non attendit) *aulans*, et pro maiori plantae aetate
 locoque maior. Noster enim ultra drachmam ve-
 nioris plantae saepe absque noxa deglutiuit. Cap.
 VIII. de *cicuta* siue *conio*. Est *conium maculatum*
 quod ab *aethusa cynapio* L. eo differt, quod humi-
 odor minus virosus acidum singulare fortissimum
 prodat, nec non, (quod I. BAVHINVS praeteriit)
 ab eadem planta caule suo variegato, inuolucrorum-
 que structura distingui potest. Idem esse *cicutam*
 terrestrem WEPFERI verisimile, et utique nocentius
cicuta aquatica vel *virosa* L. cuius nulla mentio apud
 veteres, et quae ob calicem venenatum ab iis non ad-
 hibita. Cap. VIII. de *mandragora*. *Acaulis* DIOSCO-
 RIDIS similis *atropae mandragorae* L., *ferulaceo* cau-
 praeditus THEOPHRASTI vero forte *atropae bella-*
 donnae L.; PLINII locus de *mandragora* caule in-
 structo forsan deprauatus; *eximiae mandragorae* ad-
 scriptae vires a radicis cum forma humana similiter
 dine verosimiliter deriuandae. Cap. X. de *melanthio*
 siue *Gith*. Forte pertinet ad *nigellam*, et prae ceteris
satiuam L. cuius noxam in cuniculo Cl. Auster ex-
 perna

bertus ALPINVS anthelminthicam nigellae vim lau-
dans *Damascenam* forte intellexit. Cap. XI. de *pa-* p. 41.
pauere. *Rhoeas* THEOPHRASTI, PLINII, et DIOSCO-
RIDIS simile *rhoëadi* L. respectu numeri loculamen-
torum et stigmatum ad polygynias referendo; *hor-*
tense DIOSCORIDIS, quod *candidum* PLINII, et *al-*
bum offic., pariter ac *somniferum* DIOSCORIDIS, quod
nigrum PLINII et *offic. somnifero* L., cuius succus,
non autem oleum ex semine expressum narcotica vi
colleat; *ceratitis* vel *corniculatum* DIOSCORIDIS ac
THEOPHRASTI *chelidonio corniculato*, nexu maxime
naturali argemonas et papauera cum chelidoniis
coniungenti, viribusque papaueri *somnifero* pari;
ferox agreste et *hypecoum* DIOSCORIDIS, vt et eius-
dem et THEOPHRASTI *heracleum* a recentioribus
ignoratur. Cap. XII. de *opio* et *meconio*. Ratio ve- p. 44.
rum opium colligendi ab hodierna diuersa, idque,
vt hodie frequentius, *meconio*, diuersisque resinis,
v. c. *glaucio*, *chelidonii glaucii* L. succum referente,
adulteratum fuit. Opium systema neruosum irritan- p. 47.
do sanguinis motum auget, inde illum magis resol-
uit, tandem sanguine cerebrum comprimente ner-
uorum actionem imminuit, aut vna cum irritabili-
tate prorsus tollit. Cap. XIII. de *fungis venenatis*. p. 48.
PLINIO, de *fungis*, quorum tunicis guttulae albae p. 50.
nitri ad instar adspersae, loquenti, *agaricus muscarius*
L. non ignotus fuit. *Boletus laricis* DIOSCORIDI
agaricus niger audit. Cap. XIV. de *opocarpaso*. Est p. 52.
non carpesium, sed *opocalpason* GALENI. Fuit resina
gummosa venenata plantae nobis ignotae; forte he-
terogenea illa massa, inter myrrham optimam pin-
guem ab Auctore interdum reperta et venenata ex-
perta, quae par odore, colore autem magis fuluo,
et sapore vere igneo, ingrataque amaro. Cap. XV. p. 53.
de *ruta* vel *pegano agresti*. Non pro quadam scro-
phulariae specie, nec certo pro rutae grauescentis L.
Tom. XXXII. Pars II. P varie-

- varietate montana, sed ob foliorum, fructuum, effluuiumque similitudinem pro *pegano harmala* L. habendum. Cap. XVI. de *Sardoa herba*, vel *gelatophyllide* PLINII, a DIOSCORIDE ad *batrachia* seu ranunculos, quorum quatuor genera constituit PLINIVS et ad quos scelerata herba APVLEII pertinet, reliqua. Quinam ranunculorum pro ea habendus, incertum. *Sceleratus* ei effectus spasmos cynicos producente, non autem omni ex parte lanugine et foliorum incisionibus minus frequentibus respondet, male vero *Giffthallia menfusa* vocatur; *oenanthe* ab HALLERO falso pro *Sardoa herba* habetur; *oenanthe* DIOSCORIDIS a *spiraeas* forte pertinens a nostris *oenanthis* differt, pro nostra *oenanthe* *crocata* *daucus raphanoides* *crocatus* THEOPHRASTI habendus. Cap. XVII. de *taxo*. Est *taxus baccata* L., eiusque baccae solae innoxiae. Cap. XVIII. de *strychno*. Solanum appellatum fuisse, CELSVS et PLINIVS auctores sunt; *lanaceis* nostris *nareoticarum* nomen potius tribuendum, et ita iis *argemonae* et *papauera* annumeranda; *strychnon hortense* DIOSCORIDIS et GALLIVS neutiquam solano nigro L. simile; *halicacabum* p. 60. *physalis* eorundem *physalidi alkekengi* L. simile; *hypnoticum* cum *physalide somnifera* L. forte p. 62. comparandum; *manicum* ob racemosos fructus a *solan*i genus quidem referendum, *dorycnio*, *datura stramonio*, et *atropae belladonnae* dissimile, nobis adhuc incognitum. Cap. XVIII. de *toxico*. Est fructus plantae venenatae nobis ignotae. Cap. XIX. de p. 64. *hyoscyamo*. *Albus albus* L.; *flavus niger* L. similis, p. 65. ger vero forte ad *daturas* accedit, vel *hyoscyamo* p. 66. *ticulato* L. comparandus. Cap. XX. de *phtharico* *pharico*, a DIOSCORIDE inter simplicia, a SCRIBANONIO LARGO inter composita venena relato, non prorsus latente. Cap. XXI. de *chamaeleone albo* p. 67. *nigro*. Ille, vel *ixias* DIOSCORIDIS, *ixine* THEOPHRASTI

THRASTI, aut *vlophonon* respondet *carlinae acauli* L.,
 veram resinam, vltcrius inuestigandam, fundenti, in
 cuius radice principium aromaticum acre piperitum,
 in mortario illam terentibus valde molestum, cuni-
 culis letale Noster detexit. Cap. XXII. de *psyllio*. p. 69.
 Descriptiones diuersae, multum adulterini forte ha- 70.
 bent, eodemque iure de antirrhinis et de personatis
 plantis, quam de plantagine *psyllio* L., cui non re-
 spondent, valent. *Psyllion* recentiorum, vt suspe-
 ctum, ex officinis proscribendum. Appendix. Cap. p. 71.
 XXIII. de *venenis obiter a veteribus commemoratis*.
 Quae de *venenatis amygdalis amaris* dicta, intelligen-
 da de principio amaro pruni laurocerasi, amygdalae
 Persicae, et nerii oleandri. Noster ipse in vetustio-
 ribus, neque tamen rancidis amygdalis dulcibus
 amarum quid animaduertit. *Apocynum* non cum p. 72.
periploca Graeca L., sed cum *asclepiade nigra* L.,
cynanchis et *apocynis* recentiorum longe magis,
 quam ipsi *asclepiadum* generi, affine, propter folli-
 culos femine albo lanuginoso refertos, succum lacte-
 scentem flauum, et acre subamaro, iunctum princi-
 pium, cuniculis letale expertum, comparandum. De
arisaro vel *aride* pudendis femininis inimica. De
venenatis graminibus, *calamagrosti*, et *cinna*, nobis
 ignotis. De *croco*, et a nostratibus pro veneno ha- p. 73.
 bito, ALEXANDRO licet vltra drachmam eius impu-
 ne deglutiente. De *resina oleae aethiopicae*, simul-
 que de arboribus, ex quibus veteres resinas college-
 runt. De *rhododaphne* aut *nerio*. De *pomis Persi*. p. 74.
 et, foliorum florum et nucleorum respectu amygda-
 lis amaris, pruno lauro ceraso, nerio oleandro, aliis-
 que, similibus. De *Persicis iuglandibus* et *fago Ca-*
lanea. Cap. XXIV. de *uariis veterum narcoticis*. Dep. 75.
nitice, male agnicasti nomine insignito, illi recentio-
 rum simili; de *succo inspissato aloës*, quem cum spon-
 sa profluentem, tum caule inciso paratum college-
 runt

runt veteres, cuius narcotica vis nobis ignota
(hic simul de variis veterum chylismatibus nos
tentibus) de *amomo* ad anastaticam hierochuntica
L. et amomum offic. falso relato; de *ἀμπελω* *Ampe-
bryonia* veterum et recentiorum; de *pynocomo* *Pin-
ad solanum tuberosum* L., *smilace laevi* recte ad *co-*

P. 76. *voluulos* relato; de *batcharide*, de qua nil certi, quia
quod e verticillatis aut didynamicis fuerit; de *la-
cis*, praesertim *syluestri*, cui respondet *virosa* L.
praeter quam et *scariolam* L. et in caulibus *la-
communis* L., cuius semen pappos emittere coep-
rat, manu tritis narcoticum principium detexit

P. 77. Auctor; de *edera*; *porro*; *ladano*, *resinat cistulid-
ferae*, forte et resinae Strobi a PLINIO commemo-
ratae aequali; de *myrrha*; *succo lacteo mori*; *in-
Euripico*. In vicia faba, plurimis leguminibus, v.
piso satiuo; in sambuco ebulo et nigra, iusticia
hatoda; cerinthe maiori et minori; mirabili Pen-
viana, partim et in longiflora; in ocymo; hierac-
aurantiaco; peneque omnibus lactescentibus ad sym-
genesias pertinentibus plantis narcoticum princi-
pium detexit Cel. Auctor, illud forsitan alio loco vi-
rius illustraturus.

III.

Memoria intorno all' olio di ricino volgare del
Sign. D. GIORG. BONELLI, Lettor pubbl. e soc.
della S. R. di Medic. di Parigi e della R. Aca-
cad. delle scienze di Napoli ecc. agg. due
Opusc. sulla stessa materia, l' uno del Sign.
CANVANE, e l' altro del Sign. Hungerbyl.
Verona 1785. c. tabb. aen. pagg. 124.
XII. praef.

i. e.

Commentatio de oleo ricini vulgaris, auctore
D. GIORG.

D. GEO. BONELLI, adi. duo Opusc. de eadem
matéria CANVANII, et Hungerbyhleri.

Collectio horum opusculorum Romae 1782. edita denuo prodiit cura heredum MORONI, qui eam GAET. BASSO, oleum ex Anglia sibi aliisque p. VI. comparanti, dedicarunt. P. L. Veronensis Medicus in praefatione breuiter indicauit, quid Veronenses p. VII. circa olei vsum, praeparationem, seminumque ipso- VIII. rum culturam tentauerint, nil autem, nisi in non- IX. nullis locis translationem Italicam libelli CANVANII secundum Gallicam, manifestosque BONELLI errores, emendasse vel addidisse testatur. In ipso BO- p. 5. NELLI libro traditur descriptio botanica ricini vulgaris eiusque partium externarum, nec non trium ricinoidis TOURNEFORTII specierum, cum illo fa- p. 7. cile confundendarum; tum experimenta a LAVR. p. 8. BALLANTI cum succo, etiam igne destillato, plantap. 12. integra, seminis pellicula alba, pulpam piaë matris ad instar inuestiente, semine cum cortice suo exter- p. 14. no denudato, tum non excorticato; a PETR. CON- p. 13. RI cum semine primo cortice denudato; ab utroque p. 10. cum externo corneo seminis cortice, et oleo expresso capta, experientia BONELLI et CRESCOLI con- p. 4. firmata: postea prioris de iis iudicium, ex quo verosimile, esse in foliis et caule principia tantum neutrius generis, parum actiua, praeter haec in seminis p. 21. tribus membranis, magis tamen interioribus, quandam partem acris volatilis, vel olei tenuissimi caustici, a subtilissimis et penetrantissimis corpuseulis indolis forte alcalino-volatilis formati, subtilissimaque inflammabili substantiae vniti, in oleo expresso diffu- p. 22. sam et inuolutam, indeque mitiorem factam. Fal- p. 26. sitate decantatae illius de venenata seminum ricini indole opinionis fusius demonstrata monetur, ne oleum aliarum ricini vel ricinoidis specierum cum illo

- illo vulgaris confundatur, referunturque nouae
BONELLI et **CRESCOLI** per tres menses factae
p. 28. seruationes, olei vtilitatem in vomitu ventrisque
p. 29. loribus, febre continua cum dextri hypochondrii
p. 30. dolore, colica nephritica, cardialgia verminosa, ob-
31. struptione alui semel et febris inflammatoriae acci-
p. 32. dente, inflatione, dolore, maculisque nigricantibus
 ventris anniculi infantis cum motibus conuulsivis
 a saburra primarum viarum, et apoplexia cum di-
 tiori alui obstructione a paralyfi neruorum intellu-
p. 34. lium comprobantes. Differitur tandem de vsu
p. 38. terno foliorum et seminum contusorum, praesertim
p. 42. olei in chirurgia, et oeconomia; de ratione ricini
p. 43. colendi, in solo Romano et vicinis, Viterbiano et
p. 45. cepto, optime succedente; affirmaturque, quanti-
 bet plantam bene cultam plures feminum libras,
 harum quamlibet octo circiter vncias olei, sine aqua
 et aqua calida exprimendi, largiri.
p. 47. **CANVANII** libellum ex gallica **DE LA CHAPELLE**
 versione Italice vertit, huiusque Viri praefationem
p. 50. et notas, suasque addidit **BONELLI** *). **DE LA CHAPELLE**
p. 51. **PELLE CANVANII** doses nimis paruas iudicat, olei,
 in emulsionis forma optime propinandi vncias
 in duas partes diuisas per interuallum sumi iubet
p. 52. scriptores de hoc oleo recenset, testaturque, se
53. omnibus morbis, in quibus **HVNGERBYHLER**
 oleum vt tutum purgans, expertum esse. Tradit

*) Diff. sul' olio di Palma Christi, o di ricino, che si
 chiama volgarmente olio di castoro, ec. del D. **PIETRO CANVANE**, Med. di Bath, membr. del Coll.
 R. de' Med. e Reg. Soc. di Londra; Opera prima
 tradotta dall' Inglese dal Sign. **HAMART DE LA CHAPELLE**
 con delle not. e Pref. del suddetto **L. CHAP.** e di nuovo trad. dal Franc. in Ital. con
 tre poche not. dal Sign. **D. GIORG. BONELLI**.

etiam modum, oleum sibi comparandi. In ipso libro p. 57.
 legenda est plantae eiusque partium descriptio et p. 60.
 historia; methodus oleum coctum et expressum pa. p. 62.
 randi; forma illud exhibendi et dosi; modus depu. p. 65.
 rando istius rancorem impediendi; tribuitur oleo
 virtus intestina lubricandi, leniter ad oscillandum p. 64.
 disponendi, circum ostia vasorum lacteorum diutius
 commorandi, tandemque facile ea ingrediendi; enar-
 ranturque, quae de hac virtute CANVANE quatuor-
 decim per annos partim in variis Americae insulis,
 partim in Anglia expertus est. Primum in colica p. 66.
 Pictonum, cuius praecipuam causam in aëris intem- p. 67.
 perie quaerens THIERRY, (refragante vero DE LAP. 70.
 CHAPELLE) reprehenditur, et in qua oleum in cly-
 smate, vnguento, interneque adhibitum profuit,
 quantumque cochleare iam saepe aluum mouit. Lau. p. 72.
 datur olei virtus leniter laxans, refrigerans, acrem
 bilem corrigens, biliosas et calculosas concreciones p. 77.
 resoluens, non in febre lenta nervosa, sed ardenti-
 bus, inflammatoriis, biliosis, intestinalibus, febre icte- p. 76.
 ritia (*gialla*) Americanis solemnī, podagrico febrici- p. 74.
 tante. Veronensis editor, autographo Anglico ca- p. 78.
 rens dubitat, an Auctor vere senserit, a natura ad
 secretionem bilis in arterioso systemate venosum
 formatum esse, nec potius dixerit, in venoso arterio-
 sum. Commendatur porro oleum in vitiis a defectu p. 79.
 et spissitudine, ut et ab abundantia et fluiditate bilis,
 in podagra biliosis inprimis propria; in periodicis p. 80.
 et criticis haemorrhagiis in primis viis vulgo fontem
 suum habentibus; in hepatitide; in aphthis. Quas p. 82.
 censet paucis abhinc annis cognitās, in calidis regio-
 nibus endemias, in frigidis, nisi ab infecto translatas,
 rarissimas. Damnat in iis antimonialia ab HILLA-
 ry commendata, laudat oleum, viscositatem eua-
 cuando eruptionem auertens, iam eruptis ipecacuan- p. 84.
 ha praemissa medens. In malignissimis et pericu-
 losis

- lofis dat bolum ex theriaca Andromachi, rhabarbā
 ipecacuanha, syrupo opii; potionem ex aqua men-
 thae simplici et spirituosa, confectioe RALEIGH
 syrupo diacodii, magnesia, et oleo ricini vitello ou-
 rum soluto, maneque et vespera mensuram lactis
 calidi, in quo vncia vna axungiae veruecinæ soluta,
 etiam in dysenteria vtilissimi. In qua, rheumatismo
 et aphthis multum simili, oleum ricini rhabarbā
 et ipecacuanhae praefendum. In aphthis illa
 etiam commendat vesicatoria, vel vnguentum epi-
 spasticum RENODETTI, ex vna vncia contusarum
 cantharidum cum octo aquae fontanae ad dimidiam
 partis consumptionem, iterumque cum quatuor vo-
 guenti basilici vnciis ad humidæ partis consump-
 tionem cocta paratum; in chronicis et pertinacibus
 ferum lactis acidulatum, vel mel rosarum borace et
 spiritu vitrioli commixtum; in iisdem et dysenteria
 saturatum decoctum simarubae, decoctum Arabicum,
 emulsionem cerae, potum, qui Punsch audit, vel con-
 sueto modo, vel cum lacte calido, vel sine acido, vel
 ferro candente in illum immerso paratum; et bal-
 nea Bathonica, etiam in paralyti, MEADIO licet ne-
 gante, proficua. In fine curandae dysenteriae lau-
 datur cortex loti spurii, (*lotus bastardo*) translati
 Gallico ignotus, viscumque citri. In rigiditate et
 tensione neruorum, conuulsionibus et tetano dysen-
 teria et fomentationes regionis epigastricae, geni-
 rum, colli, spinaeque dorsi cum oleo ricini calido,
 interdum resina nigra (*catrame*) Barbadeni commi-
 to, duo vel tria olei cochlearia deglutita, moschus
 et opium, cuius extracti interdum duodecim grana
 intra viginti horas sumi queant, cortex Peruvianus
 et antiepileptica, et in conuulsione vulneri superar-
 niente, praeter ea nerui super vulnere resectio, di-
 gestiuumque opiatum vulnere applicandum praedi-
 catur. Inserta hic praefecti militum, MARTINI, ob-
 seruatio

ervationibus de agricultura et oeconomia Indiae
 Occidentalis celebris, ex Antigoa missa epistola, in qua
 aquam, ex vna optimae nigrae resinae (*catrame*) Nor-
 wegicae libra et sex aquae tepidae mensuris Parisiensi-
 bus in terreo non vernicato vase agitando paratae,
 post viginti quatuor horarum quietem vase duos p. 91.
 pollices super fundo perforato a sedimento et oleo
 rite depuratum, in vitris asseruandam, antiscorbuti-
 cam, in conuulsione iuuisse, affirmat. Idem in p. 92.
 abortu impediendo laudat aquam ex calce ostrearum
 et conchyliorum paratam, cuius, lixiuii saponacei, et
 olei ricini vires in calculo soluendo et nephritide,
 diureticis periculosis declaratis, extollit Cel. Auctor,
 in suo ipsius corpore expertus, asserensque, aegritu- p. 93.
 dines illas in insulis, in quibus oleum istud maxime
 in usu, rarissimas esse; et docens, ad ingratum sapo-
 rem tollendum pauculas guttulas olei vel aquae ro-
 sarum, (BONELLI propter Romanos rosarum odo-
 rem pertimescentes canellam substituit) admiscen-
 das esse, et in India occidentali crescere plantam,
the Bottle-codroot, omne acre raphani syluestris p. 94.
 cum tota althaeae virtute in se coniunctum tenen-
 tem, nephritidi inimicam, cuius nomen botanicum
 ipsi ignotum, quam vero pro raphani vel raphanoi-
 dis specie habeat. Laudatur tandem oleum in fluore
 albo, gonorrhoea, vitae sedentariae incommodis,
 morbis pectoris, tabe, multis chronicis morbis, ex p. 95.
 terne in hydropo. In quo tamen, leucophlegmatia, p. 96.
 cachexia, frigidis et phlegmaticis efficere fertur spa-
 smos et conuulsiones, ex mente DE LA CHAPELLE
 non oriundas, vt et ex sententia BONELLI, ventri-
 culi viscerumque debilitatem et anxietatem magis
 pertimescentis. Additur denique enarratio egregiae p. 97.
 Americanorum eruditionis in cognoscenda virtute
 plantarum, in ipsis MONTEZUMAE hortis cultarum,
 CORTESIQUE ab iis perfecte sanati. HUNGERBYH-

p. 99. **LERI** libellus, ad quem icon pertinet iam a nobis recensitus*), multisque aliis in locis de oleo hoc dictum est.

IV.

HEINRICH MATTHIAS MARCARD, königl. Großbrit. Hofmedicus zu Hannover. — *Beschreibung von Pyrmont. Erster Band, mit Kupfern. Leipzig, 1784. 8. 322. pagg. Zweyter Band, 355. pagg.*

Eiusdem etiam libri penes Weidmanni hæredes et Reichium Gallica versio prodit, titulus: *Description de Pyrmont, par Mr. MARCARD*. Vol. I. et II. 8.

i. e.

Pyrmonti descriptio.

Celeberrimas per vniuersum orbem Pyrmontanas aquas recentioribus temporibus **SEIPIO** descripsit. Non autem omnia notatu digna eius descriptio comprehendit, nec sanioris chemiae legibus aquarum examen accommodatum erat, nec de virtutibus earum vsumque certum atque stabile iudicium. Multa quoque alia, quae adeuntes has aquas ab iisque meliorem valetudinem expectantes scire iuuat, aut omissa a **SEIPIO** erant, aut ob necessarias rerum vicissitudines nostris temporibus mutatae: hinc patet nouam atque elaboratiorem aquarum Pyrmontanarum descriptionem laboribus, qui per vim utilitatis habent, adnumerandam non esse.

Hunc

*) vid. Comment. nostr. Vol. XXIV. p. 496. sq.

**) Ibid. Vol. XII. p. 546. Vol. XXI. p. 430. Vol. XXII. p. 76. et 84. Vol. XXIII. p. 657. Vol. XXV. p. 4. 5. Vol. XXVI. p. 109. sq. Vol. XXVIII. p. 291.

Hunc laborem MARCARDVS, Vir non medica tantum doctrina insignis, sed in omni alio doctrinae genere, quod ad talem laborem requiritur, versatissimus, suscepit. Neque enarrauit tantum, quae ab aliis dicta erant, sed quae ipse viderat iterato obseruaueratque, non quae ad aquas tantum, earumque quantitates, virtutes vsuque (quae tamen omnia studioissime pertractata sunt) spectant, sed etiam quae ad regionem, viuendi modum aliaque instituta.

Praeterea, quum Pymontanae aquae hanc virtutem habeant, vt solida adstringant roborentque, quae vis a ferro in iis soluto et a fixo aëre inprimis pendet, vniuersam de roborantium adstringentiumque medicamentorum virtute, agendi modo, vsu, noxis, plurima scitu vtilissima, ex infinita fere obseruatione et multiplici experimento enarrauit, ita vt auctorem alium, qui haec argumenta praestantius vtiliusue pertractauerit, ignoremus.

Primo libro de regione Pymontana, de institutis, commodis aliisque, quae ad vtilitatem voluptatemque eorum pertinent, qui aquas ex ipsis fontibus bibere cupiunt, agitur.

In vallis amoenae sine, qui versus septentrionem spectat, Pymontum situm est. Vallis ampla est et inter montes variae formae, arboribus obsitos, protensa: naturam, vbi fieri potuit, ars pulchriorem reddidit. Quae ad vitae commoditatem aliaque pertinent, quae hospitibus scire interest, copiosissime exponuntur, nec non quae ad antiquitates, historiam dominosque terrarum Pymontanarum, nec non ad oppidum ipsum domosque ad hospites suscipiendas aptas spectant.

Altero libro de physica soli et regionis natura, p. 170. de fontibus medicatis Pymontanis, de his, quae in eis continentur et de eorum virtutibus agitur.

Solum

Solum varium est montesque omnes in vicinis fontium ex terrarum lapidumque variis stratis compositi sunt. In lapidibus terrisque ferri plurima vestigia. Circa fontes foterios ipsos terram interioram inquirere non licuit: videntur tamen hi fontes in vicinis montibus prouenire: quumque omnes medicati fontes ab ignea materia antea in motu producti esse videantur, montes ignem eructantes, qui antiquissimis temporibus his fontibus originem dederunt, per maris inundationem lapidum terrarumque stratis variis obtecti sunt.

p. 187. Tales autem ab igne in suis visceribus saeuientes mutationes terram interioram in his regionibus effecissimam, inde etiam credibile est, quod multa loca habentur, quae manifeste probant, terram interioram plurima caua habere.

p. 190. Notissimum illud antrum, quod nocuos illis cuique viuo animanti vapores exhalat, 800 pedibus a fonte foterio, versus orientem distat. Non natura, sed arte factum est, lapidibus ibi ad muros construendos effossis. In quo labore occupati in viuo praesentaneum saepe periculum incurrebant, si inclinato corpore effodiendis lapidibus operam dabant. Muro deinde locus, qui hos vapores copiose exhalabat, circumdatus et fornice tectus est, vt hi vapores ad aegrotantium vsum adhiberi possent. Solum in antro neque humescit valde, neque calescit. Si bona tempestas est, vapor ad duos tresue pedes ascendit: si vero serena tempestas, calida, tranquilla siccaque est, altius ascendit totumque antrum replet, ita vt nemo in eo degere neque scalas aliquot in id descendere queat. Contraria si tempestas est, vix vestigium vaporis in eo percipitur, quod subinde ex improviso minuitur augeturque. Ore attractus eundem saporem habet cum aqua ex fonte pota

ex elasticaque materia, quam fixum aërem vocant, constituitur.

Odorem acescentem, vix ingratum habet: in ore faucibusque caloris sensum, in oculis lacrymationem concitat, statimque spiritum intercipit, anxietatem, vertiginem, sudoremque concitat. Qui non statim fugiunt, exanimes concidunt. Ignis in eo extinguitur statim, neque sclopeti explosio in hoc vapore locum habet. Phosphorus in eo non inflammatur quidem, inflammatus vero non extinguitur. Maiorem, quam atmosphaera, caloris gradum non habet, titillationem vero quandam et caloris sensum in partibus, quae illi admouentur, excitat. Aëre atmosphaerico ponderosior est, putredinique vehementer resistit. Calidissima aestate existente carnes animalium per quatuor dies ab omni putredine immunes manent in eam depositae. Acidæ hunc vaporem naturæ esse, omnique modo cum aëre fixo chemicis dicto conuenire, experimenta plurima probarunt.

Idem vapor spirituosum principium constituit, quod in aquis Pyrmontanis copiosissime continetur.

Quidam hos vapores ad medicinales vsus adhi-
buerunt, in arthritide, cutaneis morbis rebellibus, articulorum contractura, caet. Exposuere se iis, donec eos ferre non amplius poterant, sudore per corpus vniuersum copiose concitato. Vtilitate eos carere sane non credibile est, sed certa experimenta nondum docuere, quid agant et quando adhibendi sint. p. 230.

Vallis ista, in qua fontes medicati siti sunt, fontibus, qui vero non omnes ferrum continent, scatet. Ex medicatis, qui non frequenter ad vsus medicos adhibentur, hi sunt: p. 236.

1) Fons ocularis (*die Augenquelle*) virtutes inferiores iis habet, quae fonti, cuius aquae bibuntur, com-

competunt, xxiii librae aquae ferri grana $1\frac{1}{2}$ continent. Aërei acidi magnam partem vix continent. Oculi eius aqua crebro lauantur. Ad medicos vsum adhiberi possent hae aquae, vbicunque aquae minerales minus efficaces necessaria forent.

2) Fons ad balnea antiquus (*der alte Badbrunnen*) parum ferri et spirituosus aliquid continet. Ad balnei frigidi vsum Pyrmontanis inferuit.

P. 246. Celebratissimus fons est, cuius aquae ad potandum inferuiunt, princepsque causa, quae efficit, tanta multitudo hominum Pyrmontum confluat. Altus est $3\frac{1}{2}$ pedes, diametrum quatuor efficiunt. Peregrinae aquae in illum non fluant, studiose cautum est. Quiescentibus aquis nec motis ab eas crebro haurientibus, vapor ex fonte ascendit nares oculosque feriens. Vitro infusa aqua bullas copiosas emittit, cum plurima vi sursum motas, a fixo aëre oriundas, qui etiam post epotam aquam temulentiam inducit. Aqua limpidissima est, aequaliter per hyemem et aestatem frigida ad 57 gradus thermometri Fahrenheitiani. Transmisioni in remotissimas terras apta est, vrceis lagenisque probe obturatis. Grauitas illius est cum aqua destillata comparata, vt 2039 ad 2036.

P. 262. Chemicam harum aquarum analysin praeter BERGMANNVM, qui vero aquis non recentibus vsum est, WESTRVMB, V. Clmvs, instituit. Continentur aquarum 100 pollic. cubic. aëris fixi 140 pollic. adeoque huius spirituosus principii copia, quae in mineralibus aquis existere potest, maxima: idque ferum, magnesiā, reliquasque terreas partes, quae in his aquis existunt, solutas continet.

Caeterum aquae libra vna ferri granum circiter magnesiāe grana $8\frac{1}{17}$, salis amari fere grana 5, salis communis granum, salis Glauberiani grana 3, substantiae extractiuae granum dimidium continent.

calca-

calcareae terrae cum acido vitriolico saturatae aquae
librae v continent grana $38\frac{1}{2}$, calcareae vero terrae
cum aereo acido solutae grana 20. sulphuris vestigia
in his aquis nulla sunt.

XLIV pedibus a primario fonte fons bulliens p. 275.
balneorum vsibus inseruiens (*der Bade- oder Brodel-
brunnen*) distat. Cum vi et rumore, instar aquae in
magno vase bullientis, ex terra prorumpit. Princi-
pii spirituosi tantam copiam, quam primarius fons
non continet, fixarum vero particularum maiorem.
Hinc etiam aquae illius turbidae sunt, neque ad po-
tandum, sed ad balneorum vsum adhibentur. Cutem
hae aquae rubro colore tingunt atque asperam
reddunt.

Acidulae Pymontanae (*der Säuerling*) ferrum p. 279.
non continent, magnam vero acidi aërei partem.
Aquae pollic. 16 dedere acidi aërei pollices 13. Lin-
guam grate afficiunt et cito per primas vias trans-
eunt. Hinc cum aquis Pymontanis ex primario
fonte, aquae communis loco, vtiliter potantur.

Aquae ex fonte nouo (*Neubrunnen*) in 16 pol-
lic. cubic. acidi aërei pollic. 20 continent. Prae-
terea in vna harum aquarum libra continentur salis
communis grana 8, terrae calcareae, acido aëreo sa-
turatae, grana 8, magnesia salitae grana 5, salis ama-
ri grana 3, magnesia grana 3, ferri aëreo acido
soluti grana $\frac{3}{4}$, ferri vitriolati dephlogisticati granum.

De virtutibus aquarum Pymontanarum in cor- p. 288.
pore humano, ex partibus suis constitutivis aestima-
tis, his omnibus praemissis, agitur. Spirituosum,
quod in his aquis continetur, principium, efficit, vt
palato gratae sint, cum vi quadam agant, penetrent,
irritent citoque per corpus transeant. Hoc vero
principium non omne in humano corpore ex aquis
exsoluitur: quinque enim librae aquarum, quae
duarum horarum spatio bibuntur, 180 pollices hu-
ius

ius principii continent, quod, si omne exsolueretur, vix locum in primis viis haberet. Nervos hoc principium, potentiorum spirituosorum instar, alicuius bonae valetudinis sensum, alacritatem, dein leuem temulentiam, sine sanguinis tamen calore aucto, inducit. Hinc ataxiae nervorum inprimis commotio efficiturque, ut aquae reliquis principiiis foetae, ob idque difficilem per corpus transitum habentes id facilius citiusque transeant. Humoribus idem spirituosum principium miscetur, partium cohaesionem auget, putredini resistit, de humoribus multum resolvit et per urinam et perspirationem expellit.

Ferrum, quod corporis nostri partem constituit, tuiam efficit, corpus roborat, sanguinem condensat, organorum vim motoriam auget, functionum vigorem intendit, excretionem promouet. Eosque effectus, ob ferrum in terrae forma ibi contentum aquae Pyrmontanae habent, magisque praeclearum quod ferrum iam intime solutum, adeoque ad transitum in sanguinem vehementer aptum, continent.

Salia humores tenaces resoluunt, obstruatos infarctosue canales aperiunt, circulantibus humoribus viam liberiores efficiunt, aluum, urinam, perspirationem promouent. Ex iisque omnibus liquet, aquam Pyrmontanas has virtutes habere, ut corporis roborem instaurent, vim vitalem augeant, fibrarum elasticitatem organis alacritatem reddant, sanguinem condensatorem rubicundiores efficiant, tenacem mucum resolvant, acres impuritates expurgent, meliorum humorum praeparationem adiuvent, canales obstruatos resolvent, aluum apertum seruent, omnesque excretionem promoueat.

Quum autem ad cognoscendos medicamentorum effectus eorum observatio maxime conferat, hinc enarrandis Celsus Auctor operam plurimam eamque summopere laudabilem dedit.

Eaque in altero volumine, quod tertium operis librum comprehendit, continentur. Hoc libro de morbis agitur, in quibus *Pyrmontanae aquae* vere utiles deprehensae sunt.

Efficacem has aquas ad plurimos morbos medicinam esse, et chemica analysi earum, et experimenta circa earum usum instituta probant. Verum scire interest, quando iuvent: scire modum interest, quo adhibendae sunt. Non morborum nomina hic pertractare expedit: pauca enim forent, ad quae non proficuas fuisse *Pyrmontanas aquas* experientia docuerit, eaque morborum nomina penes SEPIVM legere cuique licet. Expedit scire mutationum, quae praeter naturam sunt, naturam, quidque, ut sanitas restituatur, mutandum sit. Cum his virtutes aquarum conferri debent, ut perfecte sciatur, quis et qualis effectus ab efficaci hac medicina in his mutationibus sperandus sit. Sic generatim ad hypochondriacam affectionem *Pyrmontanae aquae* prodesse dicuntur, neque dubium est, quin prosint. Verum et hypochondriaca affectio datur, in qua nocent, morbumque vehementer augent.

Praeclaro hinc penitus instituto Celmus Auctor p. 13. causarum praecipuarum, quae plurimos morbos diuturnos inducunt, examen prius instituit, quam harum aquarum ad morbos ipsos usus traderet. Eaeque causae sunt: constitutio laxa, viscerum abdominalium obstructio, sanguineae in abdomine congestiones, humorum acrimoniae, irritabilitasque morbosa.

Laxa fibra, morbus nostri temporibus, praesertim inter melioris conditionis homines, frequentissimus, in defectu rigoris naturalis elasticitatisque et in eo consistit, ut solidae partes non sufficienter agent. Lentorem in omnium partium solidarum functionibus, humorum minorem, quam par est, elaborationem, pituitosum statum, ab iisque causis pend-

centes stagnationes acrimoniasque inducit. Nervorum morbis a nimia mobilitate pendentibus facillime ansam dat, non semper tamen: nervorum enim debilitas cum mobilitate et sensibilitate a fibra relaxatione summopere differt, fierique potest, ut hic nervorum status cum solidis partibus et relaxatione summopere, et adstrictis, existat. Indeque liquet, quantos errores Angli et Germani medici (ROBERTO WHYTIO praesertim duce, quem sequuntur, VNICO) committant, omnes nervorum morbos per adstringentia atque roborantia curantes (quorum vero etiam alii, CLUMUS POMME et TISSOTUM ex parte sequentes, omnesque nervorum morbos per relaxantia atque demulcentia curantes: laudat tamen Noster Gallos non absque iniuria, quod meliorem atque probatiorem morborum nervosorum curam docuerint.)

Relaxationi (purae et nulli alii vitio, quod per progredientem relaxationem facillime atque certissime inducitur) adstringentia roborantiaque sine dubio conveniunt: et qui hac laborant, potius Pyrmontanis aquis cito curantur: si vero viscera obstruuntur, si acrimoniae natae sunt; si sanguis in abdomine coegeritur, praeter roborantia et adstringentia, quae hic ablatis demum conducunt, alia plura necessaria sunt: et si hic rerum status est, Pyrmontanae aquae vi semper in initio curationis in usum vocandae sunt.

p. 25.

Stagnationes, infarctus et obstructiones in abdominalibus visceribus in dubium vocatae a quibusdam, attamen etiam per cadauerum extispicia demonstratae in viscerum abdominalium summopere composito systemate eiusque subtilioribus vasis haerentes, alteram causam morborum chronicorum, eamque per frequentem, constituunt. Quae autem viscera si obstruuntur, nutritionis negotium praeter naturam mutatur, irritatione, sympathia, pressione mechanica

vici

vicinarum partium, multiplices alii effectus, morbi-
que chronici multiplices, differentis, vt videtur, na-
turae, sed ex eodem fonte prouenientes, inducuntur.

Cognoscere obstructions subinde facile, subinde
difficile est, curare difficillimum. Absque plurima
quidem opera medici in obstructis deobstruentia sua-
dent: verum quatenam deobstruentia danda sint,
quid laesum sit, quidque dandum sit, vt sanitas resti-
tuatur, haec sane omnia non extra dubitationem po-
sita sunt. Inprimis in eo erratur, vt deobstruentia
morbo accommodata nimis parua, martialia vero ro-
borantiaque nimis larga manu dentur. Quibus vi-
scera insanabiliter obstructa sunt, his martialia et Pyr-
montanae aquae semper obsunt: quibus vehementer
quidem, at hoc modo, vt sanationis spes supersit, vi-
scera obstructa sunt, his canales referare, posteaque,
iusto tempore, roborantia dare contuenit, vt sublata
relaxatione nouarum obstructionum origines ca-
ueantur. Eoque in casu Pyrmontanae aquae inpri-
mis conducunt, quae et roborant, et pituitam sol-
vunt, et vasa referant, efficiuntque vt infinita copia
sordium effoetarum corruptissimarumque decedat.
Tales aegri, iusto tempore adhibitis Pyrmontanis
aquis, omnes sanantur breuique bene succedentis
curationis indicia exhibent.

Obstructions, quae minus inualuere, (quae tali-
ter comparatae sunt, vt aucta vi mechanica et vitali
continentium superari queant, quae itaque per so-
lam relaxationem natae sunt: obstructions enim, si
etiam minus inualuere, non cedunt roborantibus
atque adstringentibus, nisi per debilitatem et relaxa-
tionem inductae fuerint) Pyrmontanarum aquarum
vsi soli cedunt.

Subinde impurae sordes in crassiori intestinali
tubo collectae obstructions simulant. Quae si ad-
stringentibus curantur, noxarum plurimum pariunt:

aquae tamen Pymontanae huic morbo inprimis conueniunt, quoniam aluum leniter ducunt roboreque intestinali tubo restituto efficiunt, vt locus novae sordium congestioni non detur.

P. 47.

Sanguinis in visceribus abdominalibus congestiones non in crassioribus tantum, sed in subtilissimis etiam canalibus locum habent. Anatome vel rudior minus ad eas probe cognoscendas haecenus intentae earum frequentiam, extensionem, naturam ulterius demonstrabit. Quin frequentissimam, saltem per frequentem morborum chronicorum causam constituant, vix dubium est. Multorum etiam obscurorum morborum naturam efficiunt, neque solis stagnationum haemorrhoidalium limitibus comprehendi possunt. Primus eas penetrauit summus in medica praxi vir, KAEMPFIVS, vir desideratissimus. Veteres, minus certam earum ideam habentes, eas sub atrae bilis nomine comprehenderunt.

Multae autem causae sunt, quae efficiunt, vt sanguis in abdomine stagnet. Lente progreditur, ad miniculis, quae eius cursum promouent, plurimis destitutus, neque diaetae vitia, sedentaria vitia, acrium, aromaticorum, purgantium calefacientium abusus extra culpam sunt. Minus obnoxia his stagnationibus portarum vena, plus viscerum aliorum, ventriculi, intestinorum crassorum, vteri, caet. vasa sunt. Signa earum minus certa sunt; multifarii enim effectus inducere, variaque forma incedere solent. Haemorrhoides, naturales aut praeternaturales haemorrhagiae cum utilitate profluentes, cum detrimento interceptae, ad iustam cognitionem causae, quae subest, plurimum inseruiunt.

Diu vero accumulatus sanguis erumpere vix tentat, haemorrhoides concitat. Hae, quod superfluum est, educendo, temporarium leuamen adferunt. Inde haemorrhoidum laudes. (Non vero ab

omni sanguinis congestionem haemorrhoidis: saepe si in alio, quam in portarum venae, vasorum systemate infarctus sanguinei resident, cruenti vomitus, cruentae diarrhoeae, viscerum abdominalium morbi pertinacissimi.) Inde regulae de haemorrhoidibus concitandis, quae vero semper morbum non constanter leuant temporariumque tantum auxilium praebent.

Si vero stagnans sanguis neque excernitur, neque resoluitur, piceam, imo lapideam duritiem acquirit, symptomataque ab irritatione pendentia plurima excitat, imo mortem inducit scissis vasis, aut in affecta, aut, quod ob interceptum circulum saepe fit, in remota parte. Indeque obscurorum chronicorum morborum permultorum originem repetendae sunt.

Errant autem medici in congestionum curatione, eas pro hypochondriaco morbo habentes, eumque vix aliter, quam roborantium et adstringentium medicamentorum ope curari posse putantes. Necessè sane est, vt, vbi attenuare atque minuere sanguinem, vasa referare, deriuare congestionem circulumque naturalem restituere expedit, hisque contraria efficiuntur, omnia in peius ruant, vt morbus augeatur quotidie morsque inter horrenda symptomata acceleretur. Alii haemorrhoides pellunt, vbi nulla ad eas dispositio est, intestina summopere irritant, calefaciunt et hoc modo congestionem et inducunt et commouent.

Expedit autem in sanguineis congestionibus abdominalibus KAEMPFII methodum adhibere, simulque sanguinem attenuare, temperare. Si maxima infarctuum pars sublata est, et quod restat ab iis, ob vasorum debilitatem restat, tunc aquae Pyrmontanae potandae sunt, quae residuas materias infarctuum expellunt, hocque modo adhibitae pertinacissimas dispositiones ad haemorrhoidalem fluxum tollunt.

P. 93. Generalibus morborum causis humorum acrimonia adnumeratur. Etsi chemicam acrimoniæ naturam non curamus, certo tamen scimus, dari aliquid in humoribus acrimoniæ nomine insignitum, eosque decedere a recta via, qui nimio expurgationis studio ducti, omnis acrimoniæ ideam e medica theoria reiiciunt. Acrimoniæ morbosæ, quæ ad cutem decubuerant, retrogradæ et generales noxas inducentes earum existentiam probant, nequid dubium est, quin humoribus partes admisceantur, quæ irritamentum continent noxas multifarias inducens.

Stimulo autem suo acrimoniæ non irritant solum, verum etiam partes subinde exedunt. Morbi nervorum absque materie origines suas in his inprimis habent (tunc vero *cum* materie forent), Curatio earum aut per specifica, aut per medicamenta generalia specialiaue absoluitur.

Fôntes medicati ad acrimonias satis copiose adhibentur. Ob aquosam partem eluendo corpus expurgant, ob alias constitutivas partes resoluunt expelluntque ea, quæ præter naturam sunt. Pyrmontanæ aquæ vim habent soluendi, euacuandi atque solidas partes roborandi. Hinc ubi acrimoniarum causa princeps in relaxatione, debilitate, sita est, aquæ Pyrmontanæ ad eas inprimis conveniunt. Hinc tam internis morbis cum acrimoniis coniunctis, quam externis, foedissimis morbis Pyrmontanæ aquæ inprimis inferuiunt.

p. 106. Aliam chronicorum morborum causam *morbosæ irritabilitas* sensibilitasque constituit. Irritabilitatem verò morbosam esse dicimus, si motus aut sensus organorum reactio post impressiones præter naturam maior est. In huius status curatione, qui morbus proprie dici nequit, probe tenendum est, medicamenta aliaque, quæ ad medicos fines adhibentur,

longi

longe aliter, quam in his agere, quibus firmi nervi sunt, impressionesque vel leuissimas in his saepe turbarum multitudinem infinitam excitare. Vnde haec sensus teneritudo in nervoso systemate proueniat, ignoramus. Nervorum debilitatem eam quidam vocant, idque nomen non taxandum foret, si malae per adstringentia medicamenta curationi ansam non daret. Nervi praeterea mobiles non semper relaxati sunt: proprium debilitatis genus haec nervosi generis mobilitas constituit, adstringentibus tunc tantummodo curandum, ubi laxa simul fibra existit.

Hanc nervosi generis debilitatem curandam Celmus POMME optime docuit nec vnicum exemplum dedit malae theoriae cum bono successu in praxi applicatae. Is nervorum mobilium curationem per lenia, blanda, minime acria neque valde efficacia medicamenta tradidit, hoc successu, ut doctissimi viri non solum eius methodum vehementer probauerint, sed ipse etiam usus eius praestantiam quotidie doceat.

Sane qui per morbum irritabiles nervos probe curare scit, is magnam curationis nervosorum morborum partem probe cognitam habet. Pyrmontanae aquae quando ad hanc irritabilitatem valeant, nunc perspicitur, scilicet vix prius, quam extrema irritatione sublata.

Causae haecenus enarratae vario modo complicantur, expeditque tam ad cognitionem, quam ad curationem morborum ab iis induci solitorum has complicationes probe nosse.

Causis morborum chronicorum generalioribus expositis vique aquarum Pyrmontanarum ad eas aestimata, morbi, ad quos hae aquae crebro adhiberi solent, singulatim pertractantur. Primum locum p. 140. *nervorum morbi generatim, inprimis morbus hypochondriacus, occupant.* Descriptio morbi, quem ipse

Celmus Auctor passus est, hunc librum cum conscribat, egregia plane est. Curari complures nervorum morbi possunt, si non nimis profundas radices egerunt, neque morales praesertim eorum causas perdurant. Et si curare morbum non licet, tamen semper eum lenire licet. Nervorum morbi, qui ex abdomine proueniunt, frequentissimi sunt, minus frequentes vero, qui a sola irritabilitate praeternaturali pendent. Solidarum partium relaxatio ad nervorum morbos disponit quidem, eos vero non inducit.

In curandis nervorum morbis opera inprimis danda est, ut vera nervos irritans causa, siue moralis, siue physica fuerit, profligetur eoque demum factis medicamenta appropriata adhibeantur. Pyrmontanae aquae, iuste adhibitae, hypochondriacis generatim probe conueniunt, ipso adeo POMMIO vires eorum ad hunc morbum non negante. Si obstructio num vis in abdomine non magna est morbiq; natura in relaxatione et debilitate quadam consistit, curatio per has aquas generatim optime succedit. Multos etiam eadem sanant, quos voluptas, venus inprimis nimis fregit. Sanguis aut alii humores in infimo abdomine congesti, si mali hypochondriaci causa sunt, exsoluere primum impaeta et ad finem curationis Pyrmontanas aquas adhibere expedit. Qui siccos (qui vero penes nos valde rari sunt) nervos habent, POMMII methodo curandi sunt. Animi regimen iustum multum quum conducat in nervorum morbis multosque, causa remota, sanet, facilliquet, quantum Pyrmontum, in quod plurimi homines confluunt, neque desunt, quae ad relaxandum animum faciunt, ad curationem hoc respectu conferat.

Paralysin post apoplexiam, in qua nullus novus congestiois versus caput motus est, hae aquae subin-

de tollunt. Colicam, quae sequitur, saepius curant, generatim, quae non a magnis cerebri aut spinalis medullae vitiis pendet, quae et humorum acrimonia, nervorum inertia, metastasi post morbos, post externas causas, caet. nascitur. Debilitati post paralyseos curationem residuae Pymontanae aquae praeclare medentur.

Arthritici morbi per Pymontanas aquas praeclare p. 173.
re curantur, multitudoque arthriticorum quotannis ad has aquas confluentium iam earum efficaciam probat. Functiones primarum viarum omnesque alias instaurant ideoque, quum arthriticae materiae generatio imperfectas functiones supponit, efficiunt, ut arthritidis et caueatur et curetur. Paroxysmos in primis arthritidis regulares efficiunt, et si naturae vires ad deponendam expellendamue materiam arthriticam desunt, his instauratis et arthritidis anomalis praecavent et metastases ad nobiliora viscera. Generatim in omni arthritide prosunt, observatis tamen, quae supra circa causas morborum chronicorum generatim notata sunt.

Morbi systematis vasorum lymphaticorum, glandularum, cutaneique p. 182.
aquarum Pymontanarum saepe curantur. Cutanei morbi si a veneno specifico pendunt, per sua medicamenta curantur, non per has aquas. Quae vero per acrimoniam humorum, per concoctionis vitia oriuntur, cutaneae affectiones, saepissime Pymontanis aquis curantur, cautelis supra enumeratis non neglectis. Scrofulas non sanant. Cachexiam curant a debilitantibus causis natam, a viscerum abdominalium obstructionibus, quae saepissime subsunt, non aequae. Chloroticas efficaciter sanant. Nimiae pinguedinis in corpore collectioni, nec non pituitosae dispositioni, fluori albo, ad catarhos dispositioni, haemorrhoidibus mucosis, caet. praeclare medentur, muci fabrica destructa.

- p. 194. *Capitis affectiones* diuturnae ex abdomine vix
 rimum per consensum nascuntur, aquaeque quae
 efficacem medelam variorum abdominis morborum
 contineant, his quoque morbis, praesertim in eorum
 initio, medentur. Idiopathicis quoque capitis affec-
 tibus per spirituosum suum principium mederi viden-
 tur. Oculis robur addunt. Nocent vero in omni-
 bus capitis affectibus, a sanguine nimia copia ad
 ducto natis, aut cum congestione sanguinea ad
 coniunctis.
- p. 198. Plures e pectoris morbis nervorum morbi sunt
 qui, si Pyrmontanae aquae iis inseruiunt, his tollun-
 tur. Tussim ab infarctis visceribus abdominalibus
 a stomachi vitiis, sanant, rite adhibitae: quae vero
 a proprio pulmonibus vitio proficiscuntur, non
 pulmonum, caet. tusses, iis non sanantur. Haemo-
 ptysin ex abdominali sanguinis circulatione inter-
 cepta turbatae natam sanant: aliam non aequa-
 l. Generatim quae a causis supra enumeratis profici-
 scuntur, deuteropathicae pectoris affectiones sanan-
 tur harum aquarum debite, et non praeter indicatio-
 nem adhibitarum vsu. Quae a locali vitio pulmo-
 num pendent, non aequae. Phthisicis generatim
 inimicae sunt.
- p. 207. Copiosissimos morborum fontes *abdomen* continet,
 cuius systema summopere compositum et plu-
 rimis causis, quae turbare illud facile possunt, expo-
 situm est. Digestionem, si ob atoniam organorum
 vitiata est, instaurant. Colicas curant, non tamen
 omnes, nec absque curatione praeparatoria. Iste-
 rum sanant a spasmis et obstructionibus viscerum na-
 tum. Caeterum praeclare ad plurimos morbos ab-
 dominis valent non absque iusta indicatione, neque
 subinde absque curatione praeparatoria potatae.
- p. 220. *Vrinae vias* vix magis, quam reliqua viscera ab-
 dominis, aquae Pyrmontanae afficere, indeque in re-

nes peculiari modo vix agere videntur. Vesicam magis afficiunt, vrinam pellunt, mucum, sabulum expurgant. De earum ad calculum vi certa experimenta nondum prostant. Vitia vesicae, ab atonia, spasmis, haemorrhoidalibus affectibus atque stagnationibus, quae solui patiuntur, tollunt. Suppurationibus internis mictuique cruento non conueniunt. Si per manu stuprationem aut concubitum frequentius, quam par est, celebratum nervus languet iacetque, generatim si ad coeundum generandumque impotentia per debilitantes causas nata est; si seminalis liquor nimis copiose profluit; si vires ab hac causa deficiunt, generandi potentiam restituunt. p. 225.

Menstruum fluxum nimis parcum, retardatum, p. 247. aquosum, non sine spasmis profundi solitum instaurant; mala symptomata nervorum affectorum, quae illum subinde praecedunt, curant: si nimium menses fluunt, non bibendae sunt.

Tandem dispositionem ad morbos tollunt, corporis robore instaurato, malis humoribus repurgatis.

Liber quartus praecepta de curatione rite instituenta continet. p. 261.

Primum de praeparatione ad aquas bibendas agitur. Ea summo opere necessaria est, quoniam multi morbi, ob causas supra datas, Pyrmontanas aquas non prius ferunt, quam ipso morbo ita praeparato, ut salutare naturaeque rei conuenientes mutationes ab aquae potatione expectari queant. Huius praeparationis regulae modique ex supra L. II. dictis patent. Generalis mos est, ut recens aduenientes corpus suum venae incisa est purgante medicina sumpta ad aquarum usum praeparent, quod, si nulla ad ytrasque euacuationes indicatio est, non absque noxa peragitur. Peius agunt, qui corpus, per chalybeatam aquam instauratum, perfecta curatione, purgante sumpto, relaxant.

Aestate

Aestate ad fontem ipsum aquae bibuntur, tempore, ubi peregrini aquarum bibendarum causa adfuerunt, a Maio usque ad Septembrem. Curationis duratio, iterandae etiam subinde salubriter, per quatuor septimanas esse debet. Matutinum tempus curationi optime inseruit: mos etiam aquis tempore pomeridiano iterum utendi inualuit, quod vero non omnium bonae valetudini conuenit.

In initio curationis aquarum non nimia copia augenda postea, potanda est. Quantitas generatim (non tamen, quod facile intelligitur, sine exceptione) haec est, ut tot cyathi bibantur, quot ad aliam paulo citatiorem efficiendam sufficiunt.

Vtilissimi huius libri in Anglia epitome edita est, hoc titulo:

A short Description of Pyrmont, with observations on the use of its Waters, abridged from the German Description of Pyrmont of Dr. MARCARD, Physician to his Majesty's Household at Hannover. — Revised by the Author. London, 1788, 8. 67 pagg.

Inprimis quae ad loci opportunitatumque descriptionem pertinent, diligenter excerpta sunt, nec non quae in opere ipso de differentibus fontibus medicatis prope Pyrmontum scaturientibus et de aquarum effectibus vsuque interno dicta sunt.

Sexto capite de vsu balnei martialis Pyrmontani agitur, seu potius excerpta dantur ex tertio volumine operis, quod nondum in lucem emissum est. Efficacia sunt haec balnea, neque relaxant, etsi calorem graduum 88 - 95 therm. Fahrenh. adhibentur. Efficaciam a ferro habent, quod vniuersam corporis superficiem tingit, cuti rubore inducto eaque asperam redditam. Ad balnea opportunitas publica est: qui vero hac uti non volunt, in cubiculis suis iisdem uti possunt. Ut spirituosum principium seruetur, frigidae, qualis e fonte prouenit, calida, ad iustam usque temperaturam, adfunditur.

Hæc balnea intestinorum viscerumque reliquo p. 63.
rum abdominalium debilitati, neruosis, arthriticis,
paralyticis, rheumaticis aliisque morbis cum exan-
thematibus cutaneis coniunctis, inprimis autem
menstruum suppressioni, sterilitati mulierum, caet.
præclare subueniunt: dispositionem ad catarrhos
minuunt.

V.

A treatise on tropical Diseases; and on the Cli-
mate of the West-Indies. By BENJAMIN MO-
SELEY, M. D. Member of the Royal College
of Physicians of London. London. 1787.
8. 544. pagg.

Eiusdem libri germanica versio prodiit, titulo:
*Abhandlung von den Krankheiten zwischen den
Wendekirkeln und vom dem Klima in Westindien.
Nürnberg. 1790. 8.*

i. e.

De morbis intra tropicos et de climate Indiae
occidentalis.

Opus in tres partes diuiditur. Prima de aëre,
aquis et locis insularum Indiae occidentalis agit,
nec non de sanitatis læsionibus, quibus Europaei
praesertim obnoxii sunt, nec non de expeditionibus
bellicis ita instituendis yt militum simul sanitas con-
seruetur: altera de dysenteria proluxe agitur, morbo
in calidissimis regionibus frequentissimo et pernicio-
sissimo: tertia de aliis morbis, quos in occidentali
India copiose obseruare licet. Ipse autem liber non
ideo tantum memorabilis est, quod generalem satis
bonam de his, quae medico circa Indiam occidenta-
lem scire interest, tractationem contineat, verum
ideo

ideo potissimum, quod morborum acutorum origines in calidis regionibus non a bile exsuperante, sed a corrupta, uti hactenus a longe plurimis factum est, sed a summa inflammationis vi eius auctor reputat, qui per satis longum tempus medicinam in Iamaica insula exercuit, alias insulas frequenter visitavit, continentemque Americae et septentrionalis et meridionalis terram.

De Indiae occidentalis climate primum tractatum. Calor intra tropicos fere semper aequalis est: enim saltem differentia vix noctu dieue 16 graduum (therm. Fahrenh.) est. Medius calor in maritimis regionibus 80 graduum est. Aestatis (a 20mo Martii die, ad 21 Septembris diem) calor ab hyemis frigore vix sex gradibus differt.

In morbis, quibus recenter in has terras advenientes corripitur solent, sudamina eminent. Non periculosa sunt, nisi retropellantur: frigida hinc balnea iis inimica sunt.

p. 29.

Animalium venenatorum rabidorumque morsus non valde frequentes sunt. Canina praesertim rabies canes, adeoque etiam homines, rarissime occurrat. In compluribus insulis canina rabies perit, et quod excurrit, annos non visa est. Anno 1781 rabies inter canes epidemice grassata est, sponte et absque communicatione per morsum apud eos nata, ita ut etiam canes in nauibus degentes rabidi esserent. Multi homines ex morfu interierunt. Nullam ad rabiem praecauendam utilem esse putat curationem Cl. Auctor, nisi eam, qua pars demoritur aut cultro, aut exedente medicina destruitur. Solis ictu non multi exanimantur.

Vitae vero genus in calidis regionibus id esse debet, ut omnes temperanter vivant: ut subitis aeris vicissitudines refrigeriaque vitent: ut imprimis transpirationem non suppriment: ut omnem humorem

marem, praesertim nocturnum, vitent; vt loca depressa, vliginosa, non incolant; vt aquam potent et spirituosos potus parcissime sumant: quo plus enim vini spirituumque homines potant, eo magis moriuntur. Sacchari spiritus aqua plurima temperatus optimum potulentum praebet.

Multi medici omnes acutos morbos calidarum p. 58. regionum pro putridis habent, et sane cadauera morbis extincta in insulis Indiae occidentalis subito putrescunt. Pestilenciales vero et contagiosae febres in iis non grassantur, neque aliae febres ad putredinem dispositionem habent. Multum in his regionibus endemia febris *febris nervosa remittens* est, quae sedem suam in nervoso systemate habet, neque cum putredinis symptomatibus iuncta est. Raro petechiae aut aliae efflorescentiae, quae putredinem produnt, in harum febrium decursu observantur, neque partes, quibus vesicatorium impositum fuerat, facile in his febribus gangraenescent.

Mensium fluxus facile mulieribus, nec sine noxa plurima, intercipitur: absque noxa vero cessat. Interni sensus Europaeis in his regionibus viventibus tam acres, quam in patria non sunt. Mania, fatuitas rarissime occurrunt: phthisis pulmonalis, scorbutus, calculus, rarissimis morbis accensentur. Calculo adeo in Europa vehementer affectos in his regionibus vix vllum eius symptoma pati perspectum est.

Leuiiores autem morbi, qui a coeli mutatione proveniunt, quibusque fere omnes expositi sunt (the Seasoning), curantur partim diaeta enarrata regimeque frigido, partim venaesectione et aluum laxantibus salibus iterato sumtis.

Si vero errores in regimine copiosi committuntur, dysenteria, milites praesertim nautasque afficiens, febres inflammatoriae, summusque earum gradus,

du, flauae febres, homines cum plurimo periculo occupant.

p. 73. Quomodo bellicae expeditiones in occidentali India instituendae sint, singulari capite exponitur. Historiae complures enarrantur copiarum ob tempestatis et regionis iniurias magna ex parte dysenteria aliisque morbis occisarum. Anno 1780 in continentem Americae terram, ut Hispanas provincias interciperent, 1800 milites mittebantur. Numerus eorum qui redibant ad 380 minutus erat, et ex his adhuc plures moriebantur.

p. 109. Causa tam crebrarum mortium ea potissimum erat, estque, ut tempestatis vicissitudinum regularium nullam aestimationem faciant, qui copias in hasce regiones mittunt. Si milites in castris omnibus tempestatis iniuriis expositi perfrigerantur, praesertim humefacto antea corpore, vita eorum ob alium fluxum in summo periculo est. Loca adeo depraeiora, paludibus stagnisque vicina militum valetudini vehementer obsunt. Expedit hinc expeditiones bellicas in his regionibus ita dirigere, ut in humidam tempestatem non cadant taliaque militibus vestimenta, lanea praesertim, dare, quae perspirationem liberam seruent.

p. 137. Dysentericus morbus praeter alios homines in his regionibus vexat, periculosissimisque adnumerandus est, quo solo interueniente expeditiones, quae plurimum successum pollicebantur, interceptae sunt. Veteres de eo erroneas, falsasque notiones habebant: SYDENHAMO gloria verae de dysenterico morbo notionis datae debetur. Febrem esse dysenteriam sui generis in intestina introuersam docebat, parumque est aut nihil, quod recentiores opinioni SYDENHAMO traditae addiderint. Febrilem sane indolem dysenterici morbi Noster semper obseruauit, crebriores deiectiones exacerbationum, minus cre-

bras remissionum tempore. Neque dubitare licet, quin dysenteria intestinorum febris sit, a perspiratione suppressa inducta. Nulli anni tempori, nulli diatae adstricta est, sed ab occulto atmosphaerae influxu et a subitis aëris transitibus pendet, qui perspirationem subito suppresserunt.

Vti autem communis quaedam causa ad inducendos omnes epidemicos morbos necessaria est, ita suppressa perspiratio communem causam constituit dysenteriam inducentem. Negari quidem non potest, alios quoque stimulos huic morbo producendo pares fuisse: verum dysenteria per hos producta neque epidemica erat, neque difficultatem plurimam curantibus eam offerebat.

Perspiratio obstructa aut magnam inflammationem, aut magnam debilitatem efficit, plethoramque inducit longe maiorem ea, quae ab aliis causis produci solet. Causae, quae hanc suppressam perspirationem ad intestina dirigunt, ignorantur.

Curatur autem morbus dysentericus a communi sua causa, perspiratione retropressa, inductus, per medicamenta perspirationem restituentia. Noxae hinc adstringentium, purgantium, opiatorum medicamentorum intelliguntur: intelligitur etiam actio aliorum medicamentorum, quae ad dysenteriam sanandam crebro adhibentur, neque aliter agunt, quam perspirationem restituendo. Sic ipecacuanhae radix perspirationem instaurat: sic antimonialia medicamenta poros cutaneos referendo agunt. Maximam opem IACOBI pulvis adfert, qui sudorem potenter citat, inprimis ubi simul nosocomium ita instructum aptatumque est, ut aegrotantium perspirationi non obstit.

Curatio dysenterici morbi generatim haec est. Primum vena incidenda, deinde ipecacuanha ad vomitum concitandum et ad perspirationem adiuvandam

dam propinanda est. Quo facto narcotica medicum datur, deinde, ad intestina expurganda, aluum dicens medicina. Purgatis primis viis sudor medicum ex laudani liquidi SYDENHAMI et vini antimonialis aequalibus partibus, aut IACOBI pufuere prouocandus est aegroque regimen tale praecipendum, ut sudor vniuersalis atque copiosus prouocetur. Si rebellis alui fluxus est, ipecacuanha iterato dari debet. Tandem cortex Peruvianus cum aliis roborantibus, et decoctus quidem, dandus est.

Qui ex morbo conualescunt, perspirationem per tempus aliquod studiose adiuuare debent indusio lineo debitoque regimine.

p. 189. Dysenteria, quae anno 1780 in Iamaica insula grassabatur, adultos occupabat, pueros vero, lethiferos plurimis morbus, angina ulcerosa maligna. Hanc oris collutio ex alumine et vitriolo albo solutis satis probe percurabat, ulcerum putredine mox ablata. Dysenteria milites corripiebat, qui ab Augusto mense usque ad Nouembrem in castris degebant. Nosocomia neque spatiosa, neque satis frigida erant. Et tamen dysenteria, quae populariter inter milites grassabatur, ne vltimum quidem necabat. Conualescentes vero in aliud nosocomium, his vsum desinatum ducti, in pristinum morbum, aliosque morbos chronicos relabebantur.

Curatio dysenteriae modo iam descripto succedat. Perspiratio cum minore difficultate instauratur, quoniam autumnali tempore fibrae minus rigidae sunt. Nunquam ipecacuanha vitrumue antimonii ad vomitum concitandum dabatur, nisi aeger in lecto et ad sudorem compositus esset. Tunc subinde omnis medicamentorum efficacia ad cutem versa est. Vitrum adeo antimonii aliaque medicamenta fortiora antimonialia multo minus in intestina, magisque ad cutem agunt, si aeger ea sumit cum

ad perspirationem praeparata. Vitrum antimonii simplex et probe laeuigatum vitro antimonii cerato Noster praefert.

Si vero curatione dicto modo instituta, sudor non sequitur, eiusque loco aeger cum plurima corporis agitatione incalescit, aut vena incidenda, aut vomitoria medicina exhibenda est, si metus est, ne nimis debilitatus aeger venaesectionem ferat. Aucta quoque subinde sudoriferae medicinae dosis sudorem promouet, quem promouere minor dosis non potuerat. Subinde etiam, antimoniali medicina sumta, ad sudorem promouendum laudanum conducit.

Acida vegetabilia, fructus horaeos pomaque Noster in omni dysenteria summopere nocuisse experitus est. Proprium contagium suum dysenteria non habet. Neque naturae ope facile curatur, nisi artis potens auxilium intercedat.

Haec omnia duabus prioribus partibus exponuntur. p. 227.
Tertia de dysenterico morbo tractationis parte quid medici ab HIPPOCRATIS inde temporibus de indole atque curatione dysenteriae senserint, exponitur. Voluit Clmvs Auctor, vt legentes ex hac tractatione, quid per ea tempora, quibus medicina multa fuit, medici de dysenteria senserint, resciscerent. Sed neque omnes auctores probatiores excerptis, neque iustam vbique talemque epitomen dedit, ex qua opinio eorum de morbi indole eiusque curandi modis perfecte intelligi possent. Hinc etiam Germanicae versionis, cum plurimo studio elaboratae, editor notatu tantum digna ex his excerptis dedit.

Post copiosissimam hanc de dysenteria tractationem p. 361.
alia sequitur breuiorque, de *causa Indiae occidentali endemio, siue de febre flaua Americana*. Primus et copiosissimis de hoc morbo scriptoribus Noster est, qui dirissimi huius morbi similitudinem cum casu veterum docuerit, qui, expugnata opinione

de biliosa et putrida eius natura, inflammatoriae cum naturae esse docuerit, eique theoriae accommodatam curationem illius tradiderit.

Cum causo veterum flauam febrem conuenire primum, allegatis locis veterum copiosissimis, docetur, ex quibus sane liquet, plurimam esse inter utrasque febres similitudinem flauumque colorem cutis nigrosque vomitus feбри Americanae proprium a climate calidiore proficisci.

Circa veram flauae febris naturam principes, qui de ea scripsere, auctores, dubitant. Febrem ardentem biliosam TOWNE, malignam WARREN, putridam biliosam HILLARY vocant. Flauam febrem plurimi alii vocant, sed minus recte, quoniam flauus color cutis neque constans huius febris symptomata est, neque primo iam morbi insultu sese manifestat.

p. 400.

Symptomata autem omnia, quibus haec febris sese prodit, probant, morbum illum esse summum inflammatorium, qui tales inprimis corripit, qui putridis morbis alias non obnoxii sunt.

Febris autem haec inprimis hosprehendit, qui ex frigidioribus regionibus in calidiores perueniunt. Hi fere semper valetudinis suae incommodis afficiuntur variis et quidem semper naturam ad inflammationem vergentem habentibus. Inprimis autem floridos, aetate florentes, vegetos, causus hic prebendit, generatim omnes, qui ad inflammationem dispositionem habent, neque libere perspirant.

Primum symptoma virium subita prostratio est, quam rigor ardentissimaque febris excipit, cum precordiorum inflammationis signis coniuncta. Elapsa ad summum 60 horis post hoc inflammatorium stadium, alterum ingruit, cuius princeps signum est primum dilutior, deinde profundior flauedo, cum virium prostratione plurima et porracea materiae per vomitum reiecta. Hoc stadium, quod vix

48 horas raro perdurat, tertium excipit, in quo vires penitus deficiunt aegrique nigra, sedimento caefae fimilia, vomitu emittunt. Aegri foluto fubinde fanguine per omnes canales excretorios profufo moriuntur. —

Primum ftadium, vt iam diximus, inflammatorium eft, metaptofeos alterum, gangraenofum vero tertium a Nostro vocatur.

Princeps morbi caufa in ventriculo efle videtur, qui in primo ftadio inflammatur, in vltimo gangraefcit. In cadaueribus ventriculum, et non raro fuperius duodenum inteftinum fphacelatum Noster reperit. Hepar, etfi quaedam fymptomata eius affectionem docent, non directe afficitur: tamen in cadaueribus hoc morbo (vti et omnibus aliis) extingtorum raro hepar plane illaefum deprehenditur.

Curacionis cardo in fequentium medicamentorum vfū vertitur: 1) venae fectionis, 2) purgantium, 3) balneorum, 4) diaphoreticorum, 5) veficantium et 6) corticis peruuiiani.

Si fymptomata hanc febrem inftare fignificantia adfunt, venae fectione, temperato regimine et medicinae antimonialis diaphoreticae (pulueris Iacobi) vfū morbus praecauetur.

Si vero in primo ftadio aeger confiftit, tunc frigidum regimen praecipere, venam largiter et ad animi deliquium vfque incidere expedit. Sanguis emiffus rubicundum colorem talemque habet, qui arteriofum fanguinem referat. Nec in fignis debilitas, quae ad animi deliquium faepe accedit, nec alia fymptomata omnia venae fectionem copiofam repetitamque diffuadent.

Qua inftituta purgantem medicinam dare expedit, non vomitum concitantem, inprimis non ex tartaro emetico paratam, quoniam haec medicamenta ventriculi vires faepiffime deftruunt, fpafmos non

cessantes, vomitus continuos, inflammationem incunt, mortem accelerant. Quo facto aegri corpus in tepidum balneum demittendum est, quo laesa omnia symptomata, diaphoresi concitata, profligantur. Simul potus emollientes, tepidi, non acidi (hi enim semper nocent) praecipendi sunt. Alui purgationem tartarus vitriolatus cum aqua dulcis optime inseruit, aut aliud sal mediae naturae.

p. 437. Si post purgationem alui febris non supprimitur, IACOBI puluere, potione RIVERII aliusque humi farinae crebro datis medicamentis sudorem concitare, factaque intermissione febris, corticem peruvianum in substantia dare expedit.

In altero stadio constituti euadunt, si perfrigerium aut sudor, aut biliosa deiectione sequitur. Vnde concitare hinc expedit. Tartaro vitriolato aluum laxandam palmam prae aliis omnibus medicamentis iterum Noster tribuit, certe vomitum cessaturum adserit, ubi aeger aluum quinquies aut sexies deposuerit. Simul aeger in tepidum balneum demittendus vesicatoriumque praecordiis ipsis applicandum est. Vomitu suppresso cortex peruvianus statim dandus est.

Tertium stadium certam mortem fere semper adfert. Conualuisse ex eo tamen observat Noster, quibus aluus per purgantem medicinam cum cortice peruviano iunctam laxari passa est.

p. 457. *Tetanus* siue *maxillae inferioris spasmus* alium morbum in occidentali India perfrequentem constituit. In initio capitis, quo hic morbus pertractatur, fuscus probatur, emprosthotonum non dari, opisthotonumque tetani summum gradum esse, spasmusque semiuniversalem, a quibusdam stabilitum non existere.

Naturam huius morbi quod attinet, maxillae inferioris spasmus irritabilitatis solius morbus esse videtur.

detur. Vidit Noster hunc morbum motum, et crebro quidem, post amputationem, nervis per ligaturam non compressis, nigritaeque, qui creberrime eo afficiuntur, nervosum systema admodum insensibile habent. Neque aetas, in qua nervi teneriores sunt, huic morbo magis obnoxia est. Dolor in corporis superficie, si et vehementissimus est, tetanum nunquam inducit: dirissima flagra verberaque eum nunquam excitant: excitant vero laesiones, digitorum praesertim, vilissimae.

Post chirurgicam operationem quamcunque natus tetanus mortem semper attulit: praecavere autem eam licet vulnere probe curato, euacuantibus et cortice Peruviano adhibitis.

Curatio autem tetani plane difficillima est, et quum tetanus post diem xiv plerumque absque omni medicina sanetur, multi medicinis atque regimini adscripserunt, quod naturae tribui debuisset. Mercurius proficius in hoc morbo non est, pluresque necavit, quam sanavit. Peruvianus cortex, moschus, camphora, asa foetida, saturni saccharum, opium, morbum, quem natura leuasset, leuarunt, ut plurimum vero non curarunt. Opium tanta copia subinde absque vilo somno ab aegrotantibus fertur, ut omni bihorio drachmae quantitate innoxie detur. Generatim omnia medicamenta ad tetanum commendata ambiguae efficaciae fuerunt, et auxilium in quibusdam casibus attulerunt, in quibusdam vero incassum adhibita sunt.

Magis hinc expedit morbum cauere, quam curare. Vulnere praesertim cura diligentissime gerenda: posthac cortex Peruvianus dandus est.

Methodus medendi morbo iam praesenti efficacissima et a veteribus iam commendata haec est, ut febris artificialis concitetur. Aeger aut in frigidum praecipitatur, deinde, ut sudor proveniat, in lectum

probe calefactum immittitur, sudorifera medicina in vino antimoniato et laudano liquido quoque interius data. Cutis si post immersionem incalescit, spes est aegrum euasurum.

Altera methodus est, ut aegro nudo aqua frigida diffusa copiose et cum vi superinfundatur.

Maxillae inferioris tetanus, qui longe plurimum puerorum partem in Indiae occidentalis insulis occidit, haecenus per nullam medicinam curatus est. Nigitarum pueri ei prae aliis obnoxii sunt. Cuius in malo grauidarum et puerperarum regimine, puerorum neglectu fumosisque conclauiibus sita est.

p. 513. *Cancer* in occidentali India rarior, quam in America, est. Intestini recti gangraena, vteri cancer, aliudque canceri genus, *Bay-Sore* Anglis dictum, in insulis non obseruatur. Vteri cancer in Peruvianae regni metropoli, Lima, tam frequens est, ut mulierum eius contagio infici putent, si sellae insideant, cui alia, hoc morbo affecta, infederat.

Canceri genus, *Bay-Sore* dictum, in Americae regionibus maritimis quibusdam frequentissimum hoc modo curatur: emplastro diachylon cum gummis alutae induto mercurius sublimatus corrosiuus in puluerem reductus copiose inspergitur cancroque imponitur. Elapsis XLVIII horis aut longiore quoque tempore parti, detracto emplastro, emolliens cataplasma imponitur, quo facto cancer cum radicibus suis sponte exsoluitur. Vlcus suo modo consolidatur.

Hanc methodum non Noster solum probatissimam crebro expertus est, sed alios etiam casus complures docuere cancerum hoc modo tutissime educi. Arsenico haec virtus non est, quod sanas etiam partes exedit, mercurio sublimato per morbum tantum affectas exedente.

p. 525. *Pisitionum colica* multum adhuc, tam in cognoscendo, quam in medendo, difficultatis habet. Post

Secre-

secretio
intestini
non rari
demius
occupat
nati sunt
Cre
melius
nam v
docuit.
vix vno
tem am
Cur
aut alie
vero m
tribus,
tis. I
debet,
dem m
ciffimo
Ea
decubi
vit. I
cauen
per re
et per
res an
A T
HU
VI
Prodi
JOHN
K
pf

secretiones praeternaturales factas in ventriculo et intestinis in occidentali India exoritur. In Europa non raro epidemice grassatur, calidis regionibus endemicus morbus est. Raro recenter aduenientes occupat, frequentius eos, qui in ipsis his regionibus nati sunt.

Crebrior tamen olim fuit, partim quoniam terrae melius cultae atque expurgatae sunt, partim quoniam vsus medicus probatiorem medendi rationem docuit. A plumbo quidem, verum non semper, et vix vnquam a plumbo, quod phlogisticam suam partem amisit, oritur.

Curatio haec est: alium, si obstructa est, oleoso, aut alio miti purgante, ducere expedit, quo facto vero medicamentum dare ex albi vitrioli drachmis tribus, aluminis drachma cum aquae mensura solutis. Dosis optimi huius medicamenti modica esse debet, neque cochlearis mensuram excedere. Eadem medicina vomitus etiam in hoc morbo pertinacissimos sedat.

Eadem medicina et pectoris morbos a pituitae decubitu et sanguinis congestione efficacissime sanavit. Marinus autem aer ad sanguinis sputum praecauendum optime inseruit. Vidit Noster aegrum per repetitas haemoptyses ad extrema fere redactum et perfecte sanatum naui conducta, in qua per plures annos vitam suam degebat,

VI.

A Treatise on the venereal Disease, by JOHN HUNTER. London. 1787. 4. 439. pagg. cum VII. tab. aen.

Prodiit etiam huius libri germanica versio, hoc titulo: JOHN HUNTERS *Abhandlung über die venerische Krankheit. Aus dem Englischen. Mit drey Kupfertafeln. Leipzig. 1787. 8. 638. pagg.*

Multa in hoc praeclaro opere leguntur antequam non dicta, dirissimi morbi cognitionem atque curationem summopere illustrantia, multa vero etiam, inprimis ex his, quae ad theoriam spectant ingeniose quidem dicta, et ut plurimum apposite, verum tamen diligentius exploranda atque cum his, quae in natura hominis aguntur, diligenter conferenda prius, quam pro veris haberi, iisque aut universi morbi curatio, aut pars eius accommodari possit. Vniuersum morbum, tam localem, quam universalem, cum plurimis suis formis et varietatibus illustris auctor pertractauit, et hoc quidem modo, primum, generalioribus observationibus de venere venerei indole, de variis viis, quibus contagium morbi propagatur, de variis morbi formis etc. praemissis, localem primum morbum eiusque formas varias, deinde vniuersalem pertractauerit. Operis ingeniosissimi, multifariae doctrinae observationisque vestissimae, succinctae, quantum possumus, epitomae dabimus.

Introductio operis quasi fundamenta continet: in hac enim principia exponuntur, quibus Auctoris opinionum et coniecturarum partem longe plurimam superstruxit. Primum *de sympathia* agitur. Generalis est sympathia, si constitutio vniuersi corporis cum sensatione siue actione quadam in sympathia est, partialis vero, si pars aut partes corporis cum locali quadam sensatione aut actione consensuunt, eoque, pro partium nexu inter se vario, aut remota, aut contigua, aut continua est.

His praemissis agitur *de morbis*, qui uno eodemque tempore simul existere nequeunt. Summa eorum, quae Noster adserit, eo redit, quod in vno eodemque corpore nec duae febres a se differentes, nec duo locales morbi in vna eademque corporis parte existere queant: ut autem cum his, quae quotidie obser-

obser-
tica
quae
admo-
cessu
morbi
de b
satis
tion
Nost
citar
quae
versa
bis
v. g.
tardi
prob
bis i
ponu
S
flam
rum
tes
2) vt
exfol
ad ef
pura
tua
Infla
quas
tari
vero
prae
Vnic

obser

obseruantur, respondeant, quae adferuntur, scorbutica dispositio tantum per dispositionem explicatur, quae ad affectus exanthemata cutanea producentes admodum prona est. Variolarum insitiuarum successus non aequi atque contagia haud raro ambigua morbiq[ue] venerei post susceptum contagium subinde breuiori, subinde longiori tempore erumpentes, satis bene explicantur.

De relatiuis partium corporis humani viribus ratione situs et structurae earum S. III. agitur. Axioma Nostro est, partes affectas eo citius in actionem concitari eoq[ue] celerius agere, quo magis cordi propinquae sint, et contra. Variis partibus corporis diuersas, saltim quoad gradus, vires esse, easq[ue] a morbis accidentalibus diuerso modo affici, hinc ossa v. g. tendines, ligamenta effectus morbosos longe tardius experiri, quam musculos cutemue, absq[ue] probatione plurima adferitur.

S. IV. *De partibus concipiendis singularibus morbis imprimis opportunis.* Generalia tantum hic exponuntur.

S. V. et VI. *De inflammatione et gangraena.* Inflammatio Nostro est aucta actio minimorum vasorum in parte quadam, hoc modo directa, vt 1) partes corporis inter se vniantur sibiq[ue] adhaerescant, 2) vt pus generetur, 3) vt a solidis partibus partes exsoluantur. Inde inflammationis tres species, quoad effectus, quos inducit, statuuntur, adhaesiua, suppuratiua, vlceratiua. Mutatio, qua pus in suppuratiua generatur, secretionis negotio accidere dicitur. Inflammatio Nostro quum sit actio aucta virium, quas pars in naturali statu habet, vim ipsam in salu- tati inflammatione auctam putat, in inflammatione vero, quae in gangraenam mutatur, vim minutam praeter naturam, eius vero effectus auctos esse putat. Vnicum hinc contra gangraenam praesidium in cor- tice

tice Peruuiano (quem tamen ipse paulo ante noxium, saltem inutilem declarauerat) opioque querendum esse, aliqua interna externaque medicamenta frustra adhiberi et cum noxa aegrotantis, adferri.

His praemissis *de veneno venereo* in operis *prima parte* tractatur. Venena morbifica statuuntur simplicia, quae aut locum corporis, aut vniuersum corpus inficiunt, utroque modo agere nequeunt, et composita, quae utroque modo agere possunt. Ex compositorum genere est, de quo certo dici nequimus orbis noui aut antiqui soboles sit, cuiusque primae origines eo redire videntur; vt in homine aliquando opportunitas nata fuerit impressionis huius venereae producendae idoneae. In homine enim, et in partibus quidem eius genitalibus malignum virus primas suas origines habuit.

Natura venerei veneni adhuc obscura est. Prodit sese ut plurimum sub puris forma, aut purulentae secretioni adiunctum est, materiemque in aliis similem quum producat, paene semper pro inflammationis producto, inflammationem iterum producente habendum est. Alia tamen etiam actio accedit necesse est, ab omnibus aliis actionibus inflammationem concomitantibus diuersa, qua specifica in veneno qualitas producat: indeque etiam ad venenum formandum nec inflammatione, nec suppuratione semper opus est. Propagari vero tantum venereos morbos posse per purulentam materiam exempla omnia docent: indeque Noster etiam viti concumbere cum mulieribus permisit, quorum penis veneno infectus tabum nondum emittebat: imo contagii metum non valde magnum esse putat, si gonorrhoea venerea laborantes eluto probe et purgato a pure vrethrae canale coitum cum sana muliere celebrant. Vnam eandemque esse materiam veneream vnumque semper eundemque morbum inducere

cere debere, cuius diuerſitates a corporis conſtitutione varia pendent, uſe et praeclare probatur. Deinde quaefſtio noſtris temporibus vehementer agitata proponitur: num gonorrhoeae et cancrorum venereorum virus vnum idemque ſit. Idem eſſe varia argumenta probant: primum quod cancri venereli in incolis inſularum maris pacifici nati fuerint, quorum materia ſine partium verendarum plenaria corruptione ad eos deferri vix potuiſſet, deinde quod vtrorumque morborum materiae vnum alterumue morbum ex his excitare valeant. Effectus autem veneni tam differentes ſic explicandi ſunt, vt ſecernenti ſuperficie, quae in vniuerſo corpore naturae vix differentis eſſe videtur, applicatum, gonorrhoeam, non ſecernenti vero ſuperficie inditum cancerum inducat. Hinc ſi venenum per vulnera in corpus fertur, aut loco applicatur, tenera cuticula obteſto, aut vlceri immittitur, cancer naſcitur. Cauſa vero, cur venenum raro vtroſque morbos in verendis partibus ſimul concitet, in irritatione ſita eſt, qua in alia parte irritatio praeuertitur.

Per eandem irritationem venenum venereum agit, non per fermentationem. Eaque irritatio ſpecifica eſt, cum receptiuitate viſ vitalis ad irritationem a venerea cauſa natam excipiendam coniuncta, qua partes ad motus conformes determinantur. Venenum hinc venereum proprio modo agit, inflammationem, ſuppurationem peculiarem excitat, et quidem in hominibus tantum, in animalibus non aequae. Forma, ſub qua apparet venereus morbus, duplex eſt, aut in loco quodam corporis, immediatum morbum Noſter vocat, aut in vniuerſo corpore, conſtitutionalis morbus a Noſtro dictus. Ad prius genus gonorrhoea et cancri pertinent.

Altera parte de gonorrhoea agitur. Si irritans materies ſuperficie cuicumque ſecernenti applicatur, ſecre-

secretio ab ea augetur, secretaque materia, quaecunque fuerit, mutatur, eaque mutatio in gonorrhoeam in purulento statu consistit. Hanc suppurationem absque vlla ulceratione praegressa, venerea materia aliis etiam superficiebus secernentibus applicata exhibet, indeque gonorrhoeae metastases variae intelligendae sunt. Tempus autem, quod intra illam in vrethram gonorrhoeae materiam et ipsam gonorrhoeam intercedit, maximopere differt. Vidit Noster gonorrhoeam mox a coitu impuro natam, eundemque morbum elapsis post contagium diebus XLII erumpentem. In hoc tamen casu venenum tam diu iners in corpore iacere non putat, sed inflammationem excitare, cui vero effectus suus ad gonorrhoeam specificus, puris generatio nempe, debet. — Veneream gonorrhoeam a simplici distinguere non licet.

Effectus autem purulenta materia, quae in gonorrhoea decedit, hos non habet, ut irritantes materiae ea detergantur, hocque modo ipsae purulentae materiae origines praefocentur. Inflammatio per ipsam qualitatem suam specificam perdurat neque pure soluitur, quod ex vrethra destillat, soluitur vero vi vitali iisdem effectibus continuandis minus idonea sensim euadente, irritatione hinc, eiusque effectus cessante. Hinc gonorrhoea iam natura sua, obcessantem sensum irritationem scilicet, tollitur, neque vnquam usum medicamentorum requirit. Hinc explicandum est, quod tot medicinis aequae quam nullis, quod cuique methodo medendi gonorrhoea cedat. Quibus stabilitis, quae vero etiam vix admitterent, ut a gonorrhoea morbus constitutionalis nasceretur, quod, uti notum est, experientiae repugnat. Noster etiam statuit, vix fore, ut gonorrhoea a causa venerea nata augeatur, noua etiam materia in vrethram ingesta: neque fore, ut materia gonorrhoeae

in bubonem, cancrum, aliaue vlcera venerea illata, haec in peius mutet, nec vt cancri materia gonorrhoeam, et versa vice, peiorem reddat. Imo adferit Noster vix fore, vt noua nascatur gonorrhoea, illata etiam in vrethram iam fere a gonorrhoea perfanata noua virulenta materia.

Nunc gonorrhoeae venereae sedes, loca atque symptomata accuratius enarrantur. In viris subinde gonorrhoea glandem occupat, quae materiam tenuem demittit et excoriata est (laborare secundum Nostri theoriam deberet cancro venereo, eius enim superficies non ad secretorias pertinet). Vrethra vero in viris copiosissima eius sedes est. In hac inflammationem excitat, symptomatibus suis characteristicis omnibus raro stipatam, superficiem tantum (eamque circumscriptam) occupantem, cum tumore atque voluminis partium augmento raro coniunctam, cuius natura adeo in errore loci humorum tantum, exemplo oculi sanguine suffusi, consistere videatur. Quae excernitur, materia, tantum ob inflammationem aut auctam, aut minutam, varia est.

Inaequalis tensio, qua virile membrum afficitur, duplex est (*chordam* vocant), aut inflammatoria, aut spasmodica. Prior ab adhaesiva inflammatione, seu potius lymphae coagulabilis in altero vrethrae spongioso corpore profusione ex Nostri mente nascitur: Testiculorum tumor, frequens gonorrhoeae symptomata, nunquam vere venereus est, sed vt gonorrhoeae alia symptomata, vesicae irritatio, caet. a partium sympathia nascitur. Hinc pus, quod suppurati profundunt, venereum etiam non est. Nec omnes glanularum tumores venerei sunt: quidam nascuntur quidem a veneni venerei resorptione, alii vero ab irritatione originibus vasorum lymphaticorum applicata nascuntur, iique bubones non venerei dolorem non tantum, quam venerei, excitant, neque suppurari

purari videntur. Tumor vasorum lymphaticorum in penis dorso magis a resorptione pendere videtur.

Ab his transitus ad curationem gonorrhoeae, quae perficitur dispositione et agendi modo specifico destructis in solidis verendorum partibus: haec enim mutata, venenata materiae generatae qualitas cesset necesse est. Quum autem inflammationem vis vitalis continuo non ferat, sponte sanari inflammationem, cum eaque gonorrhoeam, inde liquet: medicina vero qui gonorrhoeam sanare velit, potissimum id respicere debere, ut inflammationem non necet, experiaturque num in robusto aut debili corpore natam, num solitam, aut corpus irritabile occupantem inflammationem curandam habeat. Caeterum ad has utrasque inflammationes sua methodus praescribitur generatimque nova ad curationem gonorrhoeae non proponuntur, qualemcumque enim methodum ad illius curationem sufficere Celmus Auctor putat. In mulieribus gonorrhoeae iniectionum praesertim ope sanatur, quae tamen concentriores ab iis, quam a viris, feruntur.

His omnibus praemissis in fine partis alterius de symptomatibus, quae post curatam gonorrhoeam remanent, multa proponuntur. Eaque symptomata vix unquam a veneno specifico pendent, sed a causis aliis. Pronum enim ad alios morbos venerea laborans corpus reddere potest, scrofulosa dispositio per venereum venenum magis exsolui potest: symptomata etiam post morbum iam superatum ab effectibus quos venenum in partes exseruit, oriri possunt. Inflammatio a quacunque alia causa nata eosdem effectus induceret, quos a venerea inflammatione oriri observamus. Omnia tamen symptomata remanentia ab inflammatione non repetenda sunt, siquidem gonorrhoea secundaria saepe inflammatione concentrata curatur. Multa quoque symptomata, ingratis

senia-

inflammationis in vrethra et glande penis exemplo, a morbosa sympathia repetenda sunt.

Secundariae gonorrhoeae essentia in pure, quod superata primaria gonorrhoea adhuc generatur, sita esse a Nostro dicitur, partibus consuetudinem generandi puris retinentibus. Subinde tamen ab aliis etiam morbosis causis gonorrhoea secundaria nascitur, a scrofuloso veneno sane non raro observata eo-que deleta per marinae aquae balnea sublata est. A debilitate sane haec gonorrhoea non nascitur, quae adeo semper cum strictura in vrethra iuncta est, et ex superficie vrethrae tantum non ex glandulosa eius parte provenit. Curatio vero incerta est, neque semper eadem, quum a constitutione aegri varia sortum ducat. Ex specificis medicinis cantharides naturaliaque balsama commendantur, quae, si quid boni ab iis expectare licet, laudabiles effectus statim inducere debent. Roborantia et adstringentia interna medicamenta vix magni usus fuere: plus efficere constringentia externa, imprimis aqua vitriolica coerulea pharmacopoeae Londinensis. Irritantia externa, adhibenda demum, aliae medendi methodi ubi frustra adhibitae fuerunt, cerei praesertim morbum non raro in parum sensibilibus levarunt. Multum boni etiam effectum est sympathia alio directa: sic vesicatoria, perinaeo apposita, non raro morbum curarunt.

Tertia parte morbi exponuntur, qui in virorum vrethra post veneream inflammationem oriri dicuntur. Probe notandum est, Nostrum illos generatim pro venereis non habere: licet enim oriantur quidem a gonorrhoea, non tamen pro effectibus specificae veneni venerei qualitatis habentur, sed potius pro naturali inflammationis cuiuscunque in his partibus effectum. Medela horum morborum generatim non ad veneream labem, sed ad morbum, qui

adeſt, dirigenda eſt. Cauſa autem, quae efficit, ut
vrethra virorum tot malis poſt gonorrhoeam affici-
tur, in eo ſita eſt, quod canalis hic, duplici uſui inter-
uens, vrinae educendae minus, quam ſemini effere-
ndo inferuiat.

Stricturae vrethrae primum copioſiſſime expo-
nuntur. Hae a carunculis aut raro, aut nunquam
oriuntur, ſaepiſſime vero a canali coarctato aut pe-
nitius intercepto. Vt plurimum vrethra aut per ve-
ram et permanentem ſtricturam, aut per ſpasmus
coarctatur. In priore caſu fibrae vrethrae ſtringun-
tur canalisque arctatur, aut aequaliter, aut inaequa-
liter. Bulbus vrethrae facillime et ſaepiſſime ſtrig-
gitur, influuntque etiam in eam ſtricturam, quae
ſpasmus non eſt, multae acceſſoriae cauſae, frigus
praefertim aëris, quod ſtricturam ſemper exasperat.
Dilatandae ſtricturae cerei maxime inferuiunt, di-
tando tantum atque cauum magis peruium reddendo
agentes, hinc etiam diſpoſitionem ad nouam ſtrictu-
ram non tollentes, fere ſemper, citius ſeruiunt
redituram. Suppurationem aut cerei, aut infernalis
lapis concitant. Applicationem cereorum ſaepe
non ſtricturae anguſtia, ſed ſpasmus impediunt, clyſti-
ribus opiatís, perinaei frictione et pertinacia quadam
atque expectatione in applicatione ſuperandi. Sup-
puratio ſi neceſſaria eſt ad ſtricturam curandam, cerei,
qui ad dilatationem valde tenues eſſe debent,
crasſiores eligendi ſunt: ſi vero cerei applicari plane
nequeunt, infernalis lapis, theca inſuſus argenteo
ſpecilloque affixus in theca mobili applicandus eſt.
Eaque per corroſiuum medicamen curatio ipſa dila-
tatione efficacior eſt. Inſtrumentum applicandique
modus ſuſe deſcribuntur atque tabulis aeneis illu-
ſtrantur. Subinde cerei nouum in vrethra canalem
faciunt, qui fiſtula immiſſa cultello aperiendus, dele-
taque ſtrictura pone eum exiſtente per cereos, con-
ſolidandus eſt.

Perseuerante strictura, aut non debite persanata, quas sibi vrina canales parat. Exulceratur subinde vrethra pone stricturam, vrinaque cellulofam telam verendarum partium petit, quo in casu aut strictura referenda est, quod vero raro fieri potest, aut stricta atque vlcerata pars cultello incidenda. Fistula in perinaeo nata suo modo curanda est. — Prostatae glandulae tumor, senibus potissimum familiaris, superficiem internam vrethrae non quidem, vti strictura, minuit, verum potius auget, latera autem canalis vtrique comprimit, indeque vesicae irritationem et vrinae difficultatem producit, subinde haec prostatae portio, quae pone vesicae initia sita est, intumescit et valuulae instar vesicae ostium praecludit tumoremque format aliquot pollicum latitudine in vesica prominentem. Haec quanto vrinae atque catheteri impedimento sint facile intelligitur. Difficillime autem hic tumor, si vix vnquam, sanatur, neque certa eius medendi methodus adhuc constat. Cicuta subinde atque marinae aquae balnea vtilia fuere: in alio vsta spongia morbum leuauit, in aliis setaceum perinaeo applicatum tumorem minuit. Multa ex his medicaminibus scrofulosam dispositionem sustulisse, eoque modo morbum leuasse visa sunt. — Vesicularum seminalium morbos in aegris suis lue adfectis Noster non vidit.

Morbi autem vesicae vrinariae, ab vrinae interceptione oriundi hi sunt. I. Aucta vesicae irritabilitas, quae extendi vix patitur, eiusque tunicae subinde ad dimidii pollicis crassitiem, intumescunt. Quibus praesentibus mutua actio vesicae et vrethrae turbatur, vesicaque vbi contrahitur, vrethra non tantum relaxatur, vt vrinam libere transmittere possit. II. paralytis vesicae.

In omnibus vero morbis, vbi vrina pertinaciter intercepta, neque alia emittendae vrinae via est, vesica

ficam perforare et per puncturam vrinam emittere conuenit. Variæ viae ad hunc finem excogitatae exponuntur. FLVRANTI methodum Noster non ubique probat, puncturam potius vesicae in infima abdominis parte, ad pubis ossa, suadet in minus obesis iisque, quibus vesica vehementer distenta est. Per anum vesicam perforare, subinde non licet ob prostatam glandulam vehementer tumefactam, quæ hoc cum puncturae vix permittit. Neque semper distentam tumidamque vesicam a prostatica glandula tumefacta digito in anum immisso distinguere licet.

Aliae nunc caeque admodum notabiles verendorum affectiones exponuntur. Prima naturalis muci ex glandulis vræthrae destillatio est: altera horum e glandula prostatica et seminalibus vesiculis euacuatio, feminalem debilitatem vocant, in qua vero quod euacuatur, non semen, sed mucus glandulae prostaticae ac vesicularum seminalium est. Impotentia ad coeundum fuscè pertractatur. Eius a masturbatione crebras, vti hodie putantur etiam in Germania nostra, origines Noster dubias admodum reddit: minus enim a masturbatione, quam a coitu corpus affici putat, vehementius vero affici corpus a coitu cum dilecta femina, minus cum femina, cum cunnum euacuandi veretri causa tantum petimus. Facile perspicitur Nostrum argumenta, quibus recentiores ad masturbationis summe nociuos effectus probandos vsi sunt, inuertisse iisdemque minus nociuos effectus probasse. Prima species impotentiae a mente pendet, si videlicet partes naturales in modum se habent, vir vero operi virili sufficiens se vix putat, ob morbos aut masturbationem progressam: altera a consensu effectus diuersorum organorum generationi inseruientium inter se subleuatur. Haec organa in essentialia et accidentalia diuiduntur. Testiculos essentialis, penem accidentalem putant.

Prima consensus labes consiluit in *inversa* harum partium actione, accidentali scilicet actione absque essentiali praesente, altera essentiali praesente, accidentali deficiente, siue in illo casu pene absque seminis euacuatione rigescente, in hoc semine absque penis rigore profluente.

Non quidem in hac ingeniosissima pertractatione hoc respexit Noster, quod semen in congressu cum muliere non ex testiculis, sed ex receptaculo suo (*vesiculas seminales* vocant) euacuetur, quod adeo testiculi cum pene hoc saltem respectu directum consensum, talemque, quem Noster perhibet, non habeant, attamen quae de natura atque curatione horum malorum exponuntur, admodum vtilia sunt. In opio ad priapismum specificum auxilium saepissime fuit, seminis profusionem marina frigidaque communis aqua externe applicata, frigore etiam artificio aucto, subinde sustulit.

In ultimo huius partis articulo morbus pertractatur, ante hac, nisi omnia nos fallunt, nunquam descriptus, atque summopere memorabilis, *testiculorum* videlicet *tubes*. Glandulosas quasdam corporis nostri partes sensim contabescere in naturali statu obseruatio docet: eademque docet testiculos praeter naturam in herniis, ob compressionem et alias causas, contabuisse. Sic aquae in scrotum profusae testiculum non raro penitus, consumserunt. Testiculos vero, aut absque alio morbo praegresso, aut praegressa inflammatione, per resolutionem feliciter terminata, contabuisse, ita vt nulla eorum vestigia remanserint, et quidem absque vlllo reliquae valetudinis detrimento, tres, quae copiose enarrantur, historiae probant.

Quarta parte de cancriis venereis agitur. Quomodo origines eorum a Nostro proponantur, iam ex supra dictis patet. Scilicet venereum venenum

superficie non secernenti atque cuticula sua obiectae (in hoc signo, uti mox perspicietur, sibi ipse tradit Noster) applicatum cancrum venereum inducit. Eaque vlcera fundo lardoso, materia in spissamentum quoddam quasi coacta, distinguuntur. Quae tamen nota non venereis vlceribus tantum, verum omnibus, nullam ad consolidationem dispositionem habentibus, propria est.

Triplici autem modo cancri nasci solent: 1) in veneno vulnere indito; 2) eodem superficie non secernenti applicato; 3) eodem in vlcera illato. Quocunque modo applicatum fuerit, specificam inflammationem atque suppurationem semper inducit, facilius vero inficiuntur, quibus in recens vulnus venenum inferitur, quam in exulceratas partes. Cuius vero, cur cancri, gonorrhoeae respectu tam rari oriantur (ex quinque infectis vnum tantum cancri infestant), haec est, quod cuticula cutim contra infectionem tueatur, eaque locum non habeat, nisi ubi naturale hoc integumentum admodum subtile existat. Hinc circa frenulum cancri frequentissimi sunt. Symptomata partim a locali affectione, partim ab urethra atque scroto in consensum concitatis pendunt. — Phimosis atque paraphimosis a cellulosa praeputii tela pendere dicitur. De natura, notis atque curatione horum morborum copiosissime agitur.

Vlcera autem si a materia venerea producuntur, ea ut plurimum, forte etiam semper, tam diu perdurant, donec artificio consolidata fuerint. Quae in observatione summum gonorrhoeae atque cancri venerei discrimen situm est: illa enim et sponte sanatur et corpus a venerea labe liberum ut plurimum dimittit. Tamen cancri et gonorrhoea raro aut nunquam penitus venereae indolis sunt, verum a corporis constitutione varias modificationes patiuntur, quae diligenter observandae in curatione sunt.

Curatio

Curatio duplex est. Aut enim cancer destruitur per causticas medicinas, aut veneno venereo specificae medicinae opponuntur. Generatim duo puncta in curatione probe tenenda sunt: vt cancer sanetur corporisque vniuersalis infectio caueatur. Primum perficitur mercurio aut externe, aut interne, aut ambobus modis, adhibito; alterum cancro ipso, quantum fieri potest, tam cito curato, vt resorptionis tempus circumscindatur. Simplicissima cancerum delendi methodus per corrosiuam medicinam est, qua vlcusculum aufertur, venenum praefocatur et ex venereo vlcere benignum aliud vlcus nascitur. Nec multum doloris lapis infernalis inducit, quoniam penis glans vix multum sentit. Exciso etiam cancro vulnus breui sanatum est. Si vero metus est veneni non penitus destructi per externe adhibita mercurialia, cancerum curare et per interne data veneni resorptionem praeuere expedit. Qui vero cancros excipiunt probe curatos morbi externi, non semper pro venereis habendi sunt: subinde veneno plane deleto consolidata cancerorum loca iterum vlcervantur, vlcerebus nec latitudine, nec celeritate tanta proserpentibus, subinde tamen, pro constitutionis natura; latioribus. Lixiuum cum alcali vegetabili fixo paratum, nec non lixiuum saponariorum satis efficax ad curanda ea sese praestitit.

De bubonibus quinta parte operis agitur. Ad eorum cognitionem nostra demum aetas peruenit, in qua lymphatica vasa accuratius examinata descriptaque sunt. Oritur autem bubo a materia venerea superficiei cuidam applicata atque resorpta. Eaque materia resorbetur a vasis illius partis, cui inhaerebat, aut superficiei tantum applicata, vbi subinde, verum admodum raro, resorptio statim, et omnis quidem veneni, locum habet, quo in casu bubo venereus, absque omni alio venereo symptomate praegresso

gresso apparet, aut postquam gonorrhoeam iam produxerat, aut postquam vlcus primum cancrum, cui adeo bubonem, excitauerat. Ex vulneribus etiam resorptio locum habet.

Abcessus omnis in resorbente systemate, siue in vasis, siue in glandulis sedem habeat, bubo a Nostro dicitur, primumque bubonum genus est, non in glomeraminibus vasorum lymphaticorum (*glandulas* vocant), sed in ipso vasorum decursu sedem habentium. Hinc tumor inflammatorius vasorum lymphaticorum penis, quem supra memorauimus, iam bubones refert, viditque Noster in penis dorso non raro seriem abcessuum, qui bubones exiguos referebant.

Alterum genus longe frequentius est in glandularum inflammatione consistens. Quumque ab aliis etiam causis glandulae tumescant, magni momenti est nosse, num a causa venerea tumor natus sit. Multum ad *διαγνωσιν* confert, quod in venereo bubone vnica tantum vtplurimum glandula laboret, ac quod secundi ordinis vasa lymphatica atque glandulae, primi ordinis glandula a veneno venereo afflictae non afficiantur. Difficulus inprimis hi bubones cognoscuntur, qui absque vlllo alio post communicationem venenum symptomate nascuntur: quum tamen mox inflammentur atque suppurent, ab aliis vero causis nati bubones serius cognitionis notam quandam offerunt. Scrofulae non raro bubones non venereos producant.

In curandis bubonibus ad venereum venenum extinguendum mercurio opus est, externe applicando. In cuius usu potissimum et situs bubonis et vasorum lymphaticorum ad eum decursus attendendus est: vt enim ad affectam glandulam mercurius feratur, quod non aliter, quam vasorum lymphaticorum ope fieri potest, summopere interest.

Quanti

Quantitas autem mercurii, quae ingeritur, satis magna esse debet, quoniam non omnis mercurius bubonem transit. Caeterum inflammatio suo modo curanda est. Neque raro vomitus copiosi concitati bubones sustulerunt.

Mercurii externus vsus etiam suppuratione durante continuandus est, quae ab aliis suppurationibus non differt, adeoque etiam aliam curationem non requirit. Vlcus autem subinde aliam eamque a priore diuersam naturam induit, non raro scrofulosam difficulter sanabilem. In aliis cutis vehementer affecta esse videtur, vlcere amplam superficiem occupante.

Sexta pars tractationem de morbo venerea constitutionali continet. Oritur haec morbi forma, veneno ex localibus affectionibus in internas corporis partes resorpto. Subinde, verum admodum raro, absque locali vitio praegresso venenum in internas partes resorbetur, vbi superficiei, quam aliquo sensu internam seu semiinternam appellare liceret, v. g. penis glandi, applicatum fuit. Etiam per vlcera corpus ingreditur, neque necesse est, vt vlcera ipsa venerea fiant. Aliae contagii vniuersalis viae negantur.

Vlcera autem venenum constitutionale factum producit, a localis contagii vlceribus et affectionibus diuersa. Lentius progrediuntur, nunquam cum dolore, aut cum multa inflammatione iuncta sunt. Neque venenum ex iis vnquam bubonem inducit. Neque sanguine a veneno infecto omnes humores eodem infecti sunt, verum potius et in talibus hominibus vlcera nascuntur non venerea, neque tabum contagiosum profundentia. Neque venenum venereum in interna digestionis instrumenta ingestum noxae quidquam peperit. Neque credibile est foetui, quem venerea mater in vtero gerit, venenum

communicari, quoniam pus, ex interna inflammatione in infectis a lue natum, venenum non communicat. Si vnquam morbus foetui communicatus est, id per resorptionem veneni factum est, quod ipsum matris genitalia infecerat. Contagium vero venereum factum ordine quodam procedit. Primum alias, deinde iterum alias partes occupat. Primi ordinis partes, quae ab eo occupantur, cutis, amygdalae, nasus, os internum, lingua sunt, alterius vero periosteum, fasciae atque ossa. Causa, quare hac serie partes afficiantur, in frigore sita esse videtur, quod partes ad veneream irritationem disponit efficitque ut ea celerius progrediatur. Causa hinc intelligitur, quare os, nares, cutis tum frequenter a morbo afficiantur, quare ossa inaequaliter et in hac potissimum superficie afficiantur, quae perfrigerio magis exposita est.

Multa nunc eaque admodum curiosa experimenta circa actionem veneni venerei mercuriique expnuntur, ex quibus patet, mercurium effectus quidem veneni, non vero dispositionem sanare posse, mercurialiaque adeo medicamenta vix morbum venereum curatura fore, priusquam eius effectus eruperint.

Symptomata venerea a constitutione aegrotantis varie mutantur. Cutis color mutatur eademque facultate nouam cuticulam generandi destituitur. — Reliqua morbi venerei constitutionalis facti symptomata studiosè enarrantur.

Cancris venerei morbusque constitutionalis venereus mercurio curantur, gonorrhoea non aequali. Simplicior methodus medendi est, morbusque facilius cedit, si primi ordinis partes occupauit, difficilius, si secundi. Mercurius autem certa atque plana ad hunc morbum specifica medicina est, omnesque taxandi sunt vehementer, qui ad curandum hunc morbum alia medicamenta quaesierunt. In vno
mercu-

mercurii respiciendum est ad vim, quam partes di-
versae ad resorptionem habent, externusque mercurii
usus interno semper praeferendus est, quoniam cu-
tis ad vitam non tam necessaria est, quam alimentaris
tubus. Duplici autem modo agit mercurius, in con-
stitutionem, in quam per irritationem quandam age-
re videtur, irritabilitatem enim manifesto auget, de-
inde in actionem praeternaturalem totius corporis,
aut partium, quam specifica vi sua tollit. Copia, quae
ad curationem necessaria est, exacte determinari ne-
quit, respiciendum in ea ad tempus, quo certa mer-
curii quantitas ingeritur, ad superficiem, cui appli-
catur, plus vel minus resorbentem, et ad effectum
illius est. Inter omnes formas, quibus mercurius
adhibetur, vnguenti forma optima est.

In altera ultimaque periodo morbi mercurius
maiore quantitate in corpus ingerendus est. — Non
pauca quoque mala durante morbo eiusque curatio-
ne sese manifestant, pro venereis non habenda. Alia
a mercurii usu pendent ulcusculorum in tonsillis et
palato molli exemplo, quae raro aut nunquam vene-
rea sunt: alia ulcera, ad certum quendam consolida-
tionis gradum perducta, non consolidantur penitus,
quoniam corporis et partium affectarum constitutio
nouam dispositionem nacta est, a venerea, mercuriali
naturalique diuersam. Nouos etiam non raro mor-
bos mercurius inducit, et locales, et generales.

Sarsaparillae radix symptomata a venereo vene-
no pendentia non curat, idemque frustraneus succes-
sus a corticibus mezeraei expectari debet. Neque
opii vis ad venenum directa esse videtur.

*Septima parte hi morbi pertractantur, qui similitu-
dinem cum morbo venereo habent, verum tamen pro ve-
nereis falso habentur.* In morbis vix sunt, cum qui-
bus plures in omnibus suis formis similitudinem
habent, quam venerei. Verendarum partium, testi-
culorum

culorum cast. morbi ab acri iniectione, a cereis in
virethram illatis nascuntur. Ulcera in his partibus
a causa non venerea saepe nascuntur; symptomata
etiam ab infectione vniuersi corporis nata cum aliis
morbis conueniunt. Cutaneae efflorescentiae a scro-
buto, dolores a rheumatica materia, fasciarum, peri-
ostei, ossium morbi a cachexia, scrofulis, rheumati-
smis oriuntur. Rheumatica praesertim et scrofulosa
materia morbos venereis perfecte similes inducere
valent, qui si non rite ad causam suam referuntur, si
mercurius in iis inconsulto adhibetur, non raro pes-
sima symptomata, et mortem adeo ipsam inducunt.
Exempla memoratu dignissima, eaque admodum co-
piosa, enarrantur.

A dentibus praesertim humanis ex viuo corpore
exemptis et in aliam viui corporis maxillam translo-
catis morbi nati sunt venereos admodum referentes.
Curatio adeo antiuenerica non raro in his morbis
cum successu instituta suspicionem veneni venerei
hoc in aliud corpus translatis non infirmauit. Noster,
qui plura horum morborum exempla vidit, constan-
ter obseruauit localem morbum, post dentem arti-
ficiose alueolis inditum, fere semper post mensem
elapsum demum apparuisse, internaue symptomata
si subsequebantur, ea aut nimis breui, post localem
tempore, aut ordine nimis regulari apparuisse. Hinc
Nostro quidem credibile est, post dentes in aliam
translatos maxillam morbum satis durum, verum non
venereum subinde obortum esse.

Casus nunc enarrantur fere omnes morborum,
qui post hanc causam nati sunt, iisque expositis de
natura eorum non venerea quaedam proponuntur,
quae eo redeunt, 1) quod ex his morbis quidam ab
que omni medicina sanati fuerint, 2) quod in his
adeo, quorum morbus mercurio adhibito cedere
videbatur, mercurius non hoc modo fuerit adhibitus,
quali

quali in venereo morbo adhiberi solet; 3) quod fieri non possit, ut partes, in quibus ipsis effectus veneni nullus conspiciatur, venenum alii communicent, tandem quod, num partes inficientes infectae vere sint, nondum constet.

Caeterum monendum est, Nostrum quidem multa protulisse nova atque singularia, quae vero in Germania nova non erant. SCHWEDIAUR V. Clmus, ex ore forsitan optimi viri, iam enarrauerat, quae ab eo in hoc opere fusius exponuntur. Versio denique germanica diligenter facta non est.

VII.

Descriptio phrenitidis et paraphrenitidis Monasterii in Westphalia circa medium mensis martii grassari incipientium vere contagiosarum earumque factae curationis a FERD. SAALMANN, Medicinae Doctore. Monasterii Westphalorum. Sumtibus Philippi Henrici Perrenon, 1788. 4. pagg. 45.

Descriptio ipsa data est die 30. aprilis, quiescente vero paulatim contagii motu adiectum additamentum die 30. iunii. Ex utroque iam potiora momenta colligamus, hinc inde conquisita, quum ordinem nonnunquam neglexisse nobis visus sit Cl. Auctor, ob festinationem, quam ipse confitetur, excusationem meritus.

Morbus a 2. aprilis ad 30. iunii ultra 450 homines corripuit, ex quibus 32. extincti sunt, et horum quidem nemo 20. annis minor, licet nulli aetati parceret. Vix nisi infimae sortis homines tetigit, spurcitie quasi et squalore mersos, eoque modo propagato contagio, ita ut in paruula casa simul 5. 8 vel plures afficeret. Plerumque subdole instar febris catarrhalis incedebat dolore capitis, dorsi, lumborum

rum artuumque, aut peculiari eorumdem lassitudi-
ne; tremoribus artuum, in multis intolerabili
num, pedum et surarum dolore, in quibusdam
versi quasi corporis stupore et rigiditate; dolori-
tensione, anxietate et pulsatione praecordiorum;
nauseis doloribusque grauatiuis ventriculi, quin et
vomitu, saltem cardialgia, aliquando et torminibus;
lingua ab initio alba et plerumque siccissima, rursus
et paullo ante mortem nigrescente; somni insolita
cupidine, sed brevis et inquieti, nec reficientis;
morositate et iracundia insolita; nonnunquam obli-
uione; paruis deliriis; audiendi difficultate; strac-
gulatione, hystericae simili. Post quintum, saltem
circa sextum et septimum diem, accedebant delirium
oculi velut sanguinolenti et lacrymosi, respiratio la-
boriosior, in nonnullis ictus color; aluus quibus-
dam fluida biliosa, vermes copiosi, quibusdam faeces
biliosae cum albidis alternantes; sopores insoliti;
auditus antea difficilis, nunc acutior. nunc iterum
grauior; vrina initio pallida, nunc ictus, nunc
reposita magis nigri coloris, circa mortem interdum
atramento similis; sudor maxime in superioribus
corporis partibus: pulsus in plurimis naturali simi-
lis; sanguinis in quibusdam vestigia in excretionibus
per vrinam, aluum, nares; haemorrhoides cae-
cae. Augebatur sensim obliuio et sopor, accede-
bant singultus, linguae paralysis, loquendi difficul-
tas, et intra 12. et 20. diem mors.

Acutior morbus, vel ante septimum, vel octa-
vum, aut ad summum duodecimo die morte termi-
natus, plurima ex iam adductis symptomatibus, quae-
dam tamen grauiora, sub initium offerebat; quarta
autem die omnia in peius ruebant: mors aut per
pneumoniaccorum, aut conuulserum, aut, postquam
aliquo modo resipuerant, obrepente paulatim stre-
pitu et stertore pectoris; in morbo praesertim acutis-
simo lethargi quasi modo.

Febris in vtraque specie semper parua, interdum quarto die exasperari visa, deinde quotidie itemque alternis diebus sibi respondentibus accessionibus, rarius eodem die binis, exacerbabatur. Circa incrementum intendebatur interdum, nouusque accedebat algor, vel sudoris critici, vel purpurae (incertae criseos), vel mortis praecursor. Nonnunquam iungebatur vera pleuritis, vel peripneumonia symptomatica; emissus tunc sanguis leui crusta inflammatoria obducebatur, alias plerumque rutilus, non inflammatorius.

Morbus magis adultos, quam iuniores aggrediebatur, funestior quadragenariis et aetate maioribus, quam aliis; item antea hypochondriacis et submelancholicis. Mala signa erant tremor artuum; musculorum faciei conuulsio; vrina pelliculosa, vel pellucida, vel rubra, vel ictertia, vel nigricans; faeces biliosae ac dein albicantes et foetidissimae; mutationes exacerbationibus remissionibusque febris non respondentes; facies florida, subito palleicens; oculi lacrymantes, conuulsi cet. destillatio ex naribus; sudor post vrinas nigras profusus capitis, ceruicis et dorsi; stridor dentium; pulsatio fortis praecordiorum, eaque initio valde tensa, dein subsidencia; flocculorum collectio; haemorrhagia parca narium; conuulsio, maxime linguae paralysis; transitus in peripneumoniam, vel accedentia sub initium pleuritidis symptomata; perpetuae vigiliae, coma vigil, soporesque lethargici, praesertim si initio statim obliuio deliriis mixta fuerat.

Bona erant profluuium copiosum sanguinis per anum, vrinam, nares, quin et pulmones et os; insomnia, quorum aeger reminisci poterat; deliria somno naturali leuata; sudores critici post exacerbationes febriles; surditas paullatim imminuta et cessans; declinatio morbi instar alius febris acutae.

Crisi

Crisi imperfectae raro et ancipiti omine succedebat purpura; petechiae rarissime, si vnquam.

Signa mortis erant coma vigil breue post progressum furorem vigiliasque perpetuas; sopores ingrauescentes cum irritis motibus febrilibus; deglutitio sonora; ingestorum cum tussi reiectio.

Morbi atrociorum gradum nominat. Cl. Auctor *phrenitidem cum contagio*, mitiorem *paraphrenitidem cum contagio*. Causam proximam phrenitidis vulgo incusatam cerebri menyngumque inflammationem non solum putat, sed vel coniunctam vel mox postea sequam inflammationem non diaphragmatis tantum, sed viscerum quoque abdominalium; hanc causam proximam paraphrenitidis, in consensum dein ducto cerebro. Sectionibus tamen cadauerum nullis de vera morborum sede certiorum reddere se potuit. Causas praedisponentes in iis ponit, quae circulum humorum in abdomine cerebroque turbant: occasionales in rebus sic dictis non naturalibus et contagio; plurimum ad eos conferre crapulam, praesertim a vino adusto, praegressamque in iuuenilibus aetate intemperantiam.

Curatio in initio morbi plerumque communis febrium acutarum: potus largior acidis vegetabilibus et mineralibus impraegnatus, aer liberior, venesectio, si opus fuerit, repetenda, alui ductio ope clysterum, purgantium, ex quibus rheum vel solum vel, ubi vermium aderat suspicio, mercurio dulci addito, eximie se commendauit: postea ipecacuanha cum vel sine tartaro emetico, iteratis, si opus esset, vicibus exhibenda; nitrum, sal ammoniacus, adiunctis sulphuris lacte et floribus, antimoniique sulphure aurato; diarrhoea in principio neutiquam compescenda; vesicantia mature ceruici et suris applicanda diuque aperta seruanda. In incremento morbi prudenter de iterandis sanguinis missione et venesectione

mitior
kerme
fuit.
gisticis
Cortex
nuptus
Vera fe
ce prof
exhiben
tendum
rium m

Descrip
pne
prop
dore
Phil
106.

Praemi
nis
que eius
dem inte
pleuritid
peripneu
gnosin e
demque
hos, qua
dare cor
nem facit
fille nob
accomme
eodem,
HIPPOCR
Tom. 2

mitorio statuendum; posterioris loco frequentius kermes minerale in refracta dosi summe proficuum fuit. Camphora interne et in clysteribus antiphlogisticis. Vinum acidum, potissimum rhenanum. Cortex peruuanus antiphlogisticis et antisepticis nuptus, interdum etiam lenissimis rhabarbarinis. Vera febris intermittens interdum subsequens cortice profiganda, qui etiam satis diu conualescentibus exhibendus est, iunctis simul martialibus ad praeuertendum morbum hypochondriacum ipsumque delirium melancholicum.

VIII.

Descriptio pleuritidis, peripneumoniae, pleuropneumoniae, et anginae eorumque curatio proposita a FERD. SAALMANN, Medicinae Doctore. Monasterii Westphalorum. Sumtibus Philippi Henrici Perrenon, 1789. 4. pagg. 106.

Praemissa introductione de anima rationali, hominis prae reliquis rebus creatis praerogatiua, deque eius facultatibus harumque turbatione (quam quidem integram hic abesse potuisse persuasum nobis est,) pleuritidis siccae siue verae, pleuroperipneumoniae, peripneumoniae verae ac spuriae signa, causas, prognosin et curationem enarrat Cl. Auctor, pleuritidemque spuriam subiungit, quum autem morbos hos, quatenus pectori proprii sunt, tantum pertractare constituerit, biliosae prorsus nullam mentionem facit, neque praefixas sibi materias plane exhaustisse nobis visus est, licet ea, quae proposuit, satis accommodata dixisse conueniamus. Subiungit postea, eodem, quo in libello antecedenti fecerat, modo HIPPOCRATIS de his morbis prognostica, quod

Tom. XXXII. Pars II. T etiam

etiam in breviori, quae insequitur, de angina traditione praestitit. Paucissima, attentionem nostram promereri visa, trademus. Omnium morborum inflammatoriorum pectoris frequentissimus est pleuropneumonia (seu pleuropneumonia, uti vocat Cl. Auctor), ob frequentem pulmonum cum pleura concretionem, siue naturalem, siue a variolis, morbillis, aliisque febribus exanthematicis relictam. Catarrhus suffocatiuus nihil aliud est, quam summe praecipua peripneumonia, saltem cum peculiari quorundam thoracis musculorum resolutione. Crusta inflammatoria probabiliter nihil aliud est, quam gelatinosum sanguinis principium quantitate excedens plurimam partem ex victu animali oriundum, per glebularum facile coagulandum, in systemate primario venoso et multa ex parte in primis viis formandum, dein vero maiori ex his affluxu non solum, sed etiam ipsis in febribus augendum et tandem per omne corpus diffundendum. Morbi hi hyeme non solum frigus, sed etiam ob victum ex carnibus delictu herbarum recentium nimis auctum frequentiores sunt. Inde quoque statim sub initium laxantia salina, lenia rhabarbarina (?) commendantur. De venaesectione, praestantissimo remedio, eiusque limitibus et usu: plus ea praestari, quam resolutivis quibuscumque (inter quae spiritum tartari, nituram simplicem, camphoram, liquorem c. c. inuenimus, antimonialia vero et gummi ammoniacum frustra quaesiuimus: Cl. Auctor tamen ipse et alios scriptores materiaeque medicae penum lesiones res ablegat). In operationem empyematis parum facillime collocat, eam tamen suadet, ne aliquid negatum videri possit.

THEO
na
mi
cat
tor
MD

B
on
fas eiu
duas
quium
lari qu
tem p
dispen
laborio
vis, p
tione
te, qer
inferu
dosus
et mo
antea
vitam
duntu
flatio
BLEC
embro
adhibi
et tun
pedum
guttis

*)

IX.

THEOPHILI EHRHART, vtrius (*utriusque*) Medicinae Doctoris, liberae S. R. I. ciuitatis Memmingensis physici extraordinarii, et obstetricatoris iurati, Tractatus de asphyxia neophytorum. Memmingae, apud Andraeam Seyler. MDCCLXXXIX. 8. mai. pagg. 50.

Bona et utilis compilatio, in cuius cap. I. praemissis nonnullis de asphyxia in genere, cap. II. ad causas eiusdem in neophytis progreditur Cl. Auctor in duas potissimum classes redigendas: cordis deliquium vel apoplexiam et suffocationem, cum singulari quadam principii vitalis perturbatione, et ingentem praegressam exinanitionem siue aliud virium dispendium. Ad priorem cap. III. pertinent causae laboris: partus in situ vel structura fetus, vitiis pelvis, praepostero forcipis usu, nimis praecoci deligatione funiculi umbilicalis, muco in faucibus haerente, aëre impuro; ad alteram omnia, quae matri vim inferunt, praeterea funiculus in vtero disruptus, nodosus cet. Tunc cap. IV. signa diagnostica asphyxiae et mortis proponuntur. Cap. V. prophylaxis causis antea enumeratis accommodata, et cap. VI. auxilia vitam illam minimam in perfectam reducentia traduntur, cum generalia, ubi imprimis laudantur inflatio aëris dephlogisticati, potissimum auctore Cl. BLECH *), reiecta inflatione aëris iam respirati; embroche, a Cl. AEPLI insigni cum emolumento adhibita, infante antea in labro aqua tepida repleto, et tunc, hoc ex eadem eleuato, ex altitudine 10 - 12 pedum, ex vase apto delapsis in scrobiculum cordis guttis aquae frigidae, iunctis simul alterna lenta tractatio-

T 2

ctatio-

*) Diss. de aëris dephlogisticati usu in asphyxia. Goett. 1784.

Etione funiculi vmbilicalis, frictione plantarum pedis, aliisque excitantibus; et electricitas, potissimum secundum Cl. HUFELAND *): tum ad singulas causas directa. Cap. VII. vltiorem neophytorum ab asphyxia restitutorum curam exponit, ac denique de foetibus praematuris seruandis quaedam subiungit.

X.

C. L. HOFFMANNI, Med. D. Electoris Moguntini archiatri et consiliar. intimi etc. Opuscula latina medici argumenti separatim prius edita, nunc vero in vnum collecta, typis repeti curauit et praefatus est HENRICVS CHAVET, Monasterii Westphal. Apud Frider. Christian. Theissing. 1789. 8. pagg. 344. sine ded. praef. et consp. argum.

Gratum procul dubio Cl. CHAVET lectoribus haec collectione donum exhibuit, neque vlli dubitamus, similes eundem gratias tomo secundo propediem edendo, qui latinam versionem tractatus de scorbuto **) praemissa doctrina de corporis humani organis purificantibus sit complexurus, opusculis item III. Auctoris germanicis medici potissimum argumenti colligendis promeriturum esse. Opuscula autem hic ordine chronologico disposita sunt haec.

I. *Dissertatio inauguralis physiologica de aucta*, praefide S. P. HILSCHERO, Ienae 1746. III. Auctor, HAMBERGERI discipulus, methodo mathematica eam conscripsit, hiatum Riuiianum in plurimis breviorum subiectis vidit, neque ergo de eius existentia

*) Diss. sistens usum vis electricae in asphyxia experimentis illustratum. Goett. 1783. 4.

**) vid. comm. nostr. Vol. XXV. p. 432.

in homine dubitat. Membranae tympani motum non musculus mallei, sed vibrationibus meatus auditorii adscribit; ossicula auditus vectem constituunt, cuius hypomochlium incus est. Tuba Eustachiana neque tempore soni, neque alias aërem transmittit; quosdam enim ore aperto melius quam clauso audire, a tremoribus aëris, dentibus et palato impressis, proficiscitur: potius igitur euacuationi liquoris in cavitate tympani secreti destinata videtur. Aër ex labyrintho in cavitatem tympani et vice versa transgredi nequit: prior ergo vibratione ossium et stapedis ad fenestram ovalem applicatione comprimitur, inque nervis sensum excitat, quod fusius postmodum explicatur. Aëris in labyrintho origo ab humiditate eundem irrorante deriuatur. Ceruminis primarius vsus in humectando meatu auditorio ponitur.

II. *Dissertatio medica de attrahentium nempe rubefacientium vesicatoriorum fonticulorum et setaceorum actione usu et abusu, resp. CAR. HOFFMANNO, Burgo-Steinfurti 1759.* Respondentis nomine conscripta nobis visa. Primo rubefacientium classes: 1) suctus et cucurbitulae; 2) frictiones et fustigationes, v. c. excutiis et vrticis; 3) acria cuti imposita; 4) picatum et dropax; 5) ignis, quorsum et moxa referenda: frigoris potentia obiter tantum memoratur, quum eodem scopo rubefaciendi uti non soleamus. Dein de vesicantibus, nonnisi gradu acrimoniae a rubefacientibus diuersis. Tum de fonticulis et setaceis. Quatenus haec omnia attrahentium nomine digna dici possint. Communis rubefacientium effectus inflammatio in cute ab irritatione producta. Inflammationis theoriam non poni posse in sanguine spisso extremitates arteriarum obstruente. Vasa cutanea irritata ibi praecipue spasmodice contrahi, vbi extremitates arteriarum colligantur et in vasa venosa transeant: ibi enim non solum minorem sanguinis

actionem, sed etiam vasa circa has insertiones esse robustiora, ideoque ob maiorem numerum fibrarum, irritatione aequali, maiorem ad contractionem contum; inde earum debilitatem et extensionem. Quantum momentum positum sit in maiore vel minore sensibilitate partis, cui rubefacientia vel vesicantia applicantur. Particulae acres cantharidum, a materia perspirabili soluta, vasa minima cutanea corrodendo efficiunt effusionem humoris ita inquinati inter cuticulam et cutim, qui fibras et vasa caetera corpusque reticulare destruit et epidermidem elevat; collecti vero humoris per foraminula cutanea egressum cum contractio vasorum horum disruptorum, tum deficiens a tergo impetus prohibet. Vesicae ab igne excitatae eadem origo a destructis vasis et corpore reticulari. Mensura collecti sub vesica humoris. Differentia humoris tenuioris per vesicantia collecti, et puriformis per fonticulos et setacea, quia in his vasa etiam sanguifera destruuntur. Affluxus humorum ab irritatione auctior. Remedia isthaec igitur vi attractrice destitui, neque inde malignos humores speciales morborumque materias euacuari; hoc etiam inde patere, quod optime agant in sanis, et spontaneam siccationem fonticulorum et ulcerum vel a sensibilitate cutis imminuta, vel a minore humorum propulsione, vel ab utraque causa proficisci. Neque imminuendo massam humorum opem ferre, quae aliis euacuantibus melius minusque dolorifice praestari queat. Neque totum semper eventum ab acrimie resorptione in sanguinem. Quicquid ergo efficiant, a sola irritatione pendens, qua motus fibrarum non solum augeri, sed plane deperditus resuscitari possit. Inde febris vulneraria ortus: vesicantium in principio febrium continuarum noxa, viribus autem languentibus utilitas. De irritatione speciali in paralyfi; electricitas in ea

simul adhibendae usus: in atrophia partiali et vni-
versali a debilitate, adiuuanda motu conueniente
caet. De morbis partialibus, reuulsione per irritantia
sanatis. Fibrae actionem nonnisi pro gradu irrita-
tionis increscere, et tunc demum augeri, quum ma-
ior praecedente accedat irritatio. Irritationis pro-
pagatio. Quatenus eadem dolor alterius partis
tollì possit. Efficacia vesicantium lateri dolenti im-
positorum; in tussi et asthmae. Fomiculorum et
setaceorum in variis morbis usus. Podagrae effectus
reuulsione ab irritatione minuuntur.

III. *Prolusio nouam proponens methodum calculum p. 157.*
vesicae sine periculo in maribus secandi, Burgo-Stein-
furti 1760. Suadetur eo in loco, vbi apparatus ma-
gnus applicatur, super catheterem sulcatum sectio
per cutim vsque in vrethram tanta, quantam magni-
tudo lapidis requirat, collo tamen vesicae et parte
quadam vrethrae illaesis. Sic vrethra breuior reddi-
tur, quam est in feminis, et pariter ac in his vna
cum collo vesicae extensionem admittit, quae vtrum
protinus post sectionem, an tardius suppurationis
tempore suscipi debeat, experientiae relinquendum.
Loco turundarum autem ex radicibus vel spongia
proponitur lamina tenuis ferrea multoties conuolu-
ta, vt canalem formet, cochlea applicata pro arbi-
trio magis magisque dilatandum, quae, vna cum
partibus extendendis oleo inuncta, applicetur. Ex-
tensione sufficienter praestita ad extrahendum calcu-
lum suadetur forceps rostris satis longis tenuibus,
ad scopum curuatis, instructus: rostro quouis ita bi-
fido, vt in fissura margo abscissae vesicae bubulae
vel suillae aut sacci ex corio tenui firmari possit, qui
ne recedat, rostra cochleis muniri possunt; margo
ita fissuris interponendus, vt rostra sufficienter ape-
riri queant. Rostra ergo per dilatatam vrethram in
vesicam immittenda, tumque ope manubriorum
saccus

saccus forcipi adfixus, oleo exterius inunctus, ap-
riendus, quo calculus excipiat, clausisque rostra
blande extrahendus. Hanc methodum, enarratis
commodis eiusdem prae consuetis medendi rationi-
bus, chirurgis tentandam commendat Ill. Auctor,
cum sibi ipsi periculi faciendi opportunitas non
contigerit.

IV. *Prolusio, qua ostenditur medicos reipublicae esse praestantiores, quo, ceteris paribus, plures incolarum quotannis moriuntur, Burgo-Steinfurti 1761.*
A maiori hoc numero non tam ad sterilitatem, quam
ad fertilitatem et praestantiam artis esse conclu-
dendum: quum enim medici homines immortales red-
dere nequeant, necessario, numero incolarum aucto,
etiam mortuorum numerum increfcere oportere;
nobis plura remedia aduersus morbos epidemicos et
contagiosos praesto esse, quam veteribus, quod va-
riolae et morbi cutanei doceant.

V. *De artis salutaris certitudine oratio aequae
duae proxime sequentes prima vice in lucem publi-
cam prodiens. In exordio vis praeiudiciorum adue-
sus veritates ratione demonstratas in scientia natu-
rali exemplis aliquot ostenditur, idemque argumen-
tum in tractatione ipsa ad medicinam transfertur.*
Cur ea a tot tantisque hominibus incerta habeatur,
partim in manca plurimorum cognitione, partim in
earum tantum rerum commemoratione, quae non-
dum satis detectae sunt, positum est. Dissensus me-
dicorum fontem praecipuum esse invidiam. Neque
in theologia aut iurisprudencia omnia esse plana et
confecta. Effectus medicamentorum certos esse,
agendi ratione licet non perspecta. Ingratos ergo
esse, qui sanitatis praesidiis instructi eadem flocci
pendant et contemnant.

VI. *Disquisitio, an malae conformationes foetuum,
labia leporina, excrefcenciae variae, naevique materni*

a matris imaginatione originem ducant. Negatur, cum propter conformationem embryonis iam a primis temporibus vitae illius factam, tum quod eidem nullum aliud cum matre commercium concessum sit, quum per funiculum umbilicalem, ideoque, si mutatio accidere posset, huius effectus generales esse oporteret, non in vno tantum alteroque membro terminatos. Causa quaerenda in principio indiscernibilem: huius autem ratio nos latet. Epilogus admodum lepidus.

VII. *De concoctione ciborum in ventriculo humano.* p. 209.

Non in coctione ope ignis, nec in contritione mechanica, sed in solutione alimentorum per liquores consistere. Vfus doctrinae huius partim practicus ad diiudicanda et tollenda vitia appetitus, partim moralis ad intellectum ad indaganda opera diuina attentiores reddendum.

VIII. *Dissertatio medica inauguralis inquirens causam perfectae depletionis vasorum maiorum in cada-* p. 229.

vere detectae, auctore FRID. FORKENBECK, *Harderovici* 1764. (Hanc, uti subsequentes Cll. WIRTENSOHN et FRIES, utpote consilio, hortatu, vel opera Ill. HOFMANNI confectas, Cl. Editor, consentientibus auctoribus, iure suo hic inseruit.) Historia ex Ill. DE HAEN *) depromta est: explicatur ex sanguine in vasa capillaria transgresso, quorum diametri in cadauere crescunt, et quae humores quoscunque, grauitate specifica ipsa non superantes, suscipiant; sanguine praeterea fluido atque dissoluto a valvulis venarum non retento.

IX. *FRANC. IACOBI, Med. Doct. descriptio me-* p. 243.

thodi mercurium sublimatum corrosiuum tutius copiosiusque exhibendi, Monasterii Westphalorum 1772. et iterum 1785. (stilo passim immutato adiectisque notulis aliquot a Cl. Editore. Praefatur Cl. IACOBI literis

T 5

teris

*) vid. Comm. nostr. Vol. XII. p. 137. 138.

teris Ill. HOFMANNI 1772. ad se datis, in quibus enarrat, qua ratione ad inueniendam hanc medicinali formam, iam merito vbiuis sub nomine *pilularum maiorum* HOFMANNI celebratissimam delatum fuerit, qua ratione et sub quibus cautelis eadem videtur, et quos inde effectus perspexerit. Cl. CHAYRON monet, in systemate neruorum mobiliori commode admisceri opium, cura praesertim habita, ut alius respondet; addita exempli loco formula ex mercurii sublimati corrosiui et laudani opii singulorum granis decem, accurate in aquae menthae piperitis quantitate sufficiente soluendis, qua solutione maceae panis grana centum humectentur, et pilulae centum inde formentur. Idem ad laudandum remedium hoc locum ex Cl. VOGLERO *) adducit.

p. 265. X. *Dissertatio medica inauguralis, demonstrans opium vires fibrarum cordis debilitare et motum totius sanguinis augere, auctore CAR. IOS. WIRTENSON, Harderouici 1775 **).* Libelli, qui attentionem medicorum iam satis in se traxit, simulac prodierint, contenta paucis tantum indicasse sufficiet. Praemissa explicatione, quid intellexerint veteres, quum opium quarto gradu frigidum dicerent, paucis repetuntur experimenta WHYTII ***), quibus similia instruit Cl. Auctor, eo obseruato discrimine, quod corda ex-

*) Pharmaca selecta, obseruationibus clinicis comprobata, edit. 2. Wetzlariae 1788.

**) Edit. altera Monasterii Westphal. 1775. 4. Tonicè prodiiit opera Cl. FEHR (non FOHR, ut vocatur in comm. nostr. Vol. XXV. p. 367. 732.) Celsellus 1778. 8. Ex hac versione ea mutuatus est Cl. Editor, quae Cl. FEHR addiderat responsionis loco ad dubia in celebratissimo illo diario (*Allgem. deutsche Bibl. B. 29. S. 142. ff.*) mota.

***) Vid. Comm. nostr. Vol. VII. p. 87. sequ.

fecta ranarum, quibus opium ingestum fuerat, debi-
liora quam in statu naturali apparerent, sin autem
aperto tantum corpore, vasis nervisque integris con-
nexa, inspicerentur, viuidius agerent. Quae diuer-
sas phaenomenorum, adiunctis iis argumentis, quod
opium a Cl. Auctore assumptum aegrisque propina-
tum pulsum manifeste intenderit, quod idem apud
gentes orientales ad sitim aestumque compescenda
adhiberi legatur, imo experientia teste nonnun-
quam sudores colliquatuius hecticorum coërceat,
dubium reliquit Cl. Auctorem, quid de actione opii
statuendum sit: quare traditam sibi ab Ill. HOFMAN-
NO explicationem hic proponit, in regula mechani-
ces fundatam: „vires mouentes augeri, si quidem vi-
gente aut eadem manente, aut aucta, resistentia simul
magis imminuitur. “Corde exsecto, resistentia nulla su-
perest a sanguine, et in hoc casu fibrae eiusdem, in quas
tunc solas agit opium, manifeste debilitantur. In vasis
autem opium motum excitare debet vel sanguinem
resoluendo, vel imminuendo contractilitatem vaso-
rum, vel vtrouis modo: prius non fieri, docet effe-
ctus potentiorum resoluentium salinorum, motum
sanguinis non augmentium; ergo auctior iste motus
ab imminuta resistentia, a contractilitate vasorum
sanguiferorum pendente, repetendus est. Vasorum
sanguiferorum irritabilitatem cum imminutione ipso-
rum increscere, ex pallore post praegressum terro-
rem, iuncta simul palpitatione cordis, ex suppressis
ab eadem causa menstruis, ex cohibita ab aëre frigi-
do perspiratione patet. Vires vitales fibrarum cor-
dis constantia et durabilitate longe superant omnes
alias fibras irritabiles: opium ergo cordi tam cito
nocere non potest, quam aliis partibus. Patet in-
de, sub quibus conditionibus illud cordis et sangui-
nis motum non augeat, sed imminuat: vasis nempe
minimis iam insignem virium vitalium iacturam pas-
sis

sis amplioribusque redditis; item mortis ab eodem ratio. Virtus eiusdem diaphoretica: quibus sub conditionibus eadem adiuncto aromate iuuanda. Eiusdem vis refrigerans: vsus in febribus. Quatenus alias excretiones supprimat: ipsarum restitutio ope eiusdem, si spasmus in causa fuerit, exemplo ischuriae et obstructionis aluinae. Quando eidem inflammationibus sit locus: exemplum in hernia incarcerata. Insignis curatio febris intermittens cum sopore et catalepsi, ab Ill. HOFMANNO largioribus laudani liquidi dosibus subiunctisque clysteribus ex cortice peruuiano peracta, similisque, Cl. Auctore teste autopta, aliaque catoches, eodem remedio sanatae.

XI. *Dissertatio pathologica inauguralis de generum materiarum febres inflammatorias et lentas excitantium, auctore PHIL. ADOLPH. FRIES, Harderouici 1779.* Causam materialem febrium inflammatorum, gangraenae, sphaceli, in partibus affectis gigni et inde in sanguinem resorberi: inde etiam patere effectum topicorum aduersus gangraenam et sphacelum ad vincendum morbum ipsum alias funestum. Febris lochialis in transitu tantum mentio fit, num autem variolarum eadem sit ratio, dubitatur. Similis origo febris lentae ex vlceribus. Materiae febrium intermittens et mesentericarum itidem non in massa humorum circulantium generantur: alia vero ratio est febrium a retardatis aut suppressis excretionibus, uti perspirabilis materiae et urinae,

XI.

De febris nosocomica, auctore SEBASTIANO CERA, M. D. Mediolani MDCCLXXXIX. Apud Ioseph. Galeatium, regium typographum, 4. pagg. 120.

Tertia libri utilis editio *), eaque suasu IOHANNIS GALEATII, DVCIS SERBELLONII, qui nosocomio magno mediolanensi cum laude praeest, tractatu de febre rurali epidemica eius regionis aucta. Fructus ille est observationum per viginti annos in hoc nosocomio factorum. Febris est species quaedam peculiaris acutae, ad putridam maxime accedens, endemia vti febris carcerum, navium, castrorum, plurimos vna vel altera, rarius tertia vice corripiens. Principio subdole et sub specie morbi catarrhalis benigni inuadit, adeo vt raro a primo morbi die supputatio institui possit, sed a die decubitus desumenda sit. Diagnostica signa potissimum sunt in principio magna virium iactura cum parua febre, et congeries gastricorum symptomatum consuetis remediis reluctantium. Tertio autem vel quarto decubitus die apparentes peticulae characterem morbi produnt, simulque primum stadium decernunt, saepius inflammatorium, praegressis tamen signis saburrae in primis viis: post septimum saepe diem symptomata inflammationis fere euanescent, persistentibus gastricis, grauioribusque putridis apparentibus, stupiditate, comate vigili, alui fluxu, tumore abdominis, praecipue aucto quum diarrhoea sponte vel arte sistitur, in grauiore casu dolore hypochondriorum faecibusque olidissimis; pessima vero symptomata subsultus tendinum, spasmus, tetanus, adeo vt morientes convulsi pereant. Febris in principio paroxysmos intermittens seruat, cortici tamen peruuiano non cedentes; at in decursu continua fit et grauior, tunc tamen plerumque in salutem terminatur. Urinae initio morbi saepe crudae aquosae, per plures dies perseverantes, morbum diuturnum affectusque spasticos praenunciant; saturatae, paucae, absque sedimento, subito limpidae redditae, delirium. In sanatis

*) Primam Comm. nostr. Vol. XXVI. p. 190. adduximus.

natis plerumque quarto die circiter citrinae cum sedimento tenui et albicante. Ischuria in progressu morbi frequens, caute percontanda, num renalis, an vesicalis sit.

Communicationi morbi praeter aërem inquinatum prauumque victum inprimis fauent decubitus in lecto, quo vel antea usus est aeger vel adhuc vitur, aëris ab aegroto exhalati inspiratio, vestimenta. Diuersitas constitutionis durationisque morbi a causarum concomitantium, anni temporis, epidemicae constitutionis diuersitate: voraciores vinoque magis indulgentes, item meticulosi, venerei, studiis nimium addicti, grauius afficiuntur, physica autem hypochondriaci laborantes ut plurimum immunes manent, forte ob acidum putredini resistens. Aliae causae sunt aër non renouatus, aegrorum cum sanis cohabitatio, situs nosocomii ad meridiem, iam vero verus septemtrionem cum fructu mutatus, et maior minorque morborum putridorum vno eodemque tempore in nosocomio occurrentium numerus. Degeneratio in morbum chronicum et mors saepe robustioribus prae infirmis superueniens abusui phlebotomiae debetur.

Causa interna in primo stadio saburra gastrica et levis crasis phlogistica, in secundo putridum ac in vniuersa humorum massa, plurimum neruis infectum. Interdum autem febris genuina inflammatoria in nosocomio oritur, sollicite a frequenti putride distinguenda: ipsi tamen morbi hi facilius in putridos vertuntur. Vermes febris nostrae causam peculiarem non constituunt, licet non negligendi, quum adesse conspiciantur. Animus infirmior et genesi et diuturnitati morbi fauens. Complicatio potissimum cum scorbuto et phthisi, diuturnitatis et grauitatis morbi causa; item cum morbo venereo, qui tamen, naturae artisque viribus sufficientibus,

una cum febre profligatur. Causae putridam febrim ruri procreantes et fouentes (de quibus inferius iterum exponitur): tumulatio cadauerum minus cauta, aeris stagnatio aliaeque causae aërem corrumpentes, victus denique inopia. Tandem ad causas occasionales referuntur victus animalis in morbis abusus, vegetabili neglecto.

De prognosi. Plerumque morbus ad decimum quartum a decubitu diem, aliquanto ultra, protrahitur, rarius vndecimo terminatur. Crisis subita perfecta circa septimum diem raro, licet eius prodromi in vrina hypostatica quarto die se monstrent: saepius paullatim per aluum decimo quarto, quod nisi acciderit, vigesimo primo. In perituris nulla criseos in vrina signa. Alui fluxus vtrum criticus, an symptomaticus sit, quibus signis pateat. Interdum rebus iam conclamatis crisis accedens aegrum restituit. De signis ex vrina. Ischuria vesicalis inscio aegro saepe comatis somnolenti verique lethargi praecursor. Pulsus in prima periodo saepe inflammatorius, in secunda plerumque paruus et quandoque inaequalis, nec tamen adeo pertimescendus, nisi simul sit admodum celer et durus, recrudescente statu phlogistico, cum putrido coniuncto. Peticulae quo tardius apparent, eo minus periculi portendunt; nec superueniente diarrhoea euanescent: appropinquante crisi interdum euanescent, illico subsequenter vesiculis miliaribus criticis. Metastasis lethalis ad cerebrum et neruos. Alia gangraenosa ad artus, frequens in iis, quibus per decursum morbi alui fluxus vel senior fuit, vel intempestiue suppressus est. Gangraena, praegresso dolore intensissimo partis afficiendae, celerrime serpit: amputatio ad eam sistendam magnum problema; interdum ad quadraginta dies et ultra extenditur, aegro tandem lenta tabe pereunte. Gangraena a decubitu et spurcitie vehementer metuen-

metuenda. Tumor parotidis semper funestus, vel paucis diebus resoluatur vel bona suppuratione terminetur. Complicatio morbi nostri cum lues venerea, periculosa. Febris interdum tertiana duplex visa, interdum remittens, sed symptomatibus notomiali propriis irritoque febrifugorum usu dignoscenda: interdum vero elapsis quatuordecim diebus in genuinam tertianam bono omine transiens, et sponte vel cortice peruiano sanandam.

p. 23.

De curatione. In principio emeticum ex cortice ipecacuanhae pulueris drachma dimidia ad integram, interdum iterandum; tertia tamen vice non exhibuit Cl. Auctor, materia nimis cruda existente, quam quae aut vomitoriis aut catharticiis vinci queat. Si emeticis uti non liceat, cremor tartari, rheum, et imprimis tamarindorum pulpa vel eius solutio. Interdum praestat emetocatharsis ex ipecacuanhae granis octodecim rheique duodecim. Alui fluxus spontaneus iuuandus pulpa tamarindorum cum cremore tartari. Anthelmintica nonnisi vermium generis phaenomenis praesentibus: mercurius dulcis cum diagrydio sulphurato. Clysteres antiseptici abstergentes vel nonnihil stimulant; cautius tamen in gravidis adhibendi: exemplum gravidae ab hoc morbo salis cathartici anglici partitis dosibus iterata vice sumtis liberatae. In herniosis quomodo necessitas vomitorii aut cathartici sumendi existit, prout herniae manu imposita prospiciendum. Venae sectio caute administranda secundum diathesin phlogisticam: pulsus durus saepe fallit, ab irritatione fluidi acris proveniens, si simul parvus et citatus est, iunctusque cum agrypnia diuturna, comate rigili, convulsionibus, urina limpida, faecibus foetidis simis, sanguisque emissus non phlogisticus. Alio contraindicantia venae sectionis. Nonnumquam tamen post diuturnum etiam morbum adesse sangui-

nem inflammatorium, item in hominibus mollibus, inertibus et pallidis, praesertim feminis; recrudescere etiam interdum statum inflammatorium, licet admodum raro, tuncque noua venaesectione opus esse, sed nonnisi prudentissime expensis omnibus, quandoquidem saepius error in diaeta commissus in causa esse deprehendatur, euacuantium potius usum postulans, aut crisis instet, venaesectione facile turbanda. Locus secundae venae discrimini vix subiectus: affecto tamen cerebro iugularis vel arteriae temporalis sectio praefenda, reliquis auxiliis chirurgicis antea frustra tentatis. Arteriotomes tamen sequelae, suppuratio et hanc excipiens haemorrhagia, summam cautionem merentur.

De reliquis remediis in stadio primo morbi. Antiplogistica: acida vegetabilia. Nonnulli sanati sunt p. 41.
viginti et plurium limonum succo aqua diluto quotidie vsi. Nitrum potissimum in vrinae exeretione pariori. Acida mineralia in haemorrhagiis symptomaticeis, in quibus vix opium, nec nisi acidis iunctum, conuenit. Aqua gelida.

Remedia in secundo stadio. Antisepticorum praestantissimum camphora, quae si ore assumpta nauseam p. 46.
creat, in clysteribus cum emulsione amygdalina, gummi arabico et decocto emolliente ad duas drachmas sexta quaque hora exhibenda, subiuncto, si inde aluus claudatur, enemate soluente. Cautiones in alui fluxu per clysteres adstringentes sistendo adhibendae: torminibus sedandis opponendum lenepurgans ex cassiae et tamarindorum pulpa singulorum uncia dimidia, tartari solubilis et extracti cichorei singulorum drachma, aut vbi biliosi humores grauiter peccant, loco tartari solubilis rhei tosti scrupulo vno vel drachma dimidia; subsistentibusque tamen torminibus enema emolliens cum parca dosi philonii. In diarrhoea cum torminibus emulsio
Tom. XXXII. Pars II. V cum

cum camphora et syrupo papaueris albi. Teneo molesto cum excretionē materiae cruentomucosae ac debilitate clysteres ex lacte chalybeato cum vitellis ouorum. Tumori ventris post cohibitam diarrhoeam, quum ingens putredo adest, liquor mineralis anodynus HOFMANNI a viginti ad sexaginta guttas; affecto potissimum cerebro liquor cornu ceru succinatus rite saturatus a guttis viginti ad sexaginta; si huic statui simul ischuria renalis sociatur, volatilis succini solus. Moschi vsus in affectibus conuulsiuis, si alia antispasmodica nihil praestiterunt, a grano sexta quauis hora incipiendo; optime cum extracto corticis peruuiiani in bolo porrigitur: tutius tamen abstinetur ab eodem, vbi simul inflammatoria symptomata adsunt, in quibus venaesectio summum remedium. Rursus laudes camphorae: urgente necessitate vsque ad tres drachmas de die exhibenda, in clysteribus ad sex vel ynciam integram. Corticem peruuianum eam excellentia non aequare, cuius quippe virtus antipyretica in acutis cesset, et sola antiseptica, nullo existente contraindicante, profit; exhiberi tunc demum, cum febris in tertianam mutetur; nocere vel saltem non iuuare, si obstructio viscerum et infarctus canalī intestinalis, vel vlcera internarum et externarum partium adsint.

- P. 58. Inde transitus fit ad degenerationem pessimam febris nostrae in phthisin pulmonalem, praesertim in aetate iuuenili et constitutione corporis ad tabem procliui. Hic exulent spirituosa, aromatica, saluberrima danda demulcentia et, si opus, eccoprotica ex casia et tamarindis, lenia pectoralia et anodyna, et deo-scende febre abstergentia et balsamica. Summum vero remedium fonticuli in cauo axillari. Causae huius degenerationis: aer impurus et plenior diast.
- p. 61. ta. Degeneratio seu metastasis ad exteriores partes: gangraena praeuertitur applicatis protin-

emollientibus anodynis, purgantibus simul sumtis. Oedema pedum post febrim superstes solo victu euechymo roborantibusque internis curatur. Erysipelas caput afficiens venae sectione, antiphlogisticis reuellentibus; leuius ad artus solo suffitu ex succino lenique alui ductione. Abscessus ex metastasi materiae febrilis secundum regulas generales inflammationum curandus. Gangraena a decubitu quomodo praecauenda. Cortex peruianus et camphora interne et externe in gangraena humida eximii vsus; in sicca non aequae. Vesicantium vsus in comate somnolento et virium prostratione; item vini meraci et elixirii vitrioli (pharmacop. Vienn.), irritis saepe omnibus cardiacis et antisepticis. Frictiones cum aeto; huius vapores in conclauī disperfi. Sinapismorum vsus; hos tamen non diutius, quam par est, imponendos esse, ne dolore excitato febrim conuulsionesque in sensibilibus producant. De diaeta diuersis morbi periodis, constitutioni corporum accommodanda. De regimine lactantium febre hac affectarum: eas arcani duplicati, vesicantium atque ipsius camphorae vsu (cuius odore ut plurimum non laedi puerperas), parua sanguinis missione tenuissimoque victu restitui.

De prophylaxi regulae cum generales, tum speciales, bonae omnino, sed nihil peculiaris continent.

Appendix de febre priori analogia in regio erga stulo post euulgationem prioris opusculi obseruata, ideoque febris carcerariae nomine digna. Symptomata et curatio eadem. Sectionem eiusmodi morbis demortuorum nihil lucis afferre. Descriptio tubi ad furnum in conclauī collocatum ducti aëris renouandi causa.

Alius porrò his morbis analogus fere quotannis in ditioe mediolanensi epidemice grassatur, agrieo-

lis inprimis terras minime irrigatas et apricos colles inhabitantibus infestus. Causae eius: aer praecipuum, quae illis hyeme domiciliis loco inveniunt, humidus, impurus; perspiratio saepe suppressa, quum ex iis egressi imbribus se exponunt; aedificia minus salubria; aquae impurae puteales; assiduus contactus; vestium contagio affectarum virus: ignavia, peruvicia, immundities colonorum; tumorum constructio vitiosa; vicorum purgatio intermissa. Phaenomena morbi ipsius, in plurimis similia febrì nosocomicae: vix non semper lumbrici eiusdem comites indiuidui, aequè ac materies putrida verminosa. Inter plures hac febre epidemice laborantes occurrebat etiam tertiana subcontinua. Curatio maximam partem eadem, quae febris nosocomicae: anthelmintica tamen numquam omittenda, quorum tamen nullum reliquis in omni casu praefereendum. Sic ad vermes concurbitinos variis frustra tentatis remediis elixirum proprietatis validissimum inuentum. Generalia tamen huius classis remedia videri vinum meracum, acida vegetabilia, et quandoque aromatica. Ad medicinam pauperum radix filicis maris accommodatissima. Mercurii usus metuendus ob diarrhoeam et putridam corporum dispositionem. Emeticum statim ab initio morbi prodest: tardius non aequè. Ex purgantibus cremor tartari vel solus vel pro re nata pulvere filicis vel rhei ruptus. Venaesectio rara. Alterantium duae classes: antiphlogistica et antiseptica. Reliqui fontes auxiliorum: victus, aëris repurgatio, solertia adstantium. Prophylaxis: atmosphaerae puritas constructio meliorum habitationum, aquarum cura. Necessitas constituendorum nosocomiorum ruralium, in quae aegrotos etiam inuitos deduci oporteat, ne contagium latius propagetur.

XII.

NICOLAI IOSEPHI JACQUIN Collectanea ad botanicam, chemiam et historiam naturalem spectantia, cum fig. Vol. II^{um}, Vindobonae. ex officina Wappleria. 1788. pagg. 374. max. 4.

Ante tres circiter annos Ill. Auctor Volumen *Collectaneorum* primum, in Commentariis *) haud ita pridem commemoratum atque perlustratum, edit, iamque secundum quoque, quod Volumen *Miscellaneorum* quartum proprie comprehendit, diuulgavit, quod ipsum maximam partem *Botanica* argumenta tractat. In quibus primum continentur I. *Observationes botanicae*, quas in *Bohemia, Austria, Styria, Carinthia, Tyrolia Hungariaque* Cel. HAENKE instituit. Ex his autem notatu dignae breuiter sunt enumerandae sequentes. I. *Cynoglossum scorpioides* p. 2. caule prostrato, foliis lanceolatis scabris; pedunculis axillaribus; seminibus umbilicatis, glabris. Planta est annua, veris initio in nemoribus ad ripas *Albis* etc. a Cel. HAENKE primum magna in copia visa. Fibrillulae radices sunt capillares, fuscae, leuiter amarae. Caulis vnicus, procumbens, angulatus, inaequalis. Flos *Myosotidi scorpioidi* aemulus, sed paulo minor. Caeterum autem haec planta ob fructum cum *Cynoglossi* fructu conuenientem huius nomen; ob flores *Heliotropii*; propter caulem petiolosque *Myosotidis* et ob folia et tempore florendi *Pulmonariae* nomen mereri Noster monet. II. *Acrostichum Marantae*. p. 9. III. *Campanula Bononiensis*. Stigma eiusdem bifidum, passim trifidum Noster obseruauit. IV. *Androsace obtusifolia*. V. *Galium Borroni*, caulibus prostratis, diffusis, quadrangulis, subulatis, ramosis: foliis senis, linearibus, mucronatis, subasperis: pedunculis subtrichotomis.

V 3

mis.

*) Vid. Vol. XXXI. P. I. pag. I.

- mis. Haec autem planta, quam SCHEVCHZERUS
HALLERVSQUE iam dudum adumbrarunt, nuperime
ab ALLONIO iterum est descripta. Specimina eiusdem
plurima in celsissimo montium Sudetorum iugo, quod
Schneekappe vulgo dicitur, lecta sunt atque in monte
P. 13. niueo (*Schneeberg*) Austriae inferioris valde frequen-
ter reperta. VI. *Gentiana frigida*, corollis 5fidis, cam-
panulatis, terminalibus, sessilibus; foliis obtusis, radi-
calibus, lineari-oblongis, caulinis lanceolatis; caule
subbifloro. In alpihus *Secauiensibus* Styriae superioris
haec reperitur. *Rad.* ei perennans, gracilis, teres, ge-
niculis nodulisque pluribus notata, e quibus fibras lon-
gissimas, teretes, perpendiculares demittens. *Caulis*
simplex vel plures. Qui sunt erecti, bi- aut triunciales,
saepe adeo humiles, vt caulem vix vllum habere dixe-
ris in *Gentianae acaulis* morem; caeterum sunt glabri,
angulati, leuiter striati, in summitate binos vt pluri-
mum flores, rarius vnum et rarissime tres sustinen-
tes. Folia *caulina* bina, opposita, basi connato-sessi-
lia, lanceolata, obtusa, integerrima, subcarnosa, vtrin-
que glabra; *radicalia* numero varia, linearia aut
lineari-oblonga, obtusa, petiolata, sensim vagi-
nantia, imbricata cauli incumbentia. *Flores* bini,
terminales. *Cal.* tubuloso-cylindraceus, erectus,
corolla duplo breuior, 5partitus: laciniis lanceolatis,
acutiusculis, integerrimis. *Cor.* persistens, tenuis,
papyracea, *Gentianae punctatae* aemula, albida. *Stam.*
5. Filamenta subulata, basi dilatata, aquose caerulea,
corolla breuiora. Antherae breues, apice connuen-
tes, flavae. *Pist.* Germen ouato-oblongum, in sty-
lum cylindraceum, breuissimum, tandem bifarium,
abiens. *Stigm.* crassiusculum, orbiculato-capitatum,
demum bicornē. *Caps.* ex ouali-oblonga, acumi-
nata, 1-locularis, 2-valuis. *Sem.* angulata, aspera, fusca,
P. 16. VII. *Leontodon croceum*, foliis lineari-lanceolatis, acu-
tis, retrorsum dentatis, superne subhirsutis: scapo
laevi,

laevi, calyce erecto, ovato, hirsuto, flore croceo. In alpinis *Iudenbürgensibus* haec sponte crescit. *Rad.* perennis, obliqua aut horizontalis, simplex, crassiuscula, extus cortice inaequali, saturate fusco vestita, alba intus, quae fibras vndique copiosas, teretes, funiculorum ad instar perpendiculariter demittit, saporis leuiter amari. *Scapus* semper solitarius, erectus, teres, fistulosus, striatus, glaber, laete viridis, saepius aphyllus, uniflorus. *Fol.* radicalia quoad figuram mire ludentia; maxime tamen lanceolata aut lanceolato-linearia, acuta, margine inferiore retrorsum dentata. *Flos* terminalis, colore tinctus flauo, croci extracto proprio, quo grato colore vel solo a reliquis speciebus distinguitur. *Calycis* squamae saepe aliae accessoriae praeter extima eiusdem foliola, basin illius augent. Reliqua cum characteribus *Linnaeanis* conueniunt. VIII. *Saxifraga autumnalis*. p. 18. IX. *Gnaphalium noruegicum*. In *Bohemiae* alpinis a Nostro, JACQUINIO atque MYGINDO lectum. Inuentor autem huius plantae fuit b. OEDERVS, qui eam in *Noruegia* primum detexit, paulo post autem ex *Islandiae* alpinis allatam descripsit. A *Gnaphalio sylvatico* L., pro quo nonnulli id olim habuerunt, ex toto esse diuersum, vberius et satis distincte Ill. Auctor docuit. X. *Cardamine Petraea*, quae inter *Arabidis* p. 24. species a LINNAEO minus apte relicta atque hispida appellata est. Cum vero nec vllus *Botanicorum*, qui *Austriam* sollicitè perquisiuerunt, excepto Ill. MYGINDO, hanc *Linnaeanam* plantam viderit, atque tandem ex residuis paucis in horto Mygindi specimenibus cultis, quae cum Nostro beneuolè sunt communicata, perspicue obseruauerit, ad *Arabides* minime pertinere et potius veram esse *Cardaminem*, illam LINNAEI speciem ex *Systemate* plantarum esse delendam, recte iudicat. XI. *Senecio incanus*. XII. *Rumex digynus*. XIII. *Erigeron uniflorus*. Quam speciem prop. 27.

Erigerontis alpini varietate b. *SCOPOLIUS* habuit. Noster nunc adsumit propriam atque eiusdem discrimina breuiter enarrat. *Erigeron alpinum* nimirum magis loca subalpina amat; *uniflorum* contra in altioribus Alpium iugis reperitur; porro illi caulis subramosus, hirsutus in caule, foliis calyceque multo minor; huic autem caulis *uniflorus*, simplicissimus, folia dense villosa, aspera; calyx hemisphaericus, atrorubens et floris color purpureus, caeruleus, nec non albidus. XIV. *Hieracium staticefolium*. Quod cum *H. porrifolio* sub unico numero *HALLERUS* coniunxit, nuperrime autem ab *ALLONIO* inde est separatum, cuius vestigia Noster secutus est, qui simul huius plantae varietatem foliis subtus albidis, farinosis (vt in *Primula farinosa*) haud raram in iisdem locis cum propria specie nascentem reperit. XV. *Silene saxifraga*. XVI. *Aquilegia alpina*. Haec quidem species ab *HALLERO* modo est definita sequenti: Foliis videlicet trilobatis, tripartitis, linearibus, caule paucifloro. Contra vero *LINNAEI* definitionem dubia quaedam Noster monet. Nectaria enim secundum Auctorem atque *HALLERUM* sunt incurua, recta autem minime. Folia diuisionis ratione mirifice ludunt. Constantia vero sunt bitermata, foliolis omnibus sessilibus intermedio obouato-cuneiformi, trifido, lateribus oblique cuneatis, bilobis; alias vero eadem sunt simpliciter ternata, foliolis, quae antea ternata erant, nunc simplicibus, longius petiolatis, trilobis, lobis basi confluentibus. Nectaria 5, tubulosa, corniculata, incurua, cum petalis inferiori loco genatis alterna. Cornua apicibus suis conniuentia et tota nectaria petalis paulo breviora. Filamenta supra 30, inaequalia, erecta, alba, superne violacea. Styli 5, nec non 4, teretes albi, filamentis aequales. Insuper *Aquilegiae alpinae* et *vulgari* definitiones nouas Noster dedit sequentes:

Illa

Illa scilicet nectariis incurvis, petalo lanceolato brevioribus; caule paucifloro; foliis lateralibus sessilibus, lobis linearibus parallelis; *haec* autem vulgaris, nectariis incurvis, petalo subaequalibus; foliis omnibus petiolatis, lobis subrotundis obtusissimis, divergentibus. XVII. *Ledum palustre* foliis sparsis p. 42. linearibus margine revolutis subtus rubiginosis, floribus decandris. In Bohemia haec valde vulgaris ibidemque ab incolis *Zeitheide* germanice appellatur. Odor ei inprimis in florescentia gravis, fortis et caput graescens. Ad tineas necandas cimicesque pellendos ab iisdem adhibetur. XVIII. *Polypodium montanum*. XIX. *Veronica alpina*. Quae ab alpicolis p. 48. Styriae *Beschreikraeutlein* vocatur. XX. *Epilobium* p. 50. *rosmarinifolium*, floribus inaequalibus, staminibus pistilloque declinatis; foliis erectis sparsis lineari-angustissimis, apice callosis, mucronatis. Hoc vero sub *Epilobio Dodonaei* ab ALLONIO iam est descriptum. XXI. *Ophrys Loeslii*. Rad. ei bulbosa, ovata, compressa, extrorsum squamis laceris, tabidis, albidis aut sordide flavescentibus laxè vestita. XXII. *Aster Tripolium*. XXIII. *Arabis caerulea* foliis radicalibus ob- p. 56. ovato-cuneiformibus, acutis, glabris, margine superiore dentatis, racemo paucifloro nutante. Haec autem species, ad *Turritides* ab ALLONIO redacta, inter Arabides a Nostro nunc est relata. Caeterum planta est pusilla atque alpihus inhabitat glacialibus. Huic vero speciei trium in Alpibus Austriacis crescentium discrimina Noster adfixit: *Arabidis bellidifoliae* scilicet, quae semper in humidis locis et ad riuulorum latera nascitur, porro quoque saepe in subalpina montanaque loca descendit, caulem habet multo altiore, folia glaberrima, nitida, pulposa atque subintegerrima; *A. pumilae*, in duris saxosisque visae, statura priorem inter et subsequentem mediae, folia radicalia quadruplo minora; *caulina* laxiora, subhirsuta;

- futa; flores in minori planta maiores; *A. caerulea* vero glacialium modo hospita, omnium minima, folia, quam *Arabidis pumilae*, duplo et triplo maiora, flores pauciores, caerulei et pedunculi incrassati. Praeterea *Arabidis pumila* a Nostro definitur hoc modo: Foliis radicalibus obouatis, subdentatis, obtusis, utrinque scabris; caulinis sessilibus, oblongis, foliis hirsutis; racemo subnutante. XXIV. *Hieracium Taraxaci*. XXV. *Phyteuma hemisphaerica*. Stylus eius crassus, recurvatus, glaber, profunde caeruleus, primo una cum antheris segmentorum tubo esse inclusum, tandem ultra eiusdem orificium productum, vix sicuti in *Syngenesia* fructificatio peragatur, Auctor observavit. XXVI. *Phyteuma pauciflora*. XXVII.
- p. 66. *Cerastium strictum*. XXVIII. *Gentiana prostrata* (Tab. 17. f. 2.) Corollis 5-fidis, caulibus unifloris, prostratis: foliis obtusis subimbricatis. Haec planta valde rara, adhuc nondum a botanophilorum vilo commemorata descriptaque, iuga alpium Frossinensis etc. incolit. Ei radix annua, valde gracilis, fere capillaris, recta, simplicissima, albida aut aquose flavens et amariuscule. Cauliculi ex capite prodeuntes plures, simplicissimi, basi cohaerentes, prostrati, obscure geniculati, teretes, molles. Folia in iunioribus imbricatis; in adultioribus elongato-laxiuscula et subremota: caeterum alterne opposita, sessilia, quasi subamplexicaulia, ovata, obtusissima, mollia. Flos in cauliculo quovis vnicus, terminalis, caeruleus. Cal. 1-phyl-lus, tubulosus, leviter 5-fidus, glaber, corolla duplo brevior. Cor. 1-petala, tubulosa, quinquesida; laciniis brevibus, aequalibus, lanceolatis, acuminatis, erectis, integerrimis, intus leue concavis, aquosissime caeruleis, apice albis, extus ex caeruleo saturate viventibus. Filam. 5, alba, brevissima. Antherae oblongae, erectae, albae. Germ. pedunculo crasso insistent, glabrum, compressum, ex albo virens.

Stigm.

Stigm. 2, reuoluta, obtusa, aquose luteola. Haec planta odore destituta. XXIX. *Potentilla Salisburgensis* foliis hirsutis, radicalibus quinatis, inciso-ferrato-obtusis: caulinis ternatis, caule adscendente, debili, compresso, paucifloro: foliolis calycinis subdentatis. In alpebus *Salisburgensibus* raro crescit ibidemque radicem intra petrarum ruinas oblique demittit, teretem, satis longam, multipartitam, squamis imbricatis, tabidis dense opertam, indeque tumidam, basi vero fibris longissimis, teretibus, ramosis, concoloribus radicatam. XXX. *Pedicularis flammea*. p. 70. XXXI. *Anthemis corymbosa* foliis subbipinnatis lineari-ribus acutis: caule simplici, erectiusculo, villoso: petalis obouatis, obtusissimis, tridentatis. XXXII. p. 75. *Gentiana bavarica*. XXXIII. *Cynoglossum sylvaticum* p. 77. staminibus corolla brevioribus: foliis lanceolatis, asperis, planis, subsessilibus, remotis. Rad. ei biennis, obliqua, tres quatuorue uncias longa, teres, ex fusco-nigra, intus alba. Caulis solitarius, erectus, bipedalis et rectior, gracilior foliisque multo laxius, quam in *Cynoglossum officinale*, obsitus, teres, profunde striatus, ex rubello virens. Folia radicalia et caulina inferiora paulo latiora, petiolata; superiora sessilia, semiamplexicaulia, remota, erecta. XXXIV. *Camp.* p. 79. *panula pusilla* foliis omnibus serratis: radicalibus cordato-ouatis, firmis, nitidis: caulinis linearibus, alternis, remotis. Huic autem notas *Camp. rotundifoliae* et *linifoliae* constantiores, a quibus inuicem distinguuntur, Auctor adiecit. Illa enim foliis glabris: radicalibus reniformibus, serratis, flaccidis: caulinis sparsis, lanceolato-linearibus, integerrimis, loca sylvatica, umbrosa sylvarum loca atque rupium planitiem incolit; haec autem foliis subhirsutis: radicalibus, obouatis, subrotundis, serratis: caulinis confertis, linearibus, integerrimis: dentibus calycinis setaceis, in duris, petrosis apricisque locis vallium alpinarum provenit. XXXV.

- p. 81. XXXV. *Carex alba*. XXXVI. *Dianthus glacialis* flo-
 84. ribus solitariis, subacaulibus: squamis calycinis elongatis, acuminatis, tubum superantibus: foliis linearibus flore longioribus. Haec vero planta ab auctore nullo commemorata a Nostro primum describitur. In summitatibus alpinis *Salisburgensibus* habitat. Rad. ei perennis, fusiformis, subramosa, fusca aut sordide flauens, fibrillis lateralibus aucta. Flores nunc acaules sunt, alias cauliculo brevissimo, albi-
 p. 85. do, glabro, instructi. XXXVII. *Silene rupestris*.
 p. 87. XXXVIII. *Melica uniflora*. Auctor autem in omnibus speciminibus, quae examinavit, duos flores observavit perfectos, qui in caulis ramulorumque extremitate, alterni, pauci, pedicellati, prodeunt atque simul *Melicae nutantis* flore vnico fertili, panicula erecta et expansa, ramis longissimis glumis denique calycis acuminatis florales superantibus, eosque subincludentibus, instructae, differentias addere non omisit.
 p. 88. XXXIX. *Gentiana elongata* (Tab. 17. f. 3.) Corolla 5-fida, infundibuliformi: caule elongato, filiformi, subnudo, unifloro: calyce oblongo, aequali: foliis radicalibus aggregatis. Haec autem planta, quae in alpebus *Tyrolensibus* ab Auctore reperta est, iam dudum HALLERO cognita atque hoc modo definita: Est planta humilior, vnciali altior, ad terram rosulam habens foliorum breviorum, quam *Gentiana verna*, subrotundorum, accurate lanceolatorum et arguto-
 p. 91. rum. XL. *Phalaris alpina* panicula spicata, cylindracea, hirsuta: glumis calycinis aequalibus, lanceolatis, aristatis, carina ciliato-hirsutis. Ob spicularum fabricam a PHLEO, ad quod ab HALLERO, nuperrimeque ab ALLONIO sub nomine *Phlei Michellii* triviali-
 p. 93. minus recte est relata, omnino diuersa. XLI. *Festuca heterophylla* foliis laxis: radicalibus setaceis; caulinis planis, latioribus; panicula rara, secunda: spiculis subsessilibus, lanceolatis, glabris, aristatis. In celebri

celebri praecipitio die *Saugrube* dicto, locis glareosis crescit. XLII. *Festuca varia* panicula subaequali, striata, pauciflora: spiculis teretibus, 4-floris, glabris, subaristatis: foliis setaceis. Quam HALLERVS in *Hist. Helv.* T. II. p. 214. n. 1439. descripsit sub *Festuca* panicula stricta, locustis teretibus, quadrifloris.

II. NICOLAI IOSEPHI JACQUIN *Phalaena viti* p. 97. *fana*. Horum vero insectorum vita, quam ao. 1788 Noster observauit, modo fuit sequenti: Eo enim ipso tempore, quo tenelli vitis racemi iam prodierunt, quod XII. Maii contigit, ad vites, vbi oua sua minutissima imponebant, ex quibus enatae laruae, gemmulis telam intexebant, haec aduolarunt breuique tempore eorum numerus accreuit, ita tamen, vt deinde x. Iunii rursus minueretur atque d. xv. eiusdem mensis nullae amplius viferentur; die vero xxv. ad Iunii finem (quando florum germina feminis *Sinapios* magnitudinum sunt adepta) tunc laruae mutabantur in puppas, semper glomis inclusas, ex quibus metamorphosi solita VII. Iulii ad xv. diem denovo nouae *Phalaenulae* egrediebantur. Quo insecto ab Auct. descripto *Tenthredinis* speciei, cuius laruam in *Pruno Pado* LINN. inuenit, breuiter facit mentionem.

III. NICOLAI IOSEPHI JACQUIN *Plantarum rariorum descriptiones* ad specimina ficca factae. I. *Asclepias alexicaca* caule volubili; foliis inferioribus cordatis, superioribus ouatis; umbellis sessilibus. Haec autem species, quam ex Ceylona insula Auctor habet, facile distinguitur ab *Asclep. volubili* LINNAEI, umbella non pedunculata; a *Nummularia lactea* maiori RAMPPII (vid. Amb. 5. t. 175. f. 1.) foliorum figura et absente habitu parasitico; ab *Asclepiade volubili* FORSTERI tandem deficientibus foliis cordato-subrotundis. II. *Adiantum decurrens*. (tab. 2. f. 1. 2.) In *Martinica* haec

- p. 103. hæc elegans species sponte prodit. *Rad. ei fibrillis* mis, repens, nigricans, per totum decursum fibrillis capillaribus aucta, ramosa, frondes solitarias et ætas emittens. Hæc vero frondes vere sunt simplices: etenim ut pinnulae omnes in vnam pinnam confluent, sic ipsae pinnae per stipitem decurrunt et cum proximis eiusdem lateris pinnis vtrinque connectuntur. Stipes teres, fuscus. Pinnae unciales, alternæ, et pinnulis late cuneiformibus, alternis, in lobos sessilibus sublineares, integerrimos, obtusos, passim emarginatos, ad apicem macula fructificante, cinerea et deinde fusca, instructos. Caeterum plantula est glabra.
- III. *Asplenium anthriscifolium* (tab. 2. f. 3. 4.). Frondibus pinnatis; pinnis obtuse lobato-serratis. Est *Hemionitis pumila* pentaphylla et rotundè dentata.
- p. 104. PLUMIERI. Cum priori reperitur. IV. *Polypodium plantagineum* (tab. 3. f. 1.). Frondibus lanceolato-oblongis, glabris, integerrimis; fructificationibus serialibus. Crescit in rupibus nudis insulae *Martinicae*. Hoc vero PLUMIERVS sub *Lingua ceruina latifolia*,
- p. 105. pediculis squamosis, iam descripsit. V. *Acrostichum longifolium* frondibus lineari-lanceolatis, acutis, integerrimis, sterilibus, fertilibus spiraliter reuolutis. In arboribus *Martinicae* parasiticum crescit. PLUMIERVS existimat, fructiferas hæc frondes esse nouellas, deinde deposito fructificationis puluere, volumine augendas nudasque; Noster contra putat fructificationes esse diuersas, ut aliae frondes ex natura steriles, fertiles sint aliae. Stipes autem vario modo ab Autore obseruatus est; in sterili enim est nudus; in
- p. 106. fertili contra paleaceus. VI. *Asplenium forbisfolium* (tab. 3. f. 2.). Frondibus pinnatis; pinnis longe lanceolatis, acuminatis, crenatis. In *Martinica* sponte crescit. Est *Lingua ceruina nigris tuberculis pulverulenta* PLUM. Fil. t. 110. VII. *Arenaria liniflora* (tab.
- p. 107. 3. f. 3.). VIII. *Eugenia periplocaefolia* (tab. 4.) Fo-

liis integerrimis, acuminato-lanceolatis; pedunculis paniculatis, axillaribus et terminalibus. In *Martinica* sponte nascitur. Haec autem arbor est elegans, tota glabra, cortice fuscescente. IX. *Eugenia paniculata* (tab. 5. f. 1.). Foliis integerrimis, ovatis, obtusis; pedunculis paniculatis, axillaribus et terminalibus. Cum priori reperitur. X. *Laurus Martinicensis* (tab. 5. f. 2.). Foliis oblongis, acuminatis, venosis, planis, racemis paniculatis. In sylvis ibidem crescit. Quoad foliorum figuram a *Lauro indica*, *Borbonia aestivalique*, facile distinguitur. XI. *Viscum macrostachyon* (tab. 5. f. 3.). Foliis lineari-lanceolatis; spicis axillaribus, filiformibus. *Martinicae* arboribus parasiticum innascitur. XII. *Chionanthus caribaea* (tab. 6. f. 1.). Foliis vtrinque glabris, longe acuminatis; calycibus ciliatis. Hanc arborem 15-pedalem ad ipsa littora maritima, quae *Cul de Sac François*, in insula *Martinica*, copiose crescere, Noster refert. Ob inflorescentiam sic dictam *paniculatam*, quae in omnibus huius generis speciebus cognitis observata est, specifica LINNAEI determinatio, a pedunculis petita, Nostro displicet. *Chionanthus virginica* LINN. autem differt a *caribaea* calycibus glabris. In nostra specie contra calyx est villulosus, albis ciliis ad oras munitus. Ab utraque autem specie distinguitur *Chion. zeylanica*, foliis subtus villosis. XIII. p. III. *Melastoma cinnamomifolia* (tab. 6. f. 2.) Foliis subintegerrimis, triplinerviis, lanceolatis, acuminatis. In *Martinica* sponte crescit.

IV. *Reu. FRANCISCI XAVERII WULFEN, plantae rariores Carinthiacae continuatae.* CXLI. *Aconitum tauricum* caule subsimplici; racemo florum brevi, compacto; galea humili, breviter rostrata, antrorsum repando-subfornicata; foliis nitentibus, 5-partitis; segmentis oblongis, latiusculis laciniatis; laciniis remote inciso-dentatis. Est *Aconitum Lycostonium*

- num IVtum Tauricum* CLVS. Hist. plantar. p. 93. Pec-
ra hanc plantam in regionibus tauricis non tangere;
effluuia transpirantia, quamquam odore sensibili deti-
nuta, esse haud innoxia, refertur. CXLII. *Arabis tholla-*
na foliis oblongo-subouatis, integris; radicalibus petio-
latis, subdenticulatis; caulinis ad ramorum exortum
sessilibus. CXLIII. *Artemisa glacialis* (tab. 7. f. 1-3.)
Sericeo-villosa, incano-virescens; foliis radicalibus
subbipinnatis: pinnis foliisque caulinis subpalmato-
tri-quinquepartitis, longe petiolatis. Huius autem ri-
rissimae stirpis descriptionem vberiore Ill. Auctor
dedit in sua *Flora Austriaca*. Attamen vero huic spe-
ciei adiecit tres varietates; videlicet 1) *minimam*,
cum florum 4 capitulis maiusculis, in umbellam ter-
minalem collectis; 2) *mediocrem* aliam, cum capitu-
lis florum maiusculis, paucis, simplicibus, peduncu-
latis, terminali lateralibusque subcorymbosis; deni-
que 3) *mediocrem* itidem, ex axillis pedunculiferam,
caule pedunculisque, umbella florum exiguorum
terminatis. Caetera vero omnia his varietatibus
propria. CXLIV. *Cistus saluifolius* (tab. 8.). Subar-
borescens, extipulatus; foliis oppositis, petiolatis,
oblongo-ouatis; rugosis, subcrenulatis, vtrinque
hirsutis; pedunculis florum longissimis, ante anthe-
sin nutantibus. Est frutex humilis in *Carscho* inter
Tergestum et *Obzinam* in syluula crescens; Maii medio
florens ibidemque procumbens, et, ex obseruatione
ab HALLERO recte instituta, rami, vt plurimum, flo-
rum pedunculi foliaque, per paria oppositi. *Flos* ro-
sae ad instar magnus, semper cernuus, erectus,
albus. CXLV. *Campanula Zouffi* caulibus subtrifo-
ris; foliis radicalibus ouatis, longe petiolatis: cauli-
nis oblongo-obouatis, sessilibus. CAROLVS DE ZOYS,
qui hanc stirpem carissimam primus detexit, cum No-
stro beneuole communicauit exemplar. Planta vero

*) vid. Vol. V. Append. p. 46. t. 35.

intramodicam, qua summarum fissurae rupium reple-
ri solent, terram horizontaliter serpit radix. CXLVI. p. 124.
Thlaspi praecox filiculis obcordatis: foliis carnosiss, gla-
bris, glaucis, subcrenulatis, in petiolum decurrentibus
caulinis sessilibus, semiamplexicaulibus, obtuse cor-
dato-sagittatis; petalis calycè longioribus. CXLVII. p. 126.
Silene pumilio (tab. 10.). Caulibus vniifloris; floribus
maximis, calyce subcoriaceo, ventricoso-campanu-
lato, hirsuto. Ob mancarn huius plantae descriptio-
nem et characteres non distincte expressos in *Flora*
Austriaca, a Nostro ibidem iam factos, nunc melius
perspicuiusque hanc describere iconeque optima illu-
strare studuit. CXLVIII. *Hieracium incarnatum* scā. p. 127.
po multifloro: foliis radicalibus, obouato-oblongis,
repando-denticulatis, hirsutis. CXLIX. *Hottonia* p. 128.
palustris floribus verticillatis; pedunculis vniifloris.
CL. *Satureia rupestris* pedunculis solitariis, laterali-
bus, bisdichotomis, secundis; foliis ovato-lanceo-
latis, serrulatis, subtus foveolato-punctatis. Hanc
vero speciem SCOPOLIUS compellat *S. Thymifoliam*
propterea, quod eandem cum *Satureia Thymifolia*
CASP. BAVHINI esse credit; Noster contra nonnul-
las hac de re mouit dubitationes. CLI. *Satureia* p. 132.
montana pedunculis solitariis, lateralibus, bis-terque
dichotomis; foliis lineari-lanceolatis, integerrimis,
mucronatis, subciliatis, subtus carinatis, punctato-
foveolatis. CLII. *Melissa grandiflora* pedunculis axil- p. 134.
laribus, solitariis, dichotomis, secundis: corollis ma-
ximis sub fauce gutturosis: foliis petiolatis, ovato-
lanceolatis, dentato-ferratis. CLIII. *Salix myrsini* p. 136.
tes foliis petiolatis, ovatis, ferratis, glabris, subtus re-
ticulato-venosis; capsulis nudis, pedunculatis, ex
ouata basi in conum attenuatis. CLIV. *Salix phyli* p. 139.
caefolia foliis petiolatis, ovato-lanceolatis, glabris,
margine vndulato-ferratis, supra viridibus splenden-
tibus; subtus halitu incano-glauescente obductis.

- In monte Loibl copiosissime crescit. CLV. *Rhamnus pumilus* (tab. 11.). Inermis, repens, floribus hermaphroditis, foliis petiolatis, ovatis, crenatis. Qui fructulus in altera *Florae Carniolicae* editione sub *Rhamno rupestri* a b. SCOPOLIO propositus atque deinde inter species plantarum a b. LINNAEO receptus est.
- CLVI. *Geranium argenteum*. Synonyma huius speciei ex Pona et Seguierio sumpta et ad *Geranium Macrorrhizon* LINN. in Volum. *Collect.* JACQUINI primo citata, ibidem esse delenda atque huc referenda.
- p. 145. ab Auctore iure monetur. CLVII. *Potentilla subacaulis* foliis ternatis subquinatisque oblongo-obovatis, dentatis, vtrinque tomentosis, sericeo-incanis, scapulis decumbentibus; petalis emarginatis, flavis. CLVIII. *Boletus suaueolens* acaulis, semielliptoidicus, cinereus; supra conexus, hyssino-villosulus; subtus tubuloso-porosis, poris rotundis angulatisque; anisum re-
- p. 149. olens, salicinus. CLIX. *Boletus hirsutus* acaulis, semicircularis, plano-conexus, albissimus, supra hirsutissimus, lineis concentricis alternis depressis; subtus poris rotundato-angulatis. In sylvis Labaci et Clagenfurti in arborum truncis hunc fungum Noster detexit. Est multo priore minor, odore nullo, minus carnosus. Laminae maxime sunt semicirculares, vnum semialterum pollicem latae, lineas 5 aut 6 altae, vndique albissimae. Caro ei potius sicca, coriacea, lenta ipsaque alba. Villus densissimus, duas altus lineas, semper erectus, fungo concolor. Variis in locis varietates eiusdem perplurimas
- p. 150. Auct. vidit. CLX. *Boletus odoratus* acaulis, plano-conexus, subpuluinatus, aurantiacus, subtus flavus, halitu albido oblitus, poris inaequalibus rotundato-angulatis, odore caryophylli. Ob odorem aromaticorum caryophyllorum a congeneribus aliis facile sese distinguit. Porro quoque hunc fungum interdum integrum, alias multiplicem, cespitosum
- etiam

etiam imbricatumque, margine nunc indiuiso, nunc
 sinuato-lobato etiam Noster obseruauit. CLXI. *Sca-* p. 152.
biosa graminifolia. CLXII. *Calla palustris.* CLXIII.
Echinophora spinosa caule ramoso diffuso; foliis sub-
 bipinnatis; foliolis triquetris, spina subulata termina-
 tis. CLXIV. *Circaea alpina* caule adscendente, sub-
 ramoso, foliisque cordatis, serrato-dentatis, glaberri-
 mis, illustribus. Hanc plantam perennare Au-
 ctor negat. CLXV. *Alyssum gemonense* caule herba- p. 159.
 ceo, ramis diuaticatis, foliis radicalibus, oblongo-
 obouatis, integris, repando-subdenticulatis, tomento-
 so-canescens: siliculis inflatis. CLXVI. *Sisym-* p. 161.
brium lippizense siliquis declinatis breuibus; fo-
 liis inferioribus pinnatis, summis inferiorumque fo-
 liolis integerrimis. Est *Erysimum verum* DALECHAM-
 PII. CLXVII. *Sparganium natans* caule simplicissi- p. 163.
 mo, terete, erecto; foliis linearibus, planis, mollibus
 tandem decumbentibus et intra aquam natantibus.
 CLXVIII. *Genista hispanica* LINN. CLXIX. *Genista* p. 167.
sericea foliis lanceolatis, subtus sericeo-villosis; ra-
 mis teretibus, striatis, erectis; racemis paucifloris, se-
 cundis; bracteis calyce longioribus. In montibus *Ob-*
tinam inter et *Tergestum* e rupium calcarearum fissu-
 ris Auctor deprehendit enatam. CLXX. *Genista humi-* p. 169.
fusa foliis obtuse lanceolatis, per oras piloso-ciliatis;
 ramis in orbem prostratis, striatis, pubescentibus; flo-
 ribus erectis, pedunculatis, interrupto-fasciculatis;
 leguminibus glabris. Hanc plantam valde raram, in
 apricis decliuioribus graminosis via versus HVNDS-
 BERG a Nostro repertam, sub eodem nomine triuiali
 LINNAEVS iam descripsit. CLXXI. *Polypodium alpi-* p. 171.
num frondibus alterne tripinnatis; pinnulis oblongis,
 vage incis, lacinulis, obtusis apice breuissime bifidis.
 LINNAEVM inter suas hanc speciem haud recepisse
 duntaxatque in speciebus plantarum, vt cum *Osmanda*
crispa conferretur, suasisse, Auctor monet. Haec au-

- tem, praeter generis characterem, quoad fructifican-
nem a nostra longe differt. Nostra enim planta
p. 173. *Polypodii* propriam, *Osmundae* minime. CLXXII. *Tremella iuniperina* sessilis, gelatinoso-pulposa, subor-
culata, plicato-crispa, flavo-rufa. Inter Auctores
HALLERVS optime descripsit hunc fungum. A CA-
LINO *Fucus* inepte est adiectus atque lutescenti-
ridis incongrue a GYNNERO nominatus est. CLXXIII. *Tremella clauariaeformis* gelatinoso-pulposa, gregaria,
simplex, compresso-subulata, subpyramidata bico-
nutatae, aurantiaca. Hunc elegantem fungum
Aprilis finem in truncis ramisque iuniperi com-
munis reperit Auctor, atque ECHINO similem ob-
seruauit, ita, vt meris omni ex parte aculeis obtusis
subulatis, bicornibusue armatus veluti esset, plane
vt ex artis coquinariae regulis lardo traiectus lepus.
p. 175. CLXXIV. *Byssus cobaltiginea* (tab. 12. f. 1.). Capilla-
cea, perennis, rosea: filamentis tenerrimis, arte in-
tertextis, sericei instar panni. Ob cobaltiginis co-
lorem in hac obseruatum hoc nomen triviale et in-
p. 177. primis Noster dedit. CLXXV. *Lichen tauricus* (tab.
12. f. 2.). Fruticulosus, decumbens, subcentrifugus,
vage subramosus, niveus: caule ramulisque laeui-
bus fistulosis, subulatis. CLXXVI. *L. marmoratus*
(tab. 13. f. 1.). Farinaceo-crustaceus, pallide roseus:
ambitus riuisque serpentinis et insculptis calcareo-
scrobiculis, nigro-sanguineis, puluerulentis. Et
p. 180. *Lichen marmoreus* SCOPOLII. CLXXVII. *Lichen or-
rallinus* (tab. 13. f. 2.). Leproso-crustaceus niteo-
subcinerascens, efflorescens in stipites simplices, com-
positosque conferte aggregatos, teretes, farios, ere-
ctos, sine conuexos. CLXXVIII. *L. pertusus* (tab.
13. f. 3.). Leproso-crustaceus, albus, verrucosus,
tandem tessellato-rimosus; verrucis laeuius, poro
introlabentibus vno pluribusue, in scutellos denique
nigri-

nigricantes dehiscantibus, margine coarctatis subcrenato. CLXXIX. *L. cinereus* (tab. 14. f. 5. lit. b.) p. 183.

Leprosus verrucoso-crustaceus, albo-cinereus, tuberculis subscutelliformibus, centro, nec peripheria sessilibus atris; margine albo, demum crenulato.

CLXXX. *L. albo-caeruleus* (tab. 15. f. 1.) Leprosus p. 184.

crustaceus, continuus, impalpabilis, albus; tuberculis tandem planatis, cinereo-caeruleis, margine annulari atro circumscriptis. In saxis lapidibusque silvarum *Zigulnensium* omnes inter botanicos hunc frequenter Noster primus detexit atque distincte apteque descripsit. Crusta enim leprosa, continua, impalpabilis, glabra, haud crassa, neque tamen praecise superciliaris, saxo arctissime innata, latissime per idem expansa, cum tempore solum microscopice rimosa, primum lactea, tum alba et ex albo denique incana, obsita frequentissimis tuberculis lentiformibus, demum planos in orbiculos depressis, coloris caeruleo-cinereis (*bleu mourant*), ora marginis annulari semper atra.

CLXXXI. *L. atro-albus* (tab. 14. f. 1.) Leprosus, farinaceo-crustaceus, ater: tuberculis subsphaeroidicis, albidocinereis. CLXXXII. *L. atro-virens* LINN.

(tab. 14. f. 2.). CLXXXIII. *L. viridi-ater* L. leprosus, crustaceo-papillosum, pallide ex flavo-virescentibus; tuberculis tandem subscutellatis, atris. CLXXXIV.

L. rigidus *) (tab. 13. f. 5.). CLXXXV. *L. reticulatus* p. 185.

(tab. 13. f. 6.). Filamentosus, ramosissimus, decumbens: filamentis tenerrimis, reticulatim coadunatis, atris, opacis. CLXXXVI. *L. pustulatus* p. 188.

licatus, folio coriaceo, suborbiculato, libero, marginibus lacero-lobato; supra cano-cinereis, pustulis inflatis, papillosumque obsito; fascia marginali atra ex furculis coralloideo-racemosis; subtus cinereo-

X 3 fusce-

*) Vid. AVCT. Miscell. Austr. Voll. II. p. 86 n. 32. ubi iam hic *Lichen* descriptus est.

- p. 190. fuscescente ex lacunis subreticulato. CLXXXVII
L. polyphyllus (tab. 16. f. 1. lit. a-i.) Umbilicatus,
 coriaceo-foliaceus, multiplicatus, multifido-lobatus;
 lobis rotundatis, crispis, subcrenatis; vtrinque laevi,
 supra ex viridi tandem caeruleo-cinereus; pun-
 ctis eminentibus atris, subtus aquose brunescens.
- p. 192. CLXXXVIII. *L. ochroleucus* (tab. 13. f. 4. lit. a.) Fo-
 liaceus, centrifugus, flauo-virescens, foliolis lobato-
 multifidis; tuberculis centralibus, ochraceo-luteo-
 lis, tandem marginato-subscutellatis. Quem Liche-
 nem sub *muralis* nomine ab Ill. SCHREBERO iam
 descriptum vberius nunc Noster proponit adferitque
 se in eo nihil aut farinae, aut leprae, aut crustae vidisse
 tartareae; porro hunc potius inter centrifugos,
 quam imbricatos, poni vult ac tandem monet, con-
 fusionis vitandae gratia, nunquam se aliter voce *Scu-*
tella uti, quam ut exprimat hemisphaeriolum con-
 cauum, atque contra *Tuberculum* aut lentiformem
 conuexitatem dicere, ubi de hemisphaeriolo con-
 vexo sit sermo; porro dicit lichenes dari *tubercu-*
losos alios, *Scutellatos* contra alios. Pro illis eos ha-
 beri vult, qui, tales nati, tales etiam esse perseverant
 semper, aut certe nonnisi per exsiccationem, diluci
 introlapsum et decolorationem marginis, *subscutel-*
lati videntur, contraque ad *scutellatos* eos refert, qui
 poro verticali hiant, magis magisque ampliando, dum
- p. 194. demum concauae scutellae fiant. CLXXXIX. *Lichen*
oliuaceus foliaceus centrifugus, flauo-fuscescens; fo-
 liolis lobato-multifidis, nitidis; scutellis centro ses-
 silibus, concoloribus, integris crenatisue. Est *Li-*
chen oliuaceus LINNAEI, SCHREBERI aliorumque.
- p. 196. CXC. *L. omphalodes* (tab. 15. f. 2. lit. a b.) Folia-
 ceus, centrifugus, saturate absque nitore viridis, de-
 ficcatione fuscus, foliolis subpinnatifido-ramosis,
 subtus per oras crinitis; scutellis atro-rubentibus,
 margine eleuato, integerrimo, albido cinctis. CXCI.

L. pulchellus (tab. 16. f. 2.). Foliaceus, centrifugus, p. 199.
 albo - subcinerascens, foliolis subpinnato - lobatis,
 subtus per oras crinitis; glomerulis centralibus pul-
 verulentis, cinereo - caerulescentibus obsitus; scu-
 tellis cinereis, albo - marginatis. In saxis eum copiose
 Noster deprehendit, in arboribus contra nunquam.
 Scutellae, hac in specie rarissime occurrentes, sessi-
 les, hemisphaerico - concavae, cinerae, margine ele-
 vato, albo, integerrimo cinctae, atque in aetate ultima
 vna cum hemisphaericis puluerum acruulis de-
 ficientes. CXCII. *Salix fusca* foliis integerrimis, oua- p. 200.
 to - lanceolatis, subsessilibus, nitidis, subtus primum
 villosis; amentis oblongo - ouatis, atro - rubentibus,
 albo - villosis, pedunculatis. CXCIII. *Fumaria acuta* p. 203.
 foliis scapis nudis foliorum longitudine; foliis pinna-
 tis; pinnis trilobis. CXCIV. *Hypocoum littorale* fili- p. 205.
 quis articulatis, compressis, arcuatis; petalis integris;
 exterioribus longioribus, lineari - spatulatis. Hoc au-
 tem ab *Hypocou procumbente* LINN. facile distingui-
 tur, structura potissimum petalorum, quae in nostro
 sunt lineari - spatulata, integerrima; bina exteriora
 opposita, longiora, apice subcochleariformia, conca-
 va, dorso prostrato pubescentia, flaua; bina interiora,
 calycis modo longitudine, ipsaque opposita, lanceo-
 lata, striata, flaua. CXCV. *Spergula laricina* foliis p. 207.
 oppositis, subulatis, viscido - villosis ciliatisque; axil-
 laribus fasciculatis. CXCVI. *Agrimonia agrimonoides*
 foliis caulinis ternatis; floribus suboctandris; fructi-
 bus glabris. CXCVII. *Vinca maior* caulibus erectis, p. 210.
 foliis petiolatis, obtuse subcordato - ouatis, tomento-
 sis, margine piloso - ciliatis; segmentis calycinis elon-
 gatis, angustis, per oras ciliatis. GERARDVM cum
 Vinca minore LINN., a qua tot notis specifi-
 cis constantibus distincta est, frustra coniunxisse
 Noster recte monet. CXCVIII. *Lycopodium al-* p. 212.
pinum foliis quadrifariam imbricatis, acutis; surculis
 erectis,

- erectis, teretibus, multiplicato - dichotomis; spicis terminalibus, teretibus, ipsis cum furculis continuis. Spiculas margine ciliatas, quas WEISSIVS observavit, Noster videre non potuit. CXCIX. *Buxbaumia aphylla* scapo aphylo, clauato - mucronato. CC. *Phascum muticum*, quod pro insequentis *Cuspidati* varietate LINNAEVS, WEISSIVS, LEERSIVS, ALLIONIVS, habuerunt. CCI. *Ph. cuspidatum* caule simpliciter, erecto, foliis lanceolatis, acuminatis, inferioribus erecto - patentibus, summis conniventibus, antheris ramis occulentibus. CCII. *Ph. piliferum* caule simpliciter, erecto, foliis lanceolatis, longe piliferis, superioribus imbricatis, erecto - patentibus. CCIII. *Ph. subulatum* caule simpliciter erecto, inferne nudiusculo; foliis superne subulato - setaceis, patulis obsoletis; antheris terminali nuda. CCIV. *Bryum phascoides* acaule, anthera oblongo - ovata, inter folia ovato - lanceolata et setigera, subsessilibus. In Systemate Linnaeano hoc nondum commemoratum est. Invenit vero eius primus erat III. HALLERVS, qui, in opusculis suis, sub nomine *Sphagni acaulis maximi, foliis in centro ciliatis, illud vulgavit, nulla tamen calyptrae osculiue facta mentione, et ibidem icone eleganti simul illustravit. DILLENIVS, cui exemplar transmittabatur, hoc nomen ab HALLERO propositum, retinuit; paulo post MILLERVS sub generali *Musti*; SCHMIDELIVS contra sub *Buxbaumiae*; nuperrime OEDERVS sub *Phasci* et denique sub *Bryi* nomine Noster, proposuerunt. p. 222. CCV. *Br. sphagnoides* antheris subsessilibus, ovatis, terminalibus lateralibusque, osculo imberbibus; calyptra fugaci minima. Hac vero etiam de plantula plurimi botanici dubitarunt, ad quod aptissime referrent genus. LINNAEVS enim cumque EGGERVS, SCOPOLIUS, LEERSIVS WEISSIVS, que hoc pro varietate *Bryi apocarpici* mera habuerunt; quod contra DILLENIO, HALLERO et*

que VA
Sphagn
re stud
lateralib
cundis,
tem rec
ster dice
distingui
ta, cylin
lyptra
LINNAE
rem H
HALLER
dum, c
timilis
gemm
to - sub
f. 4. lit
rescen
CCX.
crusta
lentif
rores
SIVS
dilac
Lich
nario
optim
circa
diu
atq
cum
mar
tur
ob

que VALLANTIO displicuit. DILLENIVS vero ad *Sphagni*; HALLERVS contra ad *Hypni* genus reducere studuerunt. CCVI. *Br. recuruum* antheris erectis, p. 224. lateralibus, sureulo breuioribus; foliis setaceis secundis, falcato-recuruis. Ob folia in alteram partem recurua omninoque falcata hoc *Recuruum* Noſter dicere maluit ad *Br. alpinum* a noſtro facilius diſtinguendum. CCVII. *Br. contortum* anthera erecta, cylindracea, oblique intorta; caule ramiſo; calyptra extinctorii forma, laxa, aurea, longe ariſtata. LINNAEVS, GVNNERVS, LEERSIVS hoc eſſe maiorem *Br. extinctorii* modo varietatem credunt; HALLERVS, contra a *Bryo extinctorio* hoc ſeparandum, cum DILLENIO, recte putauit. CCVIII. *Fon-* p. 227.
inalis capillacea foliis lineari-setaceis; antheris ex gemmis lateralibus, cylindraceis; operculis elongato-subulatis. CCIX. *Lichen flauo-vireſcens* (tab. 13. p. 230. f. 4. lit. b.). Leproſo-cruſtaceus, tener, ex flauo-vireſcens; tuberculis lentiformibus, triſte luteis. CCX. *L. fuſco-ater* (tab. 14. f. 3. et 4.). Leproſo-cruſtaceus, farinaceus, obſcure griſeus, tuberculis lentiformibus, immarginatis, atris. Confuſiones erroresque, in quos LINNAEVS, WEISSIVS, LEERSIVS etc. quoad iſtius ſpeciei colorem inciderunt, dilucide breuiterque Auſtor narrat atque hunc Lichenem a proxime cognatis congeneribus, *sanguinario* videlicet; *petraeo*; *calcario* et *carbonario*, recte optimeque diſtinguit.

V. I. A. SCHERERI animaduerſiones quaedam p. 235. circa eudiometriam.

VI. NICOL. IOSEPH. JACQUIN *Sideroxylum*. Ob p. 247. diuerſum *Sideroxyli* (ſub quo nomine HERMANNVS atque PLUKENETIVS arbores diuerſi generis plures, cum *Africanas*, tum *Americanas*, ubi, propter ſummam ligni duritiem, arbores ferreae incolis vocabantur, quod etiam nomen adhuc hodie in vtraque India obtinet) characterem genericum, a LINNAEO conſtitu-

tum; porro ob quaedam synonyma in speciebus *Linnaeanis* dubia a Nostro offensa, ac denique propterea, quod Auctor autumat, se in hoc genere LINNAEVM, qui sine dubio nullum viuum vident *Sideroxylum*, non recte cepisse, nunc hoc genus melius accuratiusque describere atque errores a LINNAEO commissos emendare, studuit.

p. 249. I. *Sideroxylum mite*. Character genericus, a Nostro nunc propositus, est sequens: *Cal.* Perianthium 5-partitum, paruum, patens; foliolis subrotundis, obtusis, concavis. *Cor.* 1-petala, rotata, 5-partita; laciniis oblongis, obtusis, concavis, patentissimis. Nectarii squamae nullae. *Stam.* Filamenta 5, subulata, incuruato-erecta, fere longitudine corollae. Antherae subrotundae. *Pist.* Germen subrotundum, superum. Stylus nullus. Stigma simplex, obtusum. Est *Sideroxylum mas inermis* MILLER. Sponte crescit in Promontorio

p. 250. *bonae Spei*. II. *Sid. inermis* LINN. Est *Sideroxylum primum*, dein *Coriae Indorum* nomine data arbor DILLÉN., quae quoque ibidem cum priori nascitur. Character vero huius est: *Cal. Per.* 5-partitum, paruum: foliolis ovatis, obtusis, concavis, patentibus. *Cor.* 1-petala, rotata 5-partita; laciniis oblongis, obtusis, concavis, patentissimis. Nectarii squamae 5, lanceolatae, acuminatae, patentissimae, saepe incisae, cum laciniis corollae alternantes, eiusdemque fere longitudinis. *Stam.* Filamenta 5, subulata, patentia, nectarii longitudine. *Anth.* subcordatae. *Pist.* Germen ovatum, superum. Styl. filiformis, erectus, lon-

p. 252. gitudine fere staminum. Stigma obtusum. III. *Sid. tenax*. LINN. Est *Chrysophyllum carolinense* JACQUINI, ad quod genus ante xx. annos ob structuram floris retulit, nunc vero, fructus melius cognoscens, ad *Sideroxyla* rectius reduxit. Fructificationis autem character est: *Cal.* Perianthium 6-vel 5-phyllum,

pet-

persistens; foliis oblongis, concavis, obtusis, conniventibus. *Cor.* 1 - petala. Tubus calyce brevior. Limbus 5 - fidus vel sexfidus, patentissimus, calyce duplo longior; laciniis oblongis, obtusis, lateribus conniventibus. Nectarii squamae tot, quot lacinae petali, cum his alternantes, iisdem paulo breviores, lanceolatae, acutae, saepe denticulatae, trifidae; laciniis exterioribus patulis, intermedia longiore erectaque. *Stam.* Filamenta tot, quot lacinae petali, his incumbencia, iisdem paulo longiora, subulata. *Antherae* oblongae, incumbentes. *Pist.* Germen ovatum superum. *Styl.* filiformis, erectus, longitudine staminum. *Stigma* obtusum. *Per.* Drupa ovalis. *Sem.* Nux ovata, nitida, basi foraminibus duobus, septo arcuato distinctis, peruvia, unilocularis. IV. *Sideroxy-* p. 253.
lum masticodendron (tab. 17. f. 5.). Est *Cornus foliis laurinis fructu maiore luteo* CATESBYI, qui refert hanc arborem in *Abaco* aliisque insulis *Bahamensibus* sponte crescere atque ibidem *Mastic - Tree* incolis appellari. Huius vero lignum structurae materialis valde bonum; fructus flavus edulis, saporis dulcis melleique, quoque imprimis aves aliaeque animalia vescuntur. Cuius est character genericus. *Cal.* Perianthium 5 - phyllum, persistens, parvum, inferum; foliolis subrotundis, obtusis, concavis, patulis. *Cor.* Petalum rotatum. Tubus ipso calyce brevior. Limbus 5 - fidus, laciniis ovatis, obtusis, concavis, patentissimis. Nectarii squamae 5, cum laciniis petali alternantes, iisdem duplo breviores, subulatae, acutae, integerrimae, patentissimae. *Stam.* Filamenta 5, subulata, patentissima, cum nectarii squamis alternantia eandemque altitudine. *Antherae* oblongae, incumbentes. *Pist.* Germen ovatum desinens in stylum subulatum, erectum et longitudine staminum. *Stigm.* obtusum, simplex. *Per.* Drupa ovalis, mucronata, caeterum obtusa. *Sem.* Nux ovalis, obtusa, basi
cica-

cicatrice notata, nitida, 1-ocularis. Nucleus eiusdem figurae, tenuissima membrana vestitus.

p. 255. VII. NICOLAI HOST, Med. Doct. *Cimex Teucii*, quem ante IV annos in asperrimis prope *Berthold* collibus *Teucro supino*, cuius ramulum XVIII. tabula depingendum curauit, Noster insidere inuenit et nunc primum modo describit sequenti: *Cimex* muticus, oblongus, minimus, fusco-cinereus; antennarum articulis duobus, nigro-cinereis, glabris; posterioribus nigris, pilosis; postremo eleuato, incrassato, apice attenuato. Caput cinereum, fronte emarginatum. Oculi extantes, nigri, antennae corpore breuiores, in quiete porrectae, basin versus convergentes, versus apicem diuergentes, quadriarticulae. Rostrum fuscum, sulco, pectori insculpto, adpressum. Thorax corpore breuior, muticus cucullatus, basi annulatus: transuerse subcarinatus, carina in duas partes subaequales diuisa etc. Pectus fuscum, canaliculatum, canaliculo rostro, margine incrassato longiore. Alae 4, cruciato-complicatae. Superiores abdomine longiores, marginatae; antice coriaceae, crispae, fusco-cinereae; postice membranaceae, albicantes, filis fuscis reticulatae. Alae inferiores hyalinae, sub superioribus complicatae. Dorsum concauo-planum, fuscum. Abdomen conuexum, fusco-cinereum, segmentis sex ferrugineis, in apice partes genitales gerens. Artus 6, abdomini concolores, femora incrassata; tibiae compressae; pedes vnguiculati. Magnitudo vero huius insecti est vix linea parisiensis. Larva eiusdem oculo nudo vix visibilis, hexapoda, agilissima, teres, rubra, rostrata: oculis nigris; antennarum alarumque rudimentis et pedibus albis, segmentis vndecim. Pupa larua maior, fusca, alarum rudimentis maioribus.

p. 260. VIII. NICOLAI IOSEPHI JACQUIN *observationes botanicae continuatae* post Vol. Collect. I. pagg. 168.

CCII. *Helonias pumila*. In Carolina crescit. CCII. *Agave* p. 260.
 de virginica. L. Cuius character fructificationis est 61.
 sequens. Cal. o. Cor. 1 - petala, supera, 6 - fida. Tu-
 bus teres 6 - sulcatus. Laciniae longe lanceolatae,
 obtusulae, concavae, erectiusculae, alternae, profun-
 dius sectae. Stam. Filamenta 6, ex superiori parte
 tubi corollae, subulata, erecta, corollam ad vnam ter-
 tiam partem superantia. Antherae lineares, versa-
 tiles. Pist. Germen inferum, oblongum, obsolete
 3 - gonum. Styl. filiformis, crassus, obsolete 3 - sulca-
 tus, staminibus paulo breuior. Stigm. 3 - fidum, ca-
 pitatum, patens. CCH. *Hedysarum pictum*. In Gui- p. 262.
 nae locis arenosis sponte nascitur. CCIV. *Albica* p. 265.
 altissima. CCV. *Ophrys cordata*. L. In sylvis umbro-
 sis subalpinis montis Gans obuia. CCVI. *Ipomoea lu-* p. 266.
teola. Crescit in Guatemala, ex qua Noster accepit.
 Meram esse *Ipomoeae coccineae* varietatem Auctor
 suspicatur. CCVII. *Orchis variegata*. In Austriae pra- p. 267.
 tis frequens. HALLERVS hanc speciem modo de-
 finit sequenti: *Orchis* radicibus subrotundis, spica
 breuissima; labello breuiter quadrifido, circumferra-
 to, punctato. CCVIII. *Orchis militaris*. L. CCIX. *Astra-* p. 269.
galus exscapus. In Hungaria et Thuringia sponte cre-
 scit. ABVXBVMIO hic *Astragalus* hoc modo iam
 descriptus est: *Astrag.* scilicet perennis supinus, fo-
 liis lanceolatis, acutis, erectis, subaequalibus. CCX. p. 270.
Calsa linearis. Cal. Perianth. 5 - phyllum, persistens,
 petalo multo breuius: foliolis lanceolatis, acutis, ere-
 ctis, subaequalibus. Car. 1 - petala, subrotata, inaequa-
 lis; tubus breuissimus; faux ampliata; limbi 5 - fidi,
 laciniae subrotundae, quarum duae superiores s. la-
 bium superius, paruae; infima s. labii inferioris lacinia
 intermedia maxima. Stam. filamenta 4, aequalia, breuis-
 sima, crassa, inclinata versus corollae lacinias minimas,
 glabra. Antherae subsagittatae, erectae, magnae,
 connuantes, vti in Solanis. Pist. Germen subrotun-
 dum.

dum. Styl. filiformis, crassulus, staminibus longior.
 Stigm. obtusum. *Per.* Capsula subrotunda. *Sem.* plu-
 ra. CCXI. *Conyza Carolinensis*. Sponte crescit in
 Carolina. Character vero est. *Cal.* communis imbricatus, cylindricus: in medio coarctatus; squamis lanceolatis, acutis, erectis omnibus, interioribus successiue longioribus. *Cor.* composita, tubulosa. Corollulae hermaphroditae plusculae in centro. Femineae numerosissimae circum hermaphroditas. *Propria* hermaphroditis longe infundibuliformis, limbo sifido patulo. *Propria* femineis subcylindrica, limbo trifido, patulo. *Stam.* Hermaphroditis filamenta 5, capillaria, breuissima. Anthera cylindrica, tubulosa, 5-dentata. *Pist.* Hermaphroditis germen oblongum. Styl. filiformis, staminibus longior. Stigm. 2. patula. Femina: vt in hermaphroditis. *Per.* o. *Cal.* conniuens. *Sem.* Hermaphroditis et Femineis solitaria, oblonga.

p. 273. *Pappus pilosus*, sessilis. *Rec.* nudum, planum. CCXII. *Pteris caudata* LINN: Haec autem est ista species, quam pro sola *Pteridis caudatae* varietate LINNAEVS habet, a Nostro cum SLOANEO, qui hunc Filicem modo definiit sequenti: *Filix femina* s. *ramosa maior*, pinnulis angustissimis et rarissimis, species vt propria distinguitur. Crescit sponte in insulis Caribaeis.

CCXIII. *Myrica segregata*. Sponte prouenit in regionibus *Americae* calidioribus. Flos vero huius fructus a Nostro monoicus obseruatus est et sic character institutus sequens: *Masc.* *Cal.* Squamae vniustorae, oppositae, ouatae, sessiles, concauae, acutae et dilatae. *Cor.* o. *Stam.* Filamenta 2/3 ad 6, filiformia, patentissima, longitudine pedicelli. Antherae ouatae, subdidymae, erectae, obtusae. *Pist.* Germ. o. Styl. in quibusdam floribus subulatus cum stigmate capitato. *Fem.* *Cal.* et *Cor.* vt in Mare. Squamae dein alias ab 1 ad 4, lanceolatae, ad basin germinis sessiles per anthii adinstar, eidemque adpressae, rarius absentes. *Pist.* Germen ouatum. Stylus filiformis, crassus. Stigma

ma capitatum, obscure lobatum. *Per.* Bacca oualis, glabra, vnilocularis. *Sem.* vnicum, teres, acuminatum, falcatum, striatum, scabriusculum, cortice duriusculo.

CCXIV. *Althaea narbonensis.* CCXV. *Dolichos gladia* p. 275. tur. CCXVI. *Conuoluulus crenatus.* In *Peruvia* sponte. 76. crescit. Semina ante plusculos annos sub *Conuoluuli* p. 277. *disfori* nomine fuerunt transmissa; ob descriptionem vero illi non conuenientem, haec planta esse Linnaea-
na nequit, hinc nouum nomen triuiale ei Auctor imposuit. CCXVII. *Gomphrena brasiliensis* LINN. p. 278. Character vero fructificationis est: *Cal.* Perianth. scar-
iosum, 3 - phyllum, erectiusculum, persistens: folio-
lis duobus lateralibus, lanceolato - acuminatis, con-
cauis, ad oras inordinate et acute incis; tertio ex-
tremo lanceolato, acuto, pauciserrato, duplo breuiori.
Cor. 5 - petala, quoque tantum 3 - petala; foliolis
lanceolatis, acutis, serrato - ciliatis, erectiusculis, ex-
terte villulosis, calycis fere longitudine. Nectarii
1 - phylli semiquinquefidi et petalo duplo breuioris
laciniae acuminatae, erectae, pauciserratae. *Stam.* Fi-
lam. 5. *Pist.* Germen ouatum, glabrum, attenuatum
in stylum. Stigma capitatum, simplex, magnum. *Per.*
Caps. ouata, membranacea, circumscissa, vnilocularis.
Sem. vnicum, subouatum, magnitudine capsulae.

CCXVIII. *Celosia virgata.* Cuius patria adhuc ignota. p. 279.
Cal. Perianthium 3 - phyllum, scariosum, persistens:
foliolis lanceolatis, acuminatis, patentissimis, corolla
breuioribus, albidis cum mucrone fusco. *Cor.* Petala
5, longe lanceolata, acuminata, parum concaua, pa-
tentissima; persistentia, viridula, cum oris pallidis.
Stam. Filamenta 5, subulata, erecta, petalis duplo
breuiora, basi in nectarium vrceolatum coalita. An-
therae oblongae, didymae, incumbentes. *Pist.* Ger-
men ouatum. Styl. filiformis, erectus. Stigm. 3 - fidum,
filiforme, patens. *Per.* *Caps.* subrotunda, membra-
nacea, circumscissa, vnilocularis. *Sem.* circiter 6, len-
tiformia.

- p. 280. *tiformia*. CCXIX. *Ipomaea leucantha*. In *America* torrida sponte crescit. Character fructificationis est *Cal.* Perianthium 5-phyllum, persistens; foliis oblongis, acuminatis, erectis cum apice patulo. *Cor.* 1-petala, infundibuliformis, calyce duplo longior; limbo patulo, semiquinquesido; laciniis latis, acutiusculis et breuibus. *Stam.* Filamenta 5, subulata, fundo tubi corollae adnata, qua duplo breuiora, erecta. *Antherae* oblongae, incumbentes. *Pist.* Germen ovatum, pilis erectis coronatum, ad basin glandula circumdatum. Stylus filiformis, erectus, longitudine minimus. *Stigm.* capitatum, bilobum, echinatum. *Peri.* Capsula subrotunda, ad apicem pilosa, caeterum glabra, 2-locularis. *Sem.* in quolibet loculamento gemina.
- p. 281. *glabra*. CCXX. *Clitoria brasiliensis* LINN. Semen huius ex *Carolina* sine titulo sunt transmissa. CCXXI. *Passiflora lutea* L. In insulis *Caribaeis* nascitur. CCXXII. *Aeschynomene Sefban.* L. In *Aegypto* sponte crescit frutex atque ibidem FORSKÄHLIO testante, circa hortos agrosque sepibus viuis inseruiens; deinde etiam foco, quam ob rem praecipue colitur, vti
- p. 284. *lis*. CCXXIII. *Solanum peruianum*. L. Quod, in *Peruvia* ad littora maris innascens fissuris saxorum, Col
- p. 285. LUDOVICVS FEUILLÉE primum detexit. CCXXIV. *Sol. virginianum* L. In hoc *Solano* baccas, quae immaturae ex viridi albidoque variae erant, ad maturitatem haud peruenerunt, quod quoque in aliis huius generis speciebus Noster obseruauit. CCXXV. *Sol. lanceifolium*. Crescit sponte in *America meridionali*.
- p. 288. CCXXVI. *Sol. carolinense*. LINN. CCXXVII. *Sol. nodiflorum*. In *Mauritii* insula nascitur, vbi ab incolis nomine malaico *Bret* appellatur atque pro oleo colitur.
- p. 289. CCXXVIII. *Cynanchum carolinense*. Quod cum *Cynancho suberoso*. LINN. maximam habens adfinitatem ab illo tamen distinguitur, caule minime suberoso, annuo, atque corolla obtusissima. Characterem huius Noster

Noster constituit sequentem: *Cal.* Perianthium 5-partitum patentissimum: laciniis anguste lanceolatis, acutis, villulosis, ad apicem ciliatis. *Cor.* 1-petala, rotata, patentissima, 5-fida; laciniis lanceolatis, obtusis, planis, calyce fere triplo longioribus. Nectarium campanulatum, paruum, ex fundo corollae ascendens; tubo 5-gono: limbo 5-partito in laciniis triangulares ad latus vtrinque cornutas, crassas, et genitalibus incumbentes. Vagina germen circumdans diuiditur superne in 5 bracteolas, intus ad basin bisaccatas et apicibus suis stigmati incumbentes. *Stam.* Filamenta 10, congenerum situ et figura. *Pist.* Germina 2, ouata, hinc plana, illinc conuexa, muricata, abeuntia in stylos 2 subulatos. Stigm. commune, discoideum, pentagonum, in superficie sulco p. 290. transuerso exaratum. CCXXIX. *Asclepias citrifolia.*

In *America* crescit. Tota planta lactescens. Flores sunt albi, magnitudine structuraque partium exacte cum floribus *Asclepiadis curassauicae* conueniunt. CCXXX. *Calea aspera.* *Americae* meridionalis incola.

Hanc vero speciem nec esse *Caleam iamaicensem*; nec oppositifoliam; nec tandem scopariam, character Noster perspicue docet insequenti. *Cal.* communis subimbricatus; squamis lanceolatis, acutis, planiusculis, patentissimis. *Cor.* composita, vniformis, subtus plana, supra conuexa, calyce duplo longior. Corollulae hermaphroditae plurimae aequales; propria infundibuliformis: tubo cylindrico, incuruo: limbo 5-fido ex laciniis lanceolatis, acutis, erectis. *Stam.* Filamenta 5, capillaria. Anthera cylindrica, tubulosa. *Pist.* Germen turbinato-oblongum, 4-gonum. Styl. filiformis, corollae longitudine. Stigm. 2, reuoluta, corollam superantia. *Per.* o. *Cal.* immutatus. *Sem.* folitaria, oblonga, tetragona, truncata. *Papp.* ex setis paucis, longitudine palearum, caducus. *Rec.* conuexum, paleaceum. Paleae oblongae,

- gae, introrsum mucronatae, concavae, omnes sequi-
- p. 292. les. CCXXXI. *Galega capensis*. Ad Promontorium
bonae Spei sponte crescit. Character fructificationis
est. Cal. Perianthium 1 - phyllum, campanulatum,
semiquinquesidum: dentibus lanceolatis, subaequa-
libus, acutis: 3 exterioribus erectis; 2 superioribus
minus profunde incisus et ad dorsum vexilli reflexis.
Cor. papilionacea. Vexillum subrotundum, emargi-
natum, conuexulum, amplum, ex vngue erecto bre-
vique ad angulum erectum, reflexum. Alae oblon-
gae, obtusae, concavae, erectae, lateribus anticis pa-
tentes, posticis sibi mutuo ad vexillum incumbentes,
fere longitudine vexilli. Carina falcata, acuta, brevis.
Stam. Filamenta 10, diadelpa (simplex et 9 - fidum)
situ pistilli. Antherae subrotundae. Pist. Germen
oblongum, teres, villosulum, erectum. Styl. ad an-
gulum rectum adscendens. Stigm. subrotundum,
apice barbatum. Per. Legumen lineare, teres, ere-
ctum, ad semina torulum, uniloculare, 2 - valve.
- P. 293. Sem. plura, teretiuscula, subreniformia. CCXXXII.
Sanicula marilandica LINN CCXXXIII. *Mesembryan-
themum cordifolium* LINN. CCXXXIV. *Gnaphalium
eximium* LINN. Ad Promontorium bonae Spei sponte
- p. 296. crescit frutex speciosissimus. CCXXXV. *Kiggelaria
integrifolia*. Haec arbuscula sub nomine novae
Rhamni speciei in horto Hageni *Schwenkiano*, nota,
nunc autem ob floris similitudinem cum *Kiggelaria
africana* mare, a Nostro ad hoc genus reducta est
atque caractere insignita sequenti. Cal. Perian-
thium 1 - phyllum, semiquinquesidum, patulum, co-
rolla duplo brevius; laciniis ovatis, acutiusculis, ci-
liatis, planis. Cor. 5 - petala, rarius 4 - petala; folio-
lis lanceolatis, acutis, simul corollam campanulatum
formantibus. Nectarii glandulae nullae. Stam. Fi-
lamenta circiter 20, crassula, brevissima, receptacu-
lo communi inserta. Antherae oblongae, erectae, so-

perne hirsutae, ad apicem utroque latere dehiscentes.
Pist. Germen subrotundum, superum. Styli 2, crassi,
 patuli. Stigmata obtusa, simplicia. CCXXXVI. *Ipo.* p. 297.
mora pentaphylla. LINN. In fruticetis apricis insulae
 Martinicae Auctor detexit. CCXXXVII. *Coreopsis*
linensis. Fructificationis character est. *Cal.* com-
 munis imbricatus, polyphyllus, persistens, foliolis
 lanceolatis, acutiusculis, planiusculis, patulis, interio-
 ribus longioribus. *Cor.* composita radiata. Corollu-
 lae hermaphroditae in disco elongato numerosae.
 Femineae circiter 10 in radio. *Propria* hermaphro-
 ditis longe infundibuliformis, limbo 5-fido; laciniis
 lanceolatis, reuolutis. *Feminea* ligulata, difformiter
 bifida, 3-vel 4-fida; laciniis latis, reflexis. *Stam.*
 hermaphroditis filamenta 5, capillaria, breuissima.
 Anthera tubulosa, cylindrica, 5-dentata. *Pist.* Her-
 maphroditis germen inferum, compressum, cu-
 neiforme, ad verticem et latera ciliatum. Stylus fili-
 formis, longitudine staminum. Stigm. 2-fidum, cras-
 sifusculum. *Femineis* germen vt in hermaphroditis.
Styl. *Stigm.* et *Per.* o. *Cal.* immutatus. *Sem.* her-
 maphroditis solitaria, cuneiformia, compresso-plana,
 bicornia, sericea. *Feminis.* o. *Rec.* conuexum, pun-
 ctato-tuberculatum, paleaceum. Paleae concavae,
 acutae, flore breuiore. CCXXXVIII. *Mimosa tama-* p. 300.
rindifolia LINN. Haec arbuscula in *Caribaeis*
 insulis sponte crescit. Character est: *Cal.* Perianth.
 1-phyllum, turbinatum, erectum, valde inaequaliter
 et diuersimode 5-dentatum, corollae ad vnam ter-
 tiam breuius. *Cor.* 1-petala, turbinata, erecta: ore
 contracto et 5-dentato. *Stam.* Filamenta numerosa,
 capillaria, erecta, petalo duplo longiora, ipsa basi con-
 nata in vnum corpus. Antherae subrotundae, par-
 uae. *Pist.* Germen ouatum, pedicellatum. Stylus ca-
 pillaris, longitudine et situ staminum. Stigm. sim-
 plex. *Per.* Legumen oblongum, acutum, compresso-
 planum.

- planum. Sem. plura, rotundata, compresso-plana.
- p. 301. CCXXXIX. *Verbena prismatica* LINN. Ex *Jamaica*.
CCXL. *Salvia pseudococcinea*. In America calidiorē
sponte crescit. Totus flos quoad magnitudinem,
structuram coloremque *Salviae coccineae* se similem ita
praebet, ut dignosci primo intuitu vix possit. Ab illa
autem, calyce paulo minore, foliis ovatis, ad basin non
p. 303. sinuatis et pube longa, differt. CCXLI. *Gladiolus gramineus* LINN. Ad *Promontorium bonae Spei* sponte na-
p. 304. scitur. CCXLII. *Poa ficala*. Hanc vero speciem in
parte observationum secunda Auctor iam iconē illu-
stravit atque descripsit sub *Cynosufo* spica disticha,
compresso-plana; spiculis alternis, sessilibus, audis.
- p. 305. Patria est *Sicilia*. CCXLIII. *Allium suaveolens*. In
Austriacae pratis paludosis copiose crescit. CCXLIV.
- p. 307. *Cyperus alternifolius* LINN. CCXLV. *Hibiscus diversifolius*. CCXLVI. *Ledum latifolium*. Patria fruticis
huius nondum cognita. CCXLVII. *Euphorbia angulata*. Quae in *Austria* a Cel. MYGINDO primum
visa nunc a Cel. HAENKE ad Auctorem tanta copia re-
lata est, ut describere atque delineare eam posset. Quod
iam in *Florae Austriacae* Volumine 3tio a Nostro fa-
p. 310. ctum est. CCXLVIII. *Euph. serrata* LINN. Sponte na-
scitur in *Hispania*, *Italia* et *Gallia Narbonensi*. Planta
p. 311. tota lacte abundans. CCXLIX. *Malpighia coccinea*
p. 313. LINN. In insulis *Caribaeis* sponte crescit. CCL.
Agave foetida. In iisdem locis cum antecedente plan-
ta crescit. CCLI. *Ornithogalum comosum*. LINN.
CCLII. *Ornith. caudatum*. Sub hoc titulo ante plures
annos a Cel. THOUIN Noster accepit semina. For-
p. 316. patria est *Africa*. CCLIII. *Ornith. suaveolens*. Ad
Promontorium bonae Spei crescit. CCLIV. *Ornith.*
p. 317. *tenellum*. Ibidem cum priori nascitur. CCLV. *Ornith.*
pyramidale LINN. In *Lusitania* habitat. Est *Ornith.*
lacteum maximum aliorum. CCLVI. *Ornith. lati-*
folium LINN. Patria sunt *Arabia*, *Aegypti*que.
CCLVII.

CCLVII. *Mesembryanthemum cuneifolium*. Ad Pro. p. 318.
montorium bonae Spei crescit. CCLVIII. *Tragopo-* p. 320.
gon capensis. Quoque ibidem cum priori nascitur.
 CCLIX. *Iris Xiphium*. LINN. CCXX. *Ir. variabilis*.
 Est *Iris bulbosa angustifolia versicolor* BAVHINI.
 Quoad totam faciem cum antecedente conuenit;
 minore vero habitu ab illa differt. Folia enim
 sunt multo angustiora, bulbus minor, petala exteriora
 vix emarginata, potius integerrima. Caeterum va-
 rietates plurimas ratione coloris florum ex semine
 Noster prodire vidit. CCLXI. *Ir. virginica* LINN. p. 323
 CCLII. *Lachenalia punctata*. Ad *Promontorium*
bonae Spei crescit. Fructificationis character est.
 Cal. o. Cor. tubulosa, incuruatula, limbo breui,
 patente. Petala 6. Tria exteriora inuerse cunei-
 formia, erecta, obtusa, approximata simul tu-
 bum formantia, ipsa tantum infima basi connata cum
 interioribus. Tria interiora longe cuneiformia, ob-
 tusa, interiorem tubum formantia, exterioribus pau-
 lo longiora, apice patula, infimo duobus reliquis pau-
 lo breuiori. Stam. Filamenta 6, subulata, erecta, fere
 longitudine corollae. Antherae oblongae, incum-
 bentes. Pist. Germen superum, ouatum, triquetrum.
 Stylus filiformis, erectus, longitudine staminum.
 Stigm. simplex, obtusum. Per. Capsula ouata, obtusa,
 triquetra, 3-locularis, 3-valuis. Sem. plura. CCLXIII. p. 324.
Euphorbia Nicaeensis ALLIONII. In comitatu *Ni-*
caeensi sponte crescit. CCLXIV. *Chenopodium cau-*
datum. In *Guinea* sponte crescit. Planta est annua,
 glabra, erecta, ab vno ad 2 pedes alta: caule tereti;
 saepe obscure angulato, gracili vix ramoso. Folia
 sunt alterna, petiolata, rhombeo-ouata, obtusa, non-
 nunquam emarginata, integerrima, venulosa, plana,
 pallidius virentia. Racemus terminalis, erectus, a 3
 ad 5 uncias longus, alternatim et simpliciter race-
 mosus, dense obfusus floribus sessilibus conglomeratis;

- P. 325. *tis*; *Cal.* acutus, virescens. *Antherae* flavescentes. *Sem.* viride. *Styl.* 2 - fidus, pallidus. *Sem.* atra. CCLXV. *Echium glaucophyllum.* Ad Promontorium bonae Spei crescit. CCLXVI. *Andromeda mariana* LINN. In
- P. 327. America septentrionali sponte nascitur. CCLXVII. *Geranium scabrum* LINN. Promontorium bonae Spei est patria. CCLXVIII. *Samyda ferrulata* (tab. 17. f. 1.) In insula *St. Domingo* sponte crescentem Noster vidit Nouembri. Character vero genericus a Nostro subiectus est sequens. *Cal.* Perianth. 1 - phyllum, semiquinquesidum, 10 - striatum; tubo campanulato; limbi laciniis ouatis, obtusiusculis, vna alteraque infra apicem in dorso submucronata, patentissimis, planis. *Cor.* o. Nectarium 1 - phyllum, conicum, truncatum, inferne tubo calycis accretum, erectum, calyce brevius, 18 - striatum totiesque denticulatum. *Stam.* Filamenta o. *Antherae* 18, sagittato - oblongae, erectae, denticulis nectarii infixae. *Pist.* Germen ovatum. *Styl.* filiformis, erectus, longitudine staminum. *Stigm.* capitatum, conuexum. *Per.* Caps. subrotunda, 5 - fulcata, coriacea, 1 - locularis, 5 - valvis. *Sem.* plurima, subouata, baccata, affixa parietibus valvularum.
- P. 329. CCLXIX. *Hedy sarum vespertilionis* LINN. Patria vero huius est *Cochinchina.* Character totus est sequens. *Cal.* Perianth. campanulatum, patens, persistens, profunde 4 - partitum; laciniis ouatis, cuspidatis, summa sub vexillo semibifida. *Cor.* papilionacea. Vexillum subrotundum, emarginatum, patens. Alae oblongae, obtusae, concauae, eum carina oblonga, obtusaque conniundo simul formantes galeam vexillo oppositam eiusdemque longitudinis. *Stam.* Filamenta 10, diadelphea, erecta, sita nuda in medio spatio inter vexillum et alas. *Antherae* parvae. *Pist.* Germen lineare. *Styl.* subulatus, erectus. *Stigm.* simplex, acutum, adscendens. *Per.* Legumen articulatum: articulis subrotundis, compressis, venose rugosulis, flexuosis

et alternatim sibi mutuo incumbentibus, 1 - spermis;
hinc calyce vix longius. *Sem.* reniformia, nitida.
CCLXX. *Solanum diphyllum* LINN. CCLXXI. *Bud-* p. 331.
leja capitata: patria huius plantae adhuc est ignota.
Character est. *Cal.* Perianth. 1 - phyllum, tubulosum,
erectum, 4 - dentatum, obtusum, persistens. *Cor.* 1 -
petala, infundibuliformis, calyce duplo longior; lim-
bo 4 - fido, patente; laciniis subrotundis, obtusis.
Stam. Filamenta 4, brevissima, in suprema parte tubi
corollae. Antherae oblongae. *Pist.* Germen obuer-
se ovatum, superum. *Styl.* filiformis, erectus. *Stigm.*
2 - fidum, obtusum, vtrinque stylo dependenti ap-
pressum. CCLXXII. *Galega cinerea* LINN. In *Ia-*
maica crescit. CCLXXIII. *Verbenia mutabilis*. Crescit p. 333.
in America torrida sub fruticis forma. CCLXXIV. p. 335.
Piper umbellatum LINN. In sylvis vmbrosis, monto-
sis vdisque *Martinicae* et *Domingo* crescens nascitur.
CCLXXV. *Rhamnus volubilis* LINN. In *Carolina* me- p. 336.
ridionali habitat. CCLXXVI. *Sida palmata*. In sic-
cis circa *Limam Peruuiae* locis sponte reperitur.
CCLXXVII. *Elymus hystrix* LINN. *Virginia* est pa- p. 337.
tria. Character huius est: *Cal.* Recept. commune
elongatum in spicam. Gluma caeterum o. *Cor.* 2 - val-
vis. Valuula exterior lineari - lanceolata, concava,
acuminata, aristata. Interior eadem figura et longi-
tudine; sed obtusa, mutica et plana. Nectarii squa-
mae 2, intra valuulam corollae exteriorem ante ge-
nitalia sitae, longitudine germinis, ex gibbosa cras-
saeque basi lanceolatae, acutae, erectiusculae. *Stam.*
Filamenta 3, capillaria, longitudine valuulae interio-
ris. Antherae lineares, basi 2 - fidae. *Pist.* Germen
oblongum. *Styl.* 2, diuaticati, inflexi, pilosi. *Stigmata*
simplicia. *Per.* Corolla semen inuoluens. *Sem.* vni-
cum, sublineare. CCLXXVIII. *Poa ciliaris* LINN. p. 338.
In *Iamaica* et *Guinea* sponte crescit. CCLXIX. *Eu-*
phorbia literata. Tota lactescens. CCLXXX. *Eupa-* p. 341.
torium

torium myosotifolium. In *America* inter tropicos huius semina lecta sunt. *Caulis* est 4 - pedalis, teres, striatus, villulosus, calamum crassus, superne ramosus et paniculatus. *Folia* alterna et lanceolata, basi longe angustata in petiolum, obsolete denticulata vel integerrima obtusula, utrinque villosula, fescuncialia. *Pedunc.* terminales et axillares inordinate ramosi, villosi. *Cal.* villosus, multiflorus, squamis acutis. *Corollae* purpureae. *Papp.* pilosus. CCXXXI. *Trichosanthes foetidissima.* In *Guinea* sponte crescit. Toti plantae odor foetidissimus carnis putridae, sicuti in flore *Stapeliae hirsutae*. Character fructificationis est. *Mas.* *Flo.* *Cal.* Perianth. 1 - phyllum, basi globosum, demum cyathiforme, semiquinquefidum: laciniis lanceolatis, acutis, erectis, distantibus. *Cor.* 1 - petala, 5 - partita, patens; calyce duplo longior eidemque adnata; tubo breui, campanulato, laciniis ovatis, brevissime dentato - ciliatis. *Stam.* Filamenta 3. subulata, superne dilatata in discum expansum sulcatum et bicornem; cuius utrique lateri adnascitur anthera oblonga et distincta. *Fem.* *Cal.* et *Cor.* ut in mare. *Pist.* Germen ex basi ovata subulatum, longum, inferum. *Styl.* filiformis, erectus, longitudine calycis. *Stigma.* 3, patentia, fimbriato - incisa. *Per.* Pomum ex basi subrotunda subulatum, hirsutum, 3 - locale. Seminum alterum ovatum, compressum, tunicatum.

P. 343. CCLXXXII. *Buplurum arborens.* CCLXXXIII.

Leysera gnaphalodes LINN. In Promontorio bonae Spei crescit. CCLXXXIV. *Andropogon barbatus* LINN.

P. 345. In India utraque crescit. CCLXXXV. *Chenopodium*

P. 346. *guineense.* In *Guinea* sponte nascitur. CCLXXXVI.

Cacalia villosa. Crescit ad Promontorium bonae Spei.

CCLXXXVII. *Galega filiformis.* In *America* calidior

sponte nascitur. Character est. *Cal.* Perianthium

1 - phyllum. Tubus campanulatus. Limbus 4 - fidus,

tubo longior; laciniis lanceolatis, acutis, patentissi-

mis,

mis, subaequalibus; suprema latiore, integerrima.
Cor. papilionacea, calyce dimidio longior. Vexillum
 subrotundum, leuiter emarginatum, patens. Alae
 lineari-lanceolatae, obtusae, planae, patentissimae,
 longitudine vexilli. *Carina* 2-petala, erecta, figura
 et magnitudine alarum. *Stam.* Filamenta 10, diadel-
 pha, erecta. *Antherae* oblongae. *Pist.* Germen ob-
 longum, compressum. *Styl.* subulatus, erectus. *Stigm.*
 simplex, obtusum. Legumen lineare, compressum,
 acutum, retrosalcatum, striis inter semina transuersis
 et obliquis notatum. *Sem.* plana, rotundato-renifor-
 mia. CCLXXXVIII. *Gal. longifolia.* In *America* ca- p. 349.
 lidori crescit. Character vero huius a priori paulum
 diuersus. CCLXXXIX. *Malathra alcaesefolia.* *Carac-* p. 350.
cas in *America* calida est patria. Odor plantae cucu-
 merinus. Character fructificationis est: *Cal.* Perianth.
 commune 5-phyllum, sub-10-florum, persistens;
 foliolis inaequalibus, patentibus, acuminatis, neruo-
 sis, basi albidis et diaphanis, caeterum virentibus, ad
 oras pilis albis, ciliatis, extimis semitrilobis, singulis
 vtrique ad latus stipatis setula. Perianthium pro-
 prium profunde 5-partitum, erectiusculum, persi-
 stens; laciniis lanceolatis, acuminatis; ad oras cilia-
 tis, 3 striis virentibus percursis, ipsis pallidis, corolla
 fere duplo breuioribus. *Cor.* 1-petala, late infundi-
 buliformis cum limbo patente, 5-partita; laciniis
 obuerse ouatis, obtusis, planis. *Stam.* Filamenta nu-
 merosa, connata in ynum corpus incuruatulum, basi
 hirsutum et fere longitudine corollae. *Antherae* oua-
 les, sulcatae, incumbentes. *Pist.* Germen subrotun-
 dum, 5-sulcatum. *Styl.* capillaris, longitudine stami-
 num. *Stigm.* 10-fidum; laciniis linearibus, obtusis,
 apice villosis, recuruatis. *Per.* arilli 5, in capitu-
 lum subrotundum collecti, introrsum dehiscences de-
 cidui. *Sem.* solitaria. CCXC. *Mal. fasciata.* In *Ame-* p. 352.
rica ad *Caraccas* crescit. Character est *Cal.* Perianth.

- commune 3 - phyllum, sub - 5 - florum, persistens; foliolis ouato - acuminatis, argute ferratis, nervosis, magnitudine inaequalibus, cum interiectis setis solitariis. Perianth. *propr.* et *Cor.* vt in priori. *Stam.* Filamenta coalita in vnum corpus erectum, corolla breuius.
- P. 354. Reliqua cum antecedente conuenientia. CCXCI. *Dracaena terminalis.* Crescit in insulis *Mauritii*, *Iaua* etc. Character est. *Cal.* o. *Cor.* Petala 6, lanceolata-linearia, obtusula, inferne in tubum erecta, superne patentia, 3 interiora, totidemque exteriora. *Stam.* Filamenta sex, late compressa, acuta, erecta, petalis paulo breuiora. Antherae incumbentes, sagittatae. *Pist.* Germen subrotundo - ouatum, superum. *Styl.* filiformis, erectus, longitudine staminum. *Stigm.* subbifidum, inflexum, obtusulum. CCXCII. *Geranium ouatum.* In *Pro-*
- P. 356. *montorio bonae Spei* sponte crescens. Ill. *CAVANILLES* hoc iam accuratius descripsit. CCXCIII. *Portulaca qua-*
- P. 357. *drifida* (tab. 17. f. 4.). In insula *Borboniae* sponte nascitur. CCXCIV. *Indigofera dendroides.* In arenosis *Guineae* crescit. Character est sequens; *Cal.* Perianth. profunde 5 - partitum, patentissimum, planum; laciniis lanceolatis, acutis, subaequalibus, sub vexillo magis diuergentibus. *Cor.* papilionacea. Vexillum obuerse cordatum, reflexum, patentissimum, planum, calyce triplo longius. Alae obuerse ouatae, planae, totae deflexae, patentissimae vexilloque oppositae. Carina oblonga, obtusa, conniuens, inter alas deflexa, earundemque longitudine. *Stam.* Filamenta 10, didelpha (simplex et 9 - fidum), carinae inclusa. Antherae subrotundae. *Pist.* Germen teres. *Stylus* brevis. *Stigm.* obtusum. *Per.* Legumen teres, longum, rectum,
- P. 359. uniloculare, 2 - value. *Sem.* plura, teretia vtrinque truncata. CCXCV. *Ind. hirsuta* LINN. In *Guinea* et *Ceylona*. Huius autem character a priori modo diuersus sequenti: Vexill. scilicet *corollae* late ouale, obtusum, integerrimum, patens. Alae cuneiformes, erectae, obtusae, vexilli longitudine. Carina oblonga, obtusa,

alis paulo brevior earundemque situ. *Pist.* Germen oblongum. *Per.* Legumen lineare tetragonum. CCXCVI. *Ind. hendecaphylla.* In *Guinea* crescit. Character genericus cum *Indig. dendroide* omnimode est congruus. CCXCVII. *Phyllanthus speciosa.* Cuius p. 360. patria est ignota. Character autem huius plantae monoicae ad *Linnaeanum* proxime accedit. CCXCVIII. p. 361. *Euphorbia pilulifera* LINN. In *Mauritii* insula et *Zeylona* crescit. CCXCIX. *Cassia sensitiua.* *Jamaica* est patria. Ob foliola vi sensitiua, non tamen omni tempore aequae, praedita, hoc nomen triuiale huic plantae Auctor imposuit. Foliola enim naturaliter modo horizontali sese expandunt, ad contactum vero mox pendula plicataque euadunt, breui iterum sese restitutura, costa contra semper manente immobili. CCC. p. 363. *Dioscorea villosa* LINN. Synonyma RUMPHII et PLUMIERII prudenter Noster addere omisit. Planta vero sponte crescit in *Virginia* et *Florida*. CCCI. p. 365. *Diosc. triphylla* LINN. In *Malabaria* pluribusque aliis *Indiae orientalis* locis nascitur. CCCII. *Galaxia* p. 366. *graminea* (tab. 18. f. 2.). In collibus *Promontorii bonae Spei* abunde crescit. CCCIII. *Ipomoea angustifolia.* In *Guinea* reperitur. CCCIV. *Ornithogalum maculatum* (tab. 18. f. 3.). Crescit ad *Promontorium bonae Spei*. CCCV. *Melochia caracasana.* In *America* prope *Caraccas* sponte crescit. Character vero huius fruticis est: *Cal.* Perianthium 1-phyllum, campanulatum, semi-5-fidum; laciniis semiouatis, acuminatis, planis, patulis. *Cor.* Petala 5, cuneiformia, obtusa, integerrima, plana, calyce longiora, superne patentissima. *Stam.* Filamenta 5, petalis breviora, connata in vnam columnam basi pentagonam: antherae hastatae, erectae. *Pist.* Germen ouatum. Styli 5, filiformes, erecti, staminibus longiores. *Stigm.* clauata, obtusa, papulosa. *Per.* Capsula subrotunda, 5-locularis, 5-valuis. *Sem.* solitaria, acuta. CCCVI. p. 370.

Gla-

Gladiolus carneus. Ad Promontorium bonae Spei cre-
scit. Descriptionem iam dedit simulque iconem il-
lustravit Cel. DE LA ROCHE in sua dissertatione
p. 371. CCCVII. *Guilandina Moringa* LINN. Fructus ex in-
sula Mauritii transmissi sunt. Planta tota inermis et
glabra. In hac autem specie flores semper herma-
phroditos Noster observauit; nunquam contra ma-
sculos solos; dehinc characterem subiungit sequen-
tem. *Cal.* Perianthium 1. phyllum, 5. partitum. Lim-
bi lacinae longae, coloratae, oblongae, obtusae vel
acutae, patentissimae; quarum 2 inferiores, sursum
3 vergentes. *Cor.* Petala 5, calycis tubo inserta, in-
ferne canaliculata, superne plana, omnia sursum flexa,
vel vnico deorsum patente, caeterum laciniis calycinis
simillima. *Stam.* Filamenta 10, subulata, approximata,
declinata, petalis breuiora. Antherae ouatae, obtu-
sae, incumbentes. *Pist.* Germen oblongum, villosum,
filamentis inclusum. *Styl.* subulatus, adscendens,
longitudine corollae. *Per.* Capsula longissima, trian-
gularis, acuta, ad semina torula, 1. locularis, 3. val-
vis; valuulis triangularibus, angulum scilicet inter-
num formante medulla firma cum sœueolis, vbi se-
mina haeferunt. *Sem.* plura, remotula, vna serie lon-
gitudinali nidulantia in centro medullari capsulae,
triangularia, ex quolibet angulo egrediente ala mem-
branacea penetrante ad respondentem angulum
capsulae.

XIII.

NICOLAI BONDT, Med. Doct. Dissertatio de cor-
tice Geoffraeae Surinamensis, tabula aenea
illustrata. Lugd. Bat. apud Abrah. et Ian.
Honkoop, MDCCCLXXXVIII. pagg. 106. sine de-
dic. et praef.

Cortex hic primum anno 1770. I. P. VAN STUY-
VESSANT innotuit, cuius seruus nigrita, hoc
rendis

repdis conuulsionibus affectus, et per aliquot horas coecus, vermes sine leuamine eiiciens, ab Arouacca- po Indo duas potionis vncias accepit, quibus per tri- duum vsus primo die vna cum multa pituita octo- ginta et tres in glomerem conuolutos vermes, altero et tertio die ultra centum et viginti lumbricos ex- creuit, perfecteque sanatus est. Indo illo enorme postulante pretium munificentia tandem Ill. NEPVEU, Gubernatoris Surinamiae, factum est, vt arborem, non ita frequenter crescentem, monstauerit, corti- cisque inde depromti circiter vncias duas aquae tri- ginta circiter vnciiis recenter ad duarum tertiarum partium remansionem coxerit. VAN STUYVES- ZANT eius in morbis chronicis pituitosis, aquosis, obstructionibus, hydrope pectoris, palpitatione cor- dis, chlorosi, fluore albo, praestantiam, tincturae cum spiritu sacchari, vel rum, vel taffia paratae prae- fertim propriam, frequenti confirmauit experientia.

Cl. Auctor in primo capite generis Geoffraeae, cui p. 3. affinia genera incognita, caractere et ordine natu- rali, speciebus iam descriptis, *spinosa* et *Iamaicensi*, p. 5. expositis, quae in variis arboris ramis, vna cum fo p. 7. liis, floribus, et fructibus a L. IULIAANSIO, pharma- p. 9. copoeo apud Traiectos, liquore spirituofo asseruatis vel siccatis, animaduertit, vel ipsi de caule et ramis florisque colore ex Surinamia relata, et delineata missa sunt, enarrat, et icone ramulum cum folio et fig. 1. racemo florido, singulas corollae partes, calicem fig. 2 - cum staminibus et pistillo, drupam, nucemque cum 5. nucleo, illustrat. Ex qua descriptione botanica ap- fig. 6-8. paret, hanc Geoffraeae speciem a spinosa caule nu- p. 13. do, racemis compositis, carina dipetala magis con- caua, germine oblongo compresso, a Iamaicensi vel inermi foliolis retusis, calice excolore, vexillo non cauo, et carina dipetala differre, nec cum alia Suri- P. 14. namensi specie, cuius ramulum IULIAANSII et VOL. P. 104.

- TELENI** benignitate obtinuit Cl. Auctor, et cum caulis erectus ramos alternos emittit, folia quinqu- iuga, foliola ouata acuminata, flores pallide coerulei, carina monopetala, quam Indi *Hereiourz* vocant, confundendam esse, et appellandam *Geoffraeam Surinamensem inermem foliolis ovalibus ob-* seu *retusis, carina dipetala*; eamque crescere in sylvis arenosis, rarius in aruis cultis, in elatiori loco, ferre quotannis bis flores et fructus, non autem constare, quibusnam mensibus, nec, an et in aliis Guyanae locis re-
- p. 13. periatur arbor illa, quam Indi *Wowe*, Nigritae *Cab-*
- p. 105. *bes nigrum* vel *Wormhoude* (dubium hoc, vtrum hanc, an illam alterius Surinamensis speciei arborem, *ma-*
- p. 17. *culam* nominent) vocant. Nostrae speciei cortex frustis suis longioribus, latioribus, crassioribus, externa facie lichenibus inuestita, indeque cinerea, colore in transuersim secto cortice manifesto splendente, prope lignum atropurpureo, vel punctis albican- tibus commixto, substantia tenaciori magisque con-
- p. 18. pacta, odore leui nauseoso in recenti tantum perci-
- p. 105. piendo, a Iamaicensis et alterius Surinamensis corti- cibus probe distinguendus, saporem amarum et acerbiusculum leniorem quam Iamaicensis, etiam odore fortiori manifestus, maiorem, quam alter Suriname- sis non olens, habet, nec cum Mezeraii et Tinkihou- de corticibus confundendus est. Destillatione sicca et humida variisque cum extractis, resina, cineribus
- p. 35. institutis experimentis chemicis apparuit, inesse corti- ci particulam, calore ebullientis aquae volatilem,
- p. 36. in siccatō tamen pauciorē; multam extracti aquosi, coctione per bihorium ad minimum continuanda, immo repetenda, obtinendi; vt et spirituosi, vnde- cim spiritus vini vnciis vni corticis vnciae affunden- dis parandi; resinaeue, leni coctione et euaporatione per aquam et calorem decomponendae; duplex acidum, cum illud lignorum, tum acetosellae, cum

terra calcarea terram rhabarbari, vel selenitidem
 acetosellatum, siue oxalinum, constituens; (quare
 et cortex cum acido muriatico digestus pauciores
 reddidit cineres) oleum empyreumaticum; pa-
 rum vero alterius olei aquae innatantis; tartarum p. 37.
 vitriolatum, et alcali fixum vegetabile, coctione,
 aliud sal febrifugum relinquire, extractum, multum
 denique terrae calcareae cum quadam ferri parte
 basin constituentis. Primaria, rarissimeque fallens p. 93.
 corticis nostri virtus est anthelminthica, vi aliorum p. 40.
 anthelminthicorum valde superior: vnde viginti enim
 obseruationes VOLTELENI, A. IVLIAANSII, DE p. 54.
 MAN, VEIRACII (efficaciam in latis lumbricis ne- p. 60. 69.
 gantis) DU PUI, ERMERINSII, CROLLII et PERE- p. 80.
 BOOMII verum esse teretibus lumbricis venenum, 88.
 comprobant; pariterque ascaridibus infestum ex va-
 riis VOLTELENI, A. IVLIAANSII, et CROLLII ob- p. 45.
 seruationibus patet, immo memorabilis obseruatio 56. 88.
 J. A. SIKKII in filia sua septenni facta taeniae ho- p. 89.
 stem esse docet. Ad vermes expellendos certo effi- p. 98.
 cissimum est decoctum, quo solo Surinamenses
 vtuntur, et quoad ascarides clysmata ex decocto pa-
 rata. VOLTELENIUS, A. IVLIAANSIUS, DU PUI, p. 42.
 ERMERINSIUS, vncijs duabus corticis aquae libras
 duas; prior bis sex drachmis duodecim vncias; DE p. 45.
 MAN quatuor vncijs duodequingaginta vncias; 64.
 RYMPELIUS vni et dimidia vnciae duas libras affu- p. 67.
 derunt, et per bihorium ad dimidia partis consum-
 tionem coxerunt; decocti huius vel tantum coch-
 learia quaedam, vel tertiam partem per triduum
 purgente saepe drastico quarto die adiuncto, repeti-
 tis interdum vicibus, propinarunt. Sic et VEIRA- p. 68.
 CIVS, qui autem decocti ex tribus corticis drachmis
 ad octo vnciarum colaturam parati et cum vna vncia
 aquae Naphae, vel similis, commixti, vnam tertiam
 partem a sexto ad duodecimum vsque aetatis annum,
 duas

- duas tertias ab hoc ad vigesimum vsque, totum vero
 p. 69. adultioribus, et omni hora vel bihorio vnam tantum
 vnciam delicatulis exhibuit, siccosque salitos et con-
 p. 94. ditos cibos simul aliis praefert. Alia corticis nostri
 facultas est mucum, tenacemque pituitam primarum,
 vt et secundarum viarum, incidendi, resoluendi, et
 p. 65. expellendi. Praeter iam adductas obseruationes id
 53. ex aliis tribus DE MAN et VOLTELENI apparere,
 inde et explicanda vis pituitam per tussim reiiciendi,
 p. 48. tollendique asthma, febrem intermittentem, et chlo-
 51. rosin, (in quibus morbis VOLTELENIUS tincturam
 p. 49. Galangae multo cum fructu admiscuit) ab hoc,
 p. 66. RYMPELIO, et VEIRACIO, qui mucilaginosae et emul-
 73. siones ad nimiam muci abstersionem praecauendam
 p. 99. simul vt exhibeantur, praecipit, comprobata. Praestat
 hunc in finem extractum, cuius quindecim grana
 per triduum, varia forma, iteratis et vicibus, exhibi-
 p. 44. ta, dosisque interdum ad viginti quatuor vsque gra-
 p. 59. na aucta fuit, IULIAANSIO tamen pulueris ex dua-
 bus extracti drachmis et vna dimidiaque sacchari
 vncia parati tres drachmas quotidie puellae frustra
 p. 99. propinante. Eundem in finem, et in infarctu glan-
 dularum prodest resina saccharo commiscenda, eius-
 que tria vel octo grana iunioribus, vnus scrupulus
 adultis porrigendus, tincturaeque spirituosae ex vna
 corticis vncia cum octo spiritus rectificatissimi pari-
 p. 96. tae guttulae quinquaginta ad centum vsque. Veho-
 p. 41. mens corticis vis est emetica et purgans, magnas pa-
 rit anxietates iis praesertim, quibus aluus obstrictus
 p. 66. magisque adultis, et qui strictioris habitus, minus
 tamen afficit aliis purgantibus lenioribus, carminati-
 uis, aromaticis, antispasmodicis coniunctus, vel pri-
 ciori dosi exhibitus. Insigni etiam pollet vi in vis-
 p. 75. urinarias, est inde, vt in primis VEIRACIUS bis ob-
 seruauit, squillae aequiparandus, et in hydrope vti-
 lis; saepe tamen molestum tenesimum vesicae infert

Vis eius antispasmodica, quam RUMPELIVS in car- p. 67.
 dialgia, et VEIRACIVS, addito tamen decocto Vale- p. 72.
 rianae sylvestris, in chorea S. Viti, et tussi convulsiva
 expertus, forte mediate tantum, forte etiam ob ner- p. 97.
 vos leniter affectos nauseamque excitatam contigit.
 Roborans eius virtus, quam praesertim VEIRACIVS, p. 79.
 adstringentem corticis peruiani facultatem admix-
 to cortice nostro imminutam animaduertens, in la-
 xitate intestinorum, et puluere externe adhibito, in
 gangraena spontanea senum, observauit, non ita ma-
 gni est habenda. Frustra tentatus est in maniacis
 et scabiosis a VEIRACIO. RUMPELIVS dedit grana p. 66.
 decem pulueris corticis, ob huius duritiem minus
 efficacis. Non contemnendum esse videtur vino- p. 100.
 sum infusum, vel oxymel ex cortice squillitici ad in-
 star paratum. Praestat tandem cortex noster Iamai- p. 102.
 censi vel ipse, vel in omnibus eius praeparatis; aegri
 enim Iamaicensis longe minorem ferunt dosin, vis
 narcotica in nostro cortice minor, minusque vehe-
 mentes, et neutiquam letales eius effectus. p. 103.

XIV.

Continuatio librorum, qui anno 1787.
 prodierunt.

BÜFFON (des Gr. von) *Naturgeschichte der Voegel.*
 a. d. Franz. m. Anmerk. Zuf. u. v. Kupf. verm. d.
 B. C. OTTO. B. 13. m. 42. illum. K. Berl. 8.

BUGGE (T.) *Beschreibung der Ausmessungsmethode,*
welche bei den daenischen geograph. Karten ange-
wendet worden. a. d. Daen. übers. m. Anmerk. u.
Erlaut. des Churf. Ingen. Majors ASTER. m. K.
Dresd. 4.

BURGDORFS (F. A. L. von) *Anleitung zur sichern Er-*
ziehung u. zweckmaessigen Anpflanzung der einh. u.
fremd. Holzarten, welche in Teutschland u. unter
Tom. XXXII. Pars II. Z ashnl.

äehnl. Klima im Freien fortkommen. Th. I. II. m. 3.
Kupf. Berl. 8.

— Versuch einer vollstaendigen Geschichte vorzüg-
licher Holzarten. Th. II. die Eiche. m. 9. Fol. Pl. il-
lum. Berl. 4.

BÜSCHINGS Unterricht in der Naturgeschichte für die-
jenigen, welche noch wenig oder gar nichts von der-
selben wissen. Aufl. V. Berl. 8.

CAMPERS (A. G.) Abhandlung der Krankheiten, die so-
wohl den Menschen als Thieren eigen sind, desgl. über
die Folgen der Schwelgerey u. s. w. Lingen. 8.

CAMPERS (P.) saemtl. kleinere Schriften, die Arzney-
Wundarzneikunst u. Naturgeschichte betreffend. a. d.
Holl. übersf. m. neu. Zusaetz. des Verfass. bereich. u.
m. Anmerk. herausg. v. I. F. M. HERBELL. B. II. St.
II. u. B. III. St. I. Leipz. 8.

CANCRINS (F. L. von) vermischte meist oekonomische
Schriften, zwoelfte Abhandl. von einem besondern
Holzbau, wobei man auch Früchte ziehet u. s. w.
Riga. 4.

— Geschichte u. system. Beschreibung der in der
Graffsch. Hanau-Münzenberg, in dem Amte Bieber
u. andern Aemtern dieser Graffsch. auch den benach-
barten Ländern gelegenen Bergwerke. m. K. Leipz. 8.

CAPPELS (I. F. T.) Versuch einer vollstaendigen Ab-
handlung über die sogenannte englische Krankheit.
Th. I. Berl. u. Stettin. 8.

CARRERES Handbuch zur Krankenpflege, oder Ent-
wurf derjenigen Kenntnisse, welche zum Dienst bei
Kranken, Kindbetterinnen, neugebohrnen Kindern u.
s. w. erforderlich sind. a. d. Franz. Strasb. 8.

CHAMBON de Montaux von den Krankheiten unuer-
heiratheter Frauenzimmer. a. d. Franz. v. C. H.
SPOHR. Nürnberg. 8.

CHANDLERS (B.) Untersuchung über die verschiede-
nen Theorien und Heilmethoden der Schlagflüsse u.
Laehmungen. a. d. engl. Leipz. 8.

CHANDLERS *Versuch über verschiedene Theorien bei Schlagflüssen u. Laehmungen. a. d. engl. übersf. u. m. Anmerk. versehen. Stendal. 8.*

CHLADNI (ERNST FLOR. FR.) *Entdeckung über die Theorie des Klanges mit 11. Kupf. Leipz. 4.*

CHRISTS (J. L.) *göldenes A. B. C. für die Bauern oder das Wesentliche der Landwirthschaft, nebst einem Anhang. Frankf. a. M. 8.*

CHYME *die ganze hoehere u. Naturwissenschaft in allgemeinen Grundsætzen, nach den drei Uranfängen u. Grundkraeften der ganzen Natur. a. d. Lat. m. Anmerk. v. ADAMAH BOOZ. Leipz. 8.*

COMMENTARIJ de rebus in scientia naturali et medicina gestis, Vol. XXIX. Pars I. - IV. Lipsf. 8.

COMMENTATIONES Societ. Reg. Gotting. ad A. 1786. Vol. VIII. c. Fig. Gotting. 4.

FRAMERS *Abbildungen der Schmetterlinge aus den drei Weltth. Asia, Afrika und Amerika. a. d. Holl. übersf. u. nach der Eintheilung des R. Linné zusammen getragen u. verm. herausg. v. A. F. HAPPE. Heft 1-3. Berl. Fol.*

FRILINGS (I. C.) *Abhandlung vom goldenen Vlies oder Möglichkeit der Verwandlung der Metalle. a. d. Lat. Tübing. 8.*

FRILS (L.) *chemische Annalen für das J. 1787. St. 1-6. Leipz. 8.*

— *neues chemisches Archiv B. VI. Ebend. 8.*

— *Beitraege zu den chemischen Annalen B. II. St. IV. u. B. III. St. I. Ebend. 8. wird fortgef.*

SVLLENI (G.) *Synopsis nosologiae method. continens genera morbor. praecipue definita etc. Edit. IV. emend. plurimum aucta, cum praef. I. P. FRANK. Ticini, et prostat Lausannae. 8.*

ADAM (H.) *von den Hornklüften der Pferde und deren Heilung. Marburg. 8.*

- DELI** (H. F.) *Aduersaria argumenti physico-medici.* Fasc. V. Erlang. 4.
- DEL - RIO** (DON IGN. DE ASSO Y) *Abhandlung von den Heuschrecken u. ihren Vertilgungsmitteln. a. d. Span. nebst einem Anhang von den bibl. Heuschrecken.* Rostock 8.
- DEMACHY'S**, *Kunst des Essigfabrikanten, m. einigen Anmerk. v. STRÜVE, herausg. m. Anmerk. u. einem Anhang v. D. S. HAHNEMANN. m. I. Kupf.* Leipz. 8.
- DICKINSONS** (C.) *Untersuchung der Natur und Ursachen des Fiebers, nebst Beobachtungen über das Daseyn der Fäulniß in lebenden Körpern. a. d. Engl. v. I. C. FAHNER. Goetting. 8.*
- DOLLFUSS** (I. C.) *pharmaceutisch-chemische Erfahrungen über die neuesten in der practischen Pharmacie gemachten Entdeckungen u. Verbesserungen.* Leipz. 8.
- DOEVEREN** (G. van) *primae lineae de cognoscendis mulierum morbis in vsus acad. Recudi curavit I. C. T. SCHLEGEL. Edit. sec. Lips. 8.*
- DRURYS** (D.) *exotische Insekten, a. d. Engl. mit vollständ. Synonymie u. erläut. Bemerk. verm. v. PANZER, m. illum. Kupf. Tab. 29 - 40. Nürnberg. 4.*
- DUNDONALDS** (des Grf. von) *Gedanken über die reinere Fertigung des Kochsalzes u. dessen Handel auf Deutschland angewendet. a. d. engl. Leipz. 8.*
- EBERTS** (I. I.) *Naturlehre für die Jugend. Neue verbess. Auflage Th. III. 8. m. illum. od. auch schwarzen Kupf. Leipz. 8.*
- EHRHARTS** (F.) *Beytraege zur Naturkunde u. damit verwandten Wissenschaften, besonders der Botanik, Chemie, Haus- und Landwirthschaft, Arzneygel. u. Apothekerkunst. B. I. Band. II. Hannov. u. Osnaabr. 8.*
- *Beobachtungen aus der Naturgeschichte, Oekonomie u. Botanik. Stück I. Ebend. 8.*

ELSNER (C. F.) ein paar Worte über die Pocken u. über die Inoculation derselben, bei der merkwürdigen Wiederkunft der natürl. Blattern gelegentlich niedergeschrieben. Koenigsb. 8.

ENGELS (E. F. von) Briefwechsel, die Landwirthschaft, insbes. die mecklenburg. betreffend, nebst einigen vom Herausg. beigefügten Anmerkungen u. s. w. Th. I. Schwerin. 8.

ERFAHRUNGEN aus der Feld- und Landwirthschaft, von einer Gesellschaft forschender Oekonomen. Freib. 8.

ESSICHS medicinisches Lexicon zur gründlichen Kenntniß der sowohl aus den drei Naturreichen erforderl. Heilmittel, als auch der Benennungen u. Kunstwörter, welche der Physiologie eigen sind, für Aerzte, Wundaerzte u. s. w. Th. II. Augsb. 8.

FABRE (M.) Untersuchung über verschiedene Gegenstände der Physiologie, Pathologie u. Therapie. a. d. Franz. m. einer Vorrede u. einigen Abhandl. des Hrn. D. E. PLATNERS. Th. II. Leipz. 8.

FABRICII (I. C.) Mantissa insect. sistens eorum species nuper detectas adiectis charact. genericis, differentiis specificis, emendat. obseruat. T. I. Copenh. 8.

FAHNERS (I. E.) Magazin für die gesammte populäre Arzneikunde, besonders für die sogenannten Hausmittel. Heft. II. Neue Aufl. Erfurt. 8.

FERRERS (I. I.) Nachricht von dem Anquicken der gold- u. silberhaltigen Erze, Kupfersteine u. Sprißen in Ungarn u. Boehmen, nach eigenen Bemerkungen daselbst im J. 1786. Berl. 8.

FERRIS (S.) über die Milch eine gekroente Preisschrift der K. G. der Aerzte zu Edimburg. a. d. engl. überf. u. mit einigen Anmerkungen begleitet v. D. C.

F. MICHAELIS. Leip. 8.

FERRO'S (P. I.) naehere Untersuchung der Pestansteckung

- kung, nebst zwey Auffaetzen u. f. w. v. D. LANGE
u. FRONINS. Wien 8.
- FIEDLERS (C. W.) allgem. chymisches, mineralogisches,
pharmazeutisches Woerterbuch, oder alphabet. An-
leitung zum Gebrauch für Apotheker, Chymisten u.
Mineralogen. B. I. v. A - D. Mannh. 8.
- FIEDLERS (M. I.) oekonomischer Systementwurf
m. II. Tab. Wien. 4.
- FINCKE'S Abhandlung von Gallenkrankheiten, welche
von ihrer gewöhnlichen Gestalt abzuweichen pflegen
a. d. Lat. m. Anmerk. u. Beobachtungen v. C. F.
SCHREYER. Nürnberg. 8.
- FISCHERS praktische Abhandlung vom Weinbau u.
Kupf. neue Aufl. Nürnberg. 8.
- FLOREZ (DON I.) einfaches u. wohlfeiles Mittel wider
den Krebs, den Ausatz, u. alle zu den venerischen
gehöerige Krankheiten u. f. w. a. d. Span. Magdeb. 8.
- FONTANA'S (F.) Abhandlung über das Vieperngift,
die amerik. Gifte, das Kirschchlorbeergift, u. einige
andere Pflanzengifte, nebst Beobacht. über den ur-
sprünglichen Bau des thierischen Koerpers, über die
Wiedererzeugung der Nerven u. f. w. B. I. II. m. ver-
ten Kupf. Berl. 4.
- FORKE (I. I. G.) tract. de vermibus medicatis. Got-
ting. 4.
- FRIEDS (G. A.) Anfangsgründe der Geburtshülfe u.
K. neue Ausg. Strasb. 8.
- GALLERIE der berühmtesten Wundaerzte Frankreichs,
in deren eigenen besten Schriften aufgestellt. B. I.
Abth. II. Leipz. 8.
- GATTERERS (C. W. I.) Verzeichniß der vornehmsten
Schriftsteller über alle Theile des Bergwesens. St. I.
verm. 2. Ausg. Goetting 8.
- GAUBII (H. D.) Institut pathologiae medicinae ad edita
tertiam recusae, recognitae, et nouis accession. au-
ctae, a I. A. ACKERMANN. Norimberg. 8.

- GAUBII (H. D.) *Opuscula academica omnia. Leidae. 4.*
 GEDANKEN über die drey Geschlechtsgattungen der
 Bienen, des Weiffers, der Drohnen u. der Arbeits-
 bienen u. s. w. Bayreuth. 8.
 — über die Luft und ihren Einfluß auf Wachsthum
 u. Nahrung organischer u. belebter Wesen. Auf ei-
 ner Reise gesammelt, von einem Arzte dieser Stadt.
 Hamb. 8.
 GERLERS (I. S.) *physikalisches Woerterbuch, worinn*
die zur Theorie und Naturlehre gehoerigen Kunst-
woerter erklæart, und die vornehmsten physikalischen
Werkzeuge beschrieben werden. Th. I. m. K. Leipz. 8.
 GEIHL (E. F.) *praktischer Unterricht, das ächte tür-*
kisch-rothe baumwollene Garn ohne künstliche Salze
kuzzubereiten u. zu färben. Leipz. 8.
 GERHARD (D.) *über die Verwandlung u. über den*
Uebergang einer Steinart in die andere. Berl. 8.
 GESCHICHTE einiger den Menschen, Thieren, Oekon-
 mie u. Gärtnercy schädlichen Insecten, nebst den besten
 Mitteln gegen dieselben. a. d. Franz. u. m. Anmerk.
 v. I. A. E. GOETZE. Leipz. 8.
 GIRARDI (M.) *de re anatomica oratio. Parmae et*
Lipf. 8.
 GLEDITSCH (I. G.) *Abhandlung über eine seltame*
Art des Knochenbruches bey dem Rindvieh u. über das
norwegische Beinbruchsgras, herausg. u. m. einer
Vorrede verseh. v. C. A. GERHARD. Berl. 8.
 — *Einleitung in die Wissenschaft der rohen und ein-*
fachen Arzneimittel, nach physik. chim. u. medic.
pract. Gründen. Aus des verstorb. hinterl. Manu-
scripte herausg. v. D. SCHROEDER. Th. III. Berl.
u. Leipz. 8.
 GLEICHEN (W. F. Freih. von) *Versuch einer Geschichte*
der Blattläuse u. Blattlausfresser des Ulmenbaums.
Neue Aufl. m. IV. ausgemaht. Kupf. Nürnberg. 8.
 GMELINS (I. F.) *Abhandlung über die Wurmtrockniß,*
m. illum. Kupf. Leipz. 8.

- GMELIN (E.) *über thierischen Magnetismus. In einem Briefe an H. geh. R. HOFFMANN in Mainz. Th. bing. 8.*
- GRENS (F. A. C.) *systematisches Handbuch der Chemie. Th. I. Halle. 8.*
- GROSSERS (H. M.) *arzneilicher Grundriss von der Chokolade, deren Gebrauch u. Mißbrauch. Schweinfurt. 8.*
- GRUBERS (T.) *physikalische Abhandl. über die Strahlenbrechung u. Abprellung auf erwärmten Flächen. m. K. Dresd. 4.*
- GRUNDLINIEN oder *Revison der ganzen praktischen Arzneykunde, zum Handbuch practischer Ärzte und Wundaerzte. Th. II. Leipz. 8.*
- GRUNERS (C. G.) *neue kritische Nachrichten u. Auszüge kleiner medic. Schriften in- u. ausländ. Akademien. Bändch. I. Langensalza. 8.*
- GRÜNPECK (I. DE BURCKHAUSEN) *tractatus de pestilentiali scorra etc. iterum edid. C. G. GRUNER, Ienae. 8.*
- GÜNZ (I. C.) *de cortice salicis, cortici peruviano substituendo, tractatus. Lipsi. 8.*
- HAGENS (C. G.) *Grundriss der Experimentalchemie zum Gebrauch bei dem Vortrage derselben. m. 4 Tabellen. Königsb. 8.*
- HAHNEMANNS (S.) *Abhandlung über die Vorurtheile gegen die Steinkohlenfeuerung, die Verbesserungsarten dieses Brennstoffs, u. seine Anwendung zur Backofenheizung u. s. w. m. K. Dresd. 8.*
- HAJDINGERS (K.) *systematische Eintheilung der Gebärgsarten. Wien. 4.*
- HALLERS (A. von) *auserlesene chirurg. Disput. in einen Auszug gebracht u. mit Anmerk. versehen. v. F. A. WEIZ. B. V. u. letzter. Leipz. 8.*
- HAMILTONS (W.) *Briefe über die nördl. Küste der Grafschaft Antrim, die natürl. Geschichte ihrer Bausalte,*

salte, u. einige Alterth. Sitten u. s. w. dieser Gegend.
a. d. Engl. übers. u. nebst einer Abhandl. des Hrn.
Bhptms. von VELTHEIM herausg. v. D. L. CRELL.
Leipz. 8.

— Bericht vom gegenwaertigen Zustande des Vesuvus,
u. Beschreibung einer Reise in die Provinz Abruzzo
u. nach der Insel Ponza. a. d. Engl. Dresd. 4.

HAMILTONS (R.) Bemerkungen über die Mittel wi-
der den Biss toller Hunde u. anderer wüthenden Thie-
re; auch über das Wurmnehmen, a. d. Engl. übersf.
u. m. einigen Anmerkung. begleitet v. D. C. F. MICHA-
ELIS. Leipz. 8.

HANDBUCH allgemeines, oekonomisches, oder besondere
Zubereitungs - u. Anwendungsarten verschiedener in
die Stadt- und Landoekonomie einschlagender Mittel,
Kunststücke etc. Tübing. 8.

HARPII (A. F.) Botanica pharmaceutica, exhibens
plantas officin. quarum nom. in Dispensat. Bran-
denb. recensentur, cum icon. ab auct. aere inc. et
viviis colorib. expr. adi. nominib. pharmac. e syst.
Linn. depromtis Fasc. I. — XI. et Tab. I. — 66. Be-
rol. et Lips. Fol.

— Flora plantar. cryptogam. depicta seu muscor.
et lichen. usque affinium plantar. icones Decuria
I-V. Ibid. Fol.

— Plantae rarior. et selectae Fasc. I. II. Fol. ibid.

HASSELBERG (L. W.) tractatus de capitis laesionibus
trepanationem exigentibus. Gotting. 4.

HAUSVIEH - Arzneibuch für den Stadt- und Landmann.
u. einem Liebhab. der Viehzucht. Tübing. 8.

HAYES (T.) Warnung vor den gefaehr. Folgen ver-
nachlässigter Katarrhe, nebst einem Unterricht von
der Kur der Lungenschwindsucht, des Keuchhustens
etc. nach der dritten Londn. Ausg. übersf. v. D. C. F.
MICHAELIS. Leipz. 8.

HECKERS (A. F.) theoretisch-praktische Abhandl. über
Z 5. den

- den Tripper ; ein Versuch zur Vereinigung der Meinungen der Aerzte über diese Krankheit. Leipz. 8.
- HEDWIGS (I.) kryptogamische Pflanzen. Heft IV. m. illum. u. schw. Kupf. u. der Einleitung des ganzen Werks, Titel u. Vorrede des 1. Bds. Leipz. Fol.
- Stirpes cryptogamicae Fasc. IV. cum Tab. aen. et primi volumin. praefat. et introd. Ibid. Fol.
- Descriptio et adumbratio microscopico-analytica muscor. frondosor. nec non aliorum vegetantium e classe cryptogamica Linn, Tab. I-X. Tom. II. Fasc. I. Lips. Fol.
- microscopisch-analytische Beschreibung. u. Abbildungen neuer u. zweifelhafter Laubmoose, wie auch anderer zu der cryptogam. Classe des LINNÉ gehöriger Gewächse. Tab. I-IX. B. II. Heft I. Ebd. Fol.
- HENSCHEL (E.) Commentatio physico-medica de atmosphaera eiusque in corpus humanum efficacia. Halae. 8.
- HEPPENS (I. C.) Lehrbuch einer Experimentalnaturlehre. Th. I. Gotha. 8.
- HERBSTS (I. F. W.) Naturgeschichte des Thierreichs, darinn die merkwürd. u. nützlichst. Thiere in system. Ordnung beschrieben u. alle Geschlechter in Abbild. nach der Natur vorgestellt werden. B. VIII. St. III. IV. Classe VII. B. IX. St. I. Berl. u. Stralsf. 8.
- kurze Einleitung zur Kenntniß der Insekten B. III. St. III. IV. m. illum. u. schw. Kupf. Ebd. 8.
- HERMBSTAEDTS (S. F.) Bibliothek der neuesten physikal. chem. metallurg. u. pharmaceut. Litteratur. B. I. II. Berl. 8.
- HERZ (M.) Grundlage zu seinen Vorlesungen über die Experimentalphysik. Berl. 8.
- HEYERS (I. C. H.) chemische Versuche mit Bernstein. Erfurt. 4.
- HILDEBRANDTS (G. F.) Versuch einer philosophischen Pharmakologie. Braunsch. 8.

HINDENBURGII (C. F.) Antliae nouae hyraulico-
pneumaticae mechanism. et descriptio c. Tab.
aen. Lips. 4.

HIPPOCRATES *Unterweisung für Aerzte; aus dem
ersten und dritten Buche der Volks-Krankheiten ge-
zogen und erkläret.* v. AUBRY. a. d. Franz. Leipz. 8.

HOEMANNI (G. F.) Historia salicum iconib. illustr.
Fasc. I. Lips. Fol.

— Vegetabilia cryptogamica iconib. illustrata.
Erlang. 4.

HOFMANN'S (C. G.) *erste Nachricht von der Anstalt
für arme Kranke zu Altorf.* Nürnberg. u. Altorf. 4.

HOMBERG'S (I. D.) *anatomische u. chirurg. Fragen u.
Antworten, zum Nutzen u. Gebrauch derer, welche
sich der Heilkunst befleißigen wollen.* neue verb. Aufl.
Bresl. 8.

HORRER'S (I. C.) *Geschichte einer Wasserscheu, die
durch den Biß eines dem äußerl. Anscheine nach nicht
völlig tollen Hundes verursacht worden.* Regensb. 4.

HÜBNER'S (L.) *physikalisches Tagebuch für Freunde
der Natur.* Jahrg. III. Viertelj. III. IV. mit 2.
Kupf. Salz. 8.

HUNCZOWSKY'S (I.) *Anweisung zu chirurgischen Ope-
rationen, für seine Vorlesungen bestimmt.* Zweite
verb. u. vermehrt. Aufl. Wien. 8.

HUNTER'S (I.) *Abhandl. über die venerische Krank-
heit.* a. d. engl. v. Kupf. Leipz. 8.

JABLONSKY'S (C. G.) *Natursystem aller bekannten in-
u. ausländ. Insekten. Der Käfer.* Th. II. Heft. I.
m. 9. illum. Quartpl. Berl. 8.

JACQUINI (N. I.) *Collectanea ad botanicam, che-
miam, et hist. natur. spectantia.* c. fig. coloratis
Vol. I. Vindobon. 4.

— *Icones plantar. rarior. colorib. expr.* Fasc. VI.
VII. VIII. Ibid. Fol.

JAHNII (F.) *Commentatio medico-obstetricia de
vtero retrouerso.* Ienae. 8.

INDEX MUSAEI Linckiani, oder system. Verz. der vornehmsten Stücke der Linkischen Naturaliensamml. zu Leipz. Th. III. u. letzter. Leipz. 8.

JOHNSONS (A.) Rettungsmittel der Verunglückten, auch anderer Personen, von scheinbaren Todesfällen. u. d. engl. m. ein. Vorrede v. D. I. INGENHOUSZ. m. K. Hamb. 8.

JOHNSTONE'S (I.) Versuch über den Nutzen der Nervenknotten. a. d. engl. Stettin. 8.

JOERDENS (G.F.) Kern der Chirurgie, oder gründl. deutliche u. vollständige Anweisung zur Wundarzneykunst. Bändch. II. Hof. 8.

JOSEPHI'S (W.) Anatomie der Säugthiere. B. I. m. 5. Kupf. Goetting. 8.

JOURNAL für Geburtshelfer. m. K. St. I. Winterthur. 8.

— für die Gärtnerei, welches eigene Abhandl. Auszüge der neuesten Schriften, so vom Gartenwesen handeln u. s. w. enthält. St. 13. Stuttg. 8.

Ist es vorthailhafter, die silberhaltigen Erze u. Schmelzhüttenproducte anzuquicken, als sie zu schmelzen? beantwortet von einigen Berg- u. Schmelzweissenverständigen, gesammelt u. herausg. v. I. I. FERBER. Leipz. u. Wien. 8.

IVGEL (I. G.) de prima materia metallorum, oder gründl. Nachricht vom wahren metallischen Saamen, u. vom Ursprunge des ganzen Mineralreichs. neu m. Anmerk. verm. u. verb. Aufl. Zittau u. Leipz. 8.

IVNGS (I. H.) Lehrbuch der Forstwissenschaft. Th. II. Aufl. 2. verm. u. verb. Mannh. 8.

IVNCKERS (D.) Grundsätze der Volksarzneypfenschaft, zum Gebrauch akadem. Vorlesungen. Halle. 8.

KECKS (I. E.) Abhandlungen u. Beobacht. aus der praktischen u. gerichtl. Arzneypfenschaft. Berl. 8.

KERNERS (I. S.) Beschreibung u. Abbild. der Bäume und

u. *Gesträuche, welche in dem Herzogth. Württemberg wild wachsen.* Heft. 5. m. illum. Kupf. 8. Stuttgart. 4.

KIRWANS (R.) *Versuch über die Grade der Wärme u. Kälte in verschiedenen geographischen Breiten unserer Erde.* a. d. engl. übersf. v. I. C. DÖLLFUSS. Goetting. 8.

KLASSIFICATION der Gebürgsarten, nach den Voigtschen drey Briefen über die Gebirgslehre. Leipz. 8.

KOHLHAAS (I. I.) *Nachrichten von den Medicinalanstalten in Regensburg, nebst patriot. Wünschen, als ein Beitrag zur medicin. Polizey.* Regensb. 8.

KOHLREIF, *sollte die Electrizitaet wirklich die Wärme verursachen, u. sollte diese Wärme eine Wirkung der Zersetzung des Elementarfeuers u. Phlogiston's seyn?* Weimar. 8.

KÖLLE (I. L. G.) *Spicilegium botan. medicum Aconithi, cum icone aen.* Erlang. 4.

KOENIGS (I. D.) *medicinisch politischer Vorschlag, der Luftsaethe in grossen Städten, vorzüglich in Wien Einhalt zu thun.* Wien. 8.

KOERBER (I. F.) *de nausea ac vomitu grauidarum.* Goetting. 8.

KRATZENSTEINS (C. G.) *Vorlesung über die Experimentalphysik.* Aufl. 6. u. vermehrt. Kopenhag. u. Leipz. 8.

KRAUSENS (K. C.) *Abhandl. von der Ableitung u. Re-
vulsion der Säfte, welche durch Aderlassen bewirkt wird.* a. d. Lat. nebst D. W. STEVENSONS *Erinnerungen über den Mißbrauch des Aderlassens* u. s. w. Ein Ausz. a. d. Engl. Leipz. 8.

— *Abh. von der Wirkung u. den Einflüssen der Einbildungskraft der Mutter auf die Frucht.* Aus Gründen u. häufigen Erfahrungen erwiesen. Ebend. 8.

— *Opuscula academica medici argumenti collegit, obseruat. auxit* D. C. G. KÜHN. Tom. I. Lips. 8.

- KREBS, *medizinische Beobacht.* B. 2. Hest. 2. Quedlinb. 8.
- KROCKER (A. I.) *Flora filiciaca renouata et emendata.* Vol. I. Wratislaviae. 8.
- KRÜNITZ (I. G.) *oekonomische technologische Encyklopaedie, oder allgem. System des Staats-Stadt-Haus- u. Landwirthschaft, u. der Kunstgeschichte, in alphab. Ordn.* 38. 39. u. 40. B. m. viel Kupf. Berl. 8.
- DESSELB. *Buchs*, Band. 16. Aufl. 2. m. Kupf. Ebd. 8.
- KÜHNS (I. G.) *pathologisches Handbuch für Liebhaber der Arzneywissenschaft.* Bresl. 8.
- *Kurart der venerischen Krankheiten, wie auch des Saamen- und weissen Flusses.* Neue verb. u. verm. Ausg. Bresl. 8.
- KUNST *die Füße zu besorgen, enthaltend die Behandlungsart der Leichdornen, Warzen, Schwielenballen, Frostgeschwülste etc.* a. d. Franz. mit Zusätzen u. Anmerk. Leipz. 8.
- LA FOSSE *Lehrbegriff der Pferdartzney.* a. d. Franz. übers. v. I. KNOBLOCH. m. e. Vorrede v. I. G. WOLLSTEIN. Th. 2. m. 5. Kupf. Prag. 8.
- LANGSDORFS (K. C.) *Versuch einer neuen Theorie der wichtigsten hydrodynamischen Lehren m. ihren Anwendungen auf die Anlage neuer Röhrenleitungen, Gerinne u. Kanäle etc.* m. K. Frankf. u. Leipz. 8.
- LASSUS *historisch kritische Abhandl. über die ältern sowohl als neuern Entdeck. in der Anatomie.* a. d. Franz. übers. v. I. H. CREVELT. Th. I. Bonn. 8.
- LAVOISIERS *Versuche in der Schmelzkunst mit Beihülfe der Feuerluft, als ein Anhang zu EHRMANN'S Schmelzkunst: von diesem a. d. Franz. übers. m. 2 Kupf.* Strasb. 8.
- LEIGH (I.) *durch Erfahrung bestätigte Untersuchung der Eigenschaften des Opiums u. seiner Wirkungen auf lebendige Geschöpfe.* a. d. Engl. Leipz. 8.

- ENHARDTS (I.) *Arzneyen ohne Maske. Quedlinb.* 8.
 LEOS (I. c. o.) *landwirthschaftl. Briefe zur Aufnahme der neuesten u. besten Feldbauart. m. K. Leipz.* 8.
 LEVELLINGII (H. P.) *observationes anatomicae rariores. icon. aer. inc. illustr. Norimb.* 8.
 LIEUTAUD (I.) *Historia anatomica medica. sist. numerosiss. cadauerum humanor. extispicia etc. recudi curauit, correxit et suppl. locupletauit. I. c. T.*
 SCHLEGEL. Vol. 2. Longosaliss. 8.
 LINNAEI (C. A.) *Amoenitates academicae. Edit. noviss. curante I. C. D. SCHREBERO. Vol. III. c. Tab. aen. emend. Erlang.* 4.
 — *materia medica. Edit. V. auctior, curante I. C. D. SCHREBERO. Ibid.* 8.
 — *termini botanici classium methodi sexualis generumque plantarum characteres compendiosi, excudi cum interpret. germanica definitionum, terminorum curauit D. P. D. GIESECKE. Hamb.* 8.
 — *vollst. Pflanzensystem Th. 13. Abtheil. 2. in welcher die Moosse beschrieben werden. Nürnberg.* 8.
 LIST (G. E. C.) *Observationum medico-practicarum biga. Manhemii.* 4.
 LODERS (I. C.) *anatomisches Handbuch. Th. I. B. I. m. K. Iena.* 8.
 LOMBARD, *von dem Nutzen u. Misbrauch des Drucks, u. den Eigenschaften des kalten und warmen Wassers in der Kur äußerl. Krankh. a. d. Franz. Leipz.* 8.
 LÜC (des Hrn. de) *neue Idee der Meteorologie. a. d. Franz. m. Kupf. u. einer Vorrede v. Prof. LICHTENBERG. Berl. u. Stettin.* 8.
 MAGAZIN der Bergbaukunde, *herausg. v. LEMPE. Th. IV. m. Kupf. Dresd.* 8.
 — *des thierischen Magnetismus für Nieder-Deutschland. St. 1. Heft 1. 2. 3. 4. Brem.* 8.
 — *für das Neueste aus der Physik u. Naturgeschichte, herausgeg. v. LICHTENBERG. fortg. v. VOIGT. B. 4. St. 2. 3. Gotha.* 8.

Dessel-

- Deffselben*, B. 1. St. 4. B. 2. St. 1. neue Aufl. Ebd. 8.
MAGAZIN für die Botanik, herausgeg. v. D. I. I. RO-
 MER u. P. USTERI. St. 2. Zürich. 8.
 — für die höhere Naturwissenschaft u. Chemie. Th.
 II. Tübing. 8.
 — für die Naturkunde Helvetiens, herausg. v. A.
 HOEPFNER. m. Kupf. u. Tab. B. 1. St. 2. Zürich. 8.
 — *Leipziger zur Naturkunde u. Oekonomie*, herausg.
 v. N. G. LESKE. St. 4. m. K.
 — neues, für die Liebhaber der Entomologie, her-
 ausg. v. I. C. FUESSLY. fortges. v. D. I. I. RO-
 MER. B. 3. St. 2. Zürich. 8.
MARCHAND'S (A.) neue Theorie der Gährung, nach
 zwei Abhandl. über Brandweinbrennen u. Essig-
 den. m. K. Mannh. 8.
 — über Phlogiston, elektrische Materie, Licht, Luft
 u. die unmittelbare Ursache der Bewegung. Ebd. 8.
MARNE (N. H.) über Feuer, Licht u. Wärme, noch ein
 Beitrag zur allgem. Naturlehre. Berl. 8.
*MARTINIS (F. H. W.) allgemeine Geschichte der Na-
 tur in alphab. Ordn. m. K. B. 7. Th. 1. u. 2. m. illum.*
schwarz. Kupf. von einer Gesellschaft Gelehrter
fortg. u. herausg. v. I. G. KRÜNITZ. Berl. 8.
MARX (M. I.) vermischte medicinische Beobachtungen
Samml. 2. 3. Hannov. u. Osnabr. 8.
MASCAGNI (PAVL) vasorum lymphaticorum corpo-
rum. historia et ichnographia. Senis. fol.
MAYER (I. T.) Comment. de stellarum fixar. aberr-
tionibus computandis. Erlang. 4.
MAYERS (I. C. A.) anatomische Beschreibung der Blut-
gefäße des menschl. Körpers. Aufl. 2. vermehrt. m.
K. Berl. u. Leipz. 8.
MAYWOOD (ROB.) an essay on the operation of mer-
cury in the human body. Lond. 8.
MEDICUS (F. K.) über einige künstliche Geschlechter
aus der Malvenfamilie, in der Klasse der Mon-
delphien mit beigef. Urtheile über Linné's Geschlechter

ter u. deren Klassifikation, über Herbarien etc.
Mannh. 8.

MEIDINGERS (K. Frhrn. v.) Versuch einer deutschen
system. Nomenclatur aller in der letzten Ausg. des
Linnaeischen Natursyst. befindl. Geschlechter u. Ar-
ten der Thiere, als eine Beilage zu P. L. ST. MÜL-
LERS deutsch. Kommentar über das Linnaeische Na-
tursystem. Wien und Leipz. 8.

— Versuch einer Natur-gemäßen Eintheilung des Mi-
neralreichs für Anfänger. neue verbess. Ausg.
Wien. 8.

MERREM (B.) primae lineae ornithologiae ex ger-
manicis latinae factae. c. Tab. aen. Partis I. Vol. I.
Fasc. I. et Part. II. Vol. I. Fasc. I. Lipf. 4.

— Versuch eines Grundrisses zur allgem. Geschichte
u. natürl. Eintheilung der Vögel, des Th. I. B. I.
H. 1. u. des Th. II. B. I. Heft 1. m. Kupf. Ebend. 4.

— Einleitung in die Geschichte der Vögel. m. Kupf.
Holländ. Royal. Ebend. 4.

METZGERS (D.) medicinisch - gerichtliche Bibliothek.
B. II. St. III. IV. Koenigsb. 8.

— Handbuch der Staatsarzneikunde, enthaltend die
medicinische Polizei u. gerichtl. Arzneiwissenschaft.
Züllichau. 8.

NEZLER (F. X.) von der Wassersucht, eine gekrönte
Preischrift. Ulm. 8.

MOLLS (K. E. von) oberdeutsche Beiträge zur Natur-
lehre u. Oekonomie für das Jahr 1787. m. K.
Salzb. 8.

MONROS (ALEX.) Vergleichung des Baues u. d. Phy-
siologie der Fische, mit dem Bau des Menschen u.
der übrigen Thiere, durch Kupf. erläutert. a. d. Engl.
übers. u. m. einig. Zusätzen u. Anmerk. v. P. CAM-
PER. vermehrt. durch T. G. SCHNEIDER. Leipz. 4.

MÜLLERI (O. F.) Animalcula infusoria fluviatilia et
marina. c. Tab. aen. L. opus posthum. cura O. FA-
BRICII. Lipf. 4.

Tom. XXXII. Pars II.

A a

MÜNCHS

MÜNCHS (I. H.) *praktische Anleitung, wie u. in welchen Fällen die Belladonna bei den Thieren in der Landwirthschaft anzuwenden ist.* Stend. 8.

MUNDS (S. G. F.) *Abhandlung vom Unkraute.* Leipz. 8.

MURRAY (I. A.) *Apparatus medicaminum* Vol. IV. Goetting. 8.

MÜRSINNAS (C. L.) *Beobachtungen über die Ruhr u. die Faulfieber. Zweite, um die Hälfte verbesserte Aufl.* Berl. 8.

— *Schilderung eines Wundarztes.* Eben. 8.

NACHRICHTEN, *neue litterarische, für Aerzte, Wund- aerzte u. Naturforscher, aufs Jahr 1785. u. 1786.* Halle. 8.

NATURFORSCHER, *der. 22tes St. m. illum. Kupf.* Halle. 8.

NATURGESCHICHTE, *empfehlende, für Kinder.* Altona. 8.

NATURKALENDER, *zum Unterricht u. zum Vergnügen junger Leute; a. d. engl. des Hrn. AIKINS.* Leipz. 8.

NATURSYSTEM *allgemeines, des Mineralreichs. m. ill. Kupf. B. I.* Olmütz. 8.

NEUMANN'S (I. W.) *Vertheidigung der oft vernachlässigten Brechmittel, durch Beobachtungen praktischer Aerzte geführt. a. d. Lat. Schwerin, Wismar u. Bützow.* 8.

NICHELSON'S *Einleitung in die Naturlehre, a. d. engl. m. Kupf. B. I. II.* Leipz. 8.

OLAVIUS, Olaus, *oekonomische Reisen auf den Küsten von Island. m. v. Kupf. Dresd. u. Leipz.* 8.

PALLAS (P. S.) *Charakteristik der Thierpflanzen, nach ihren verschiedenen Gattungen, und denen dazu gehörigen Arten. a. d. Lat. übers. u. m. Anmerk. versehen. v. C. F. WILKENS. Theile 2. m. v. Kupf.* Nürnberg. 4.

PEREBOOM (N. E.) *Materia vegetabilis system. plan-*

tar.

tar. praefertim philos. botanicae inseruiens character. delineatis. Decas I. II. Lugd. Batau. 4. c. fig. aen.

PENNANTS (T.) *Thiergeschichte der nördl. Polarländer. a. d. engl. m. Anmerk. u. Zusätzen, übersf. durch E. A. W. ZIMMERMANN. m. Kupf. Th. 1. Einleitung in die Naturgeschichte der 4füßigen Thiere. Th. 2. Naturgeschichte der Vögel. Leipz. 4.*

PESLS (I.) *Bienenkatechismus für den Landmann u. Bienenliebhaber, m. Kupf. Münch. 8.*

PETAGNA (V.) *Specimen insectorum vltioris Calabriae. c. Fig. Francof. ad Moen. 4.*

PETRINIS (I.) *neue Heilmethode des nervigten Hüftwehes. a. d. Ital. übersf. m. Anmerk. u. Zusätzen versehen. v. C. H. SPOHR. m. I. Kupf. Lemgo. 8.*

PEWS (R.) *Skizzen aus der Heilkunde. a. d. Engl. v. C. F. MICHAELIS. Leipz. 8.*

PEYRILHE (B.) *neues Mittel wider das venerische Uebel, aus dem Thierreich entlehnt, oder Versuch über die Heilkraft des flüchtigen Alkali in der Lustseuche. Bresl. 8.*

PETZOLD (I. N.) *von Verhärtung u. Verengerung des untern Magenmundes. Dresd. 8.*

PREIFFER (C. L.) *der Orang-Outang od. Waldmensch, sammt den übrigen doppelartigen Naturgeschöpfen, als Verbindungsgliedern der großen Naturkette in den verschied. Naturr. nach der Naturgeschichte betrachtet. Mannh. 8.*

PLANZENSYSTEM, *vollständiges, mit allen meist nach der Natur illum. Gewächsen. B. I - III. Olmütz. 8.*

PHARMACOPOEA suecica, cura R. Coll. Med. Holm. edita: vna cum Pharmacop. pauperum Edit. IV. Lipf. 8.

PICKEL (S.) *von einem Secunden-Perpendickel einer astronomischen Uhr, dessen Länge von der Wärme oder Kälte keine Veränderung leidet. m. I. Kupf. Erfurt. 4.*

- PLANERI (I. I.) *Flora Erfordensis*. Gothae. 8.
- PLATOS (C. C.) *kleine Naturgeschichte für Kinder*, aus
H. SANDERS *Güte u. Weisheit Gottes* gezogen.
Wittenb. u. Zerbst. 8.
- PLENCKII (I. I.) *doctrina de morbis veneris*. Edit.
altera aucta et emendat. Vindob. 8.
— *Lehren von venerischen Krankheiten*. a. d. Lat.
2. verbess. Aufl. Ebend. 8.
— *erster Umriss der Zergliederungskunst des menschl.
Leibes*. 2. verb. Aufl. Ebend. 8.
- PLINII (C. SEC.) *naturalis historiae cum interprete*.
I. HARDVINI, HERMOLAI BARBARI, PINTIANI,
et cet. Vol. VI. Lips. 8.
— *Naturgeschichte*, übers. v. G. GROSS. B. 10. 11.
Frankf. a. Mayn. 8.
- PLOUCQUET (G. G.) *Commentarius medicus in pro-*
cessus crim. super homicidio, infanticidio, et em-
bryotonia. Argentorati. 8.
- POTTS (P.) *sämmtliche chirurgische Werke*, nach einer
neuen vermehrt. Ausgabe. a. d. engl. B. I. II. m. Kupf.
Berl. 8.
- FYLS (I. T. D.) *neues Magazin für die gerichtl. Arz-*
neykunde und medicinische Polizey. B. 2. St. 2. 3.
Stendal. 8.
— *Aufsätze u. Beobachtungen aus der gerichtl. Arz-*
neywissenschaft. Samml. 5. Berl. 8.
- QUARINS *Bemerkungen über verschiedene Krankhei-*
ten. a. d. lat. nebst Zus. über die *Wirkungen des*
Astragalus. Wien. 8.
- QUESNAYS *medicinisch-chirurgische Abhandl. über die*
Eiterung u. den Brand. a. d. Franz. übers. v. D.
PFINGSTEN. Th. II. Berl. u. Stralsund. 8.
- RAFFS *Naturgeschichte für Kinder*, zum Gebrauch
auf Stadt- u. Landschulen. m. K. neue verb. Aufl.
Goetting. 8.
- RAHNII (I. H.) *Aduersaria medica*. Vol. II. Tiguri. 8.

- RAHN'S *gemeinnütziges Archiv medicinisch-physischer Kenntnisse, B. I. Abtheil. I. Tiguri. 8.*
 — *medicinisch-chirurgischer Briefwechsel. Th. 1. Ebend. 8.*
- RAMMELTS (G.) *vermischte oekonomische Abhandl. zum Besten der Landwirtschaft u. Gärtnerey. Th. 2. neue Aufl. Halle. 8.*
- RAZOUROWSKY (des Grafen von) *Abhandl. von den Uebergängen der Natur im Mineralreiche. a. d. Franz. übersf. v. I. M. TZ. Dresd. 8. -*
- REIMMLERS (I. C. W.) *chemische Untersuchung der Tamarindensäure, nebst dem Verhalten der selben gegen einige andere Körper. Erfurt. 4.*
- RETZII (A. I.) *Lectiones publicae de vermibus intestinalibus, imprimis humanis. Holmiae. 8.*
- RHADES (F. H.) *Animaduerfiones circa temperamenta humana imprimisque ea, quae lactatione communicata habent. Halae. 8.*
- RICHTERS (A. G.) *chirurgische Bibliothek. B. 8. St. 4. Goetting. 8.*
- ROHLWES (I. N.) *Abhandl. von dem Zungenkrebs, von dessen Ursachen u. Heilung. Lüneb. 4.*
- ROLLOS (I.) *neue Bemerkungen über die mit Fieber verbundene Ruhr u. ihre sichere Heilart. a. d. engl. übersf. v. C. F. MICHAELIS. Leipz. 8.*
- ROTHII (D.) *Herbarium viuum. Fasc. V. VI. Lipf. Fol.*
- ROTHS (A. W.) *botanische Abhandlungen u. Beobacht. m. illum. Kupf. Nürnberg. 4.*
- SAMMLUNG *auserlesener Abhandlungen zum Gebrauch praktischer Aerzte. B. XI. St. III. IV. Leipz. 8.*
 — *elektrischer Spielwerke für junge Elektriker. Lief. 1. m. Kupf. Nürnberg. u. Altdorf. 8.*
 — *medicinisher u. chirurgischer Originalabhandlungen. a. d. hannövers. Magazine v. 1750. bis 1786. Th. III. Hannov. 8.*

- SAMMLUNG, neue, der auserlesnensten u. neuesten. Abhandlungen für Wundärzte. a. verschied. Sprachen überf. S. 14. u. 15. 16. u. 17. m. Kupf. Leipz. 8.
- nützliche, von Aufsätzen u. Wahrnehmungen über die Witterungen, die Haushaltungskunde etc. als die Fortf. des Wittenberg. Wochenblatts. v. J. D. TIVS. B. 5. Leipz. 4.
- zur Physik u. Naturgeschichte, von einigen Liebhabern dieser Wissenschaften m. Kupf. B. 3. St. 6. Leipz. 8.
- SAMMLUNG in- und ausländischer Voegel, nach der Natur fein ausgemalt, auf groß holländ. Realpap. Heft 3. Erlang. Fol.
- SANDE (van den) u. D. S. HAHNEMANNs, Kenntnichen der Güte u. Verfälschung der Arzneimitt. Dresd. 8.
- SAEUGTHIERE, die, in Abbildungen nach der Natur, mit Beschreibungen v. Hofr. SCHREBER. Neue Ausgabe. Liefer. 11. u. 12. auf holländ. u. deutsch. Pap. Erlang. 4.
- SCHALLES (C. F. W.) oritologische Bibliothek, nach geograph. Ordn. Weimar. 8.
- SCHERERS (I. A.) Beobachtungen u. Versuche über das pflanzenähnliche Wesen in den warmen Karlsruher und Töplitzer Wassern. Dresd. 4.
- SCHERFFS (I. C. S.) Anzeige der Rettungsmittel bei Leblosen u. in plötzliche Lebensgefahr Gerathenen. Nach HENSLERS Plan ausgearb. Neue Aufg. Leipz. 8.
- Archiv der medicin. Policey u. der gemeinnützigen Arzneykunde. Th. VI. Ebd. 8.
- SCHLEGELS (D. I. C. T.) u. D. I. ARNEMANNs fortgesetzte neue medicin. Litteratur für praktische Aerzte. St. 1. B. 1. St. 2. Leipz. 8.
- Thesaurus semiotices pathologicae. Vol. 1. Stendal. 8.

- SCHMELTZER (D. F. A.) de probabilitate vitae humanae eiusque usu forensi. Commentatio prior etc. Gotting. 8.
- SCHMETTERLINGE, die europaeischen, in Abbildungen nach der Natur, mit Beschreibungen v. Prof. ESER. Hest. 30. 31. 32. u. 33. Erlang. 4.
— neue Ausgabe, in Lieferungen von 16 gemalten Tafeln, nebst dazu gehöriger Beschreibung, Liefer. 2. Ebd. 4.
- SCHMIDTS (I.) praktischer Landwirth in Beispielen u. Berechnungen. Prag. u. Wien. 8.
- SCHMUCKERS (I. L.) Sammlung vermischter chirurgischer Schriften. Th. II. Aufl. 2. verbess. Berl. u. Stettin. 8.
- SCHMUNDTS (C. G.) Abhandl. über die Fütterung u. Pflege der milchenden Kühe. Berl. 8.
- SCHNEIDERS erster Beytrag zur Naturgeschichte der Schildkröten. m. Kupf. Leipz. 8.
- SCHOLLERI (F. A.) Supplementum florae barbiensis. c. Tab. aen. Barbi et Lipsi.
- SCHRIFTEN der Gesellschaft naturforschender Freunde zu Berlin. B. 7. St. 4. u. B. 8. St. 1. 2. m. Kupf. Berl. 8.
— der Leipziger oekonomischen Societaet. Th. 7. m. Kupf. Dresd. 8.
- SCHROETERS (I. S.) neue Litteratur zur Kenntniß der Konchylien u. Fossilien. B. 4. m. Kupf. Leipz. 8.
- SCHUBARTS (VON KLEEFELD) oekonomischer Briefwechsel, als eine Fortsetz. seiner oekonomisch-kameralistischen Schriften. Hest. 4. m. Kupf. Leipz. 8.
- SCHUMACHERS, gerechtes Verhältniß der Viehzucht zum Ackerbau, aus der verbess. Mecklenb. Wirthschaftsversf. abgeleitet, mit dem benachbarten Landbau verglichen, u. auf andere Gegenden angewandt etc. m. Kupf. u. Tab. Potsdam. 8.
- SCHÜTZ (VON) Auszug aus KRÜNITZ oekonomisch-techno-

technolog. Encyklopaedie. B. 3. so den 10-14. B. des größern Werks enthält. B. 4. so 4. Bände (15-18.) des groß. Werks enth. m. Kupf. Berl. 8.

SCHWABENS (E.) *Anweisung zu den Pflichten u. Geschäften eines Stadt- oder Landphysikus. Th. II. Erfurt. 8.*

SCHWENCKENS (C. G.) *Bemerkungen über die Wafsersucht u. einige langwierige Krankheiten. m. theoretischen u. prakt. Zusätzen, verm. v. C. L. SCHMALZ. Dresd. 8.*

SCOPOLIS (I. A.) *Abhandlung von den Bienen u. ihrer Pflege. a. d. lat. übersf. u. mit Anmerk. versehen v. K. Frh. von MEIDINGER. Wien. 8.*

— *Fundamenta botanica praelect. publ. accomodata c. fig. Vindob. 8.*

SEIFERHELDS (G. H.) *Beschreibung einer sehr wirk samen Elektrifirmaschine, als eine Anwendung der Weberschen Luftelektrophors auf Elektrifirmaschinen. m. Kupf. Nürnberg. 8.*

— *Entwurf einer elektrischen Flinte, u. über den Werth der Luftmaschinen, v. I. WEBER. m. I. Kupf. Salzbg. 8.*

SELLE (C. G.) *studium physico-medieum, oder Einleitung in die Natur- u. Arzneywissenschaft. 2. sehr verm. u. verbess. Aufl. Berl. 8.*

SIMONS (S. F.) *Bemerkungen über die Kur des Trippers. a. d. engl. übersf. u. m. Anmerk. begleitet. Schweinfurt. 8.*

SKEETE'S (T.) *Erfahrungen u. Beobacht. über die röhrigte u. rothe peruvianische Rinde, nebst einer Anleitung die Fieber, die Bräune, die Scropheln, u. andere Krankheiten zu heilen. a. d. engl. nebst einigen Beil. des deutsch. Herausg. Leipz. 8.*

SKIZZE *der medicinischen Psychologie. 8.*

SONNENBURGS (E. G.) *medicinisch-lateinische Sprachlehre für die Unterwundärzte bei den Armeen, welche keine Schulstudien haben. Abth. 2. Berl. 8.*

SPARRMANNI (A.) *Museum Carlsonianum, in quo nouae et selectae aues, coloribus ad viuum et breui descriptione illustrantur.* Fasc. I, II. c. icon. col. Holm. et Vpsal. Fol.

SPRENGELS (K.) *Beiträge zur Geschichte des Pulsers.* Breslau. 8.

— Rudimentor. nosologiae Dynamicorum prolegomena. Halae. 8.

SPRENGSEYSENS (C. F. K. von,) *Untersuchung über die Entstehung der jetzigen Oberfläche unserer Erde, besonders der Gebirge, mit von CAPIEUX gestoch. u. illum. Kupfertaf.* Leipz. 8.

STARKS (I. C.) *Archiv für die Geburtshülfe, Frauenzimmer- u. neugebohrner Kinder Krankheiten. St. 1.* Jena. 8.

STEEB (I. H.) *von der Schaafräude u. wie derselben durch Polyzeyanstalten gesteuert werden kann.* Tübing. 8.

STEYRERS (I. P.) *Handbuch der Apothekerkunst, nach den neuesten Entdeckungen in der physisch-chemischen Pharmacie. B. I.* Salzbg. 8.

STOLLS (C.) *Abbildung u. Beschreib. der Cikaden u. Wanzen. aus Europa, Asia, Afrika u. Amerika. Heft. X. oder Tabb. 55 - 60. m. ill. Kupf.* Nürnberg. 4.

— *Beschreibung verschiedener Geschlechter Cikaden u. Wanzen. Heft. XI. m. illum. Kupf.* Amsterd. 4.

STOLLII (M.) *ad primas tres partes rationis medendi index.* Vindob. 8.

— *Aphorismi de cognoscendis et curandis febribus.* Ibid. 8.

— *Aphorismen über die Erkenntniß u. Behandl. der Fieber. a. d. Lat. übersf. v. I. EYEREL.* Ebend. 8.

— *Heilungsmethode in dem practischen Krankenhause zu Wien, übersf. u. mit praktif. Zusätzen begleitet v. G. L. FABRI. Th. I. Ausg. 2. verb.* Bresl. 8.

SUE (des jüngern) *gelehrte u. krit. Versuche einer Geschichte*
Aa 5

- schichte der Geburtshülfe, oder Untersuchungen über die Gebräuche, Sitten u. Gewohnh. der Aelteren u. Neuern bei den Niederkünften ihrer Frauen. a. d. Franz. B. 2. u. letzter. Altenburg. 8.*
- SUPPLEMENTVM** ad C. F. REUSSII dispensator. vniuers. Argentor. 8.
- SUTTHOF** (N. I.) Comment. sistens vetis Roonhuyfiani historiam, fata et vsum. Götting. 8.
- SWIETEN** (G. van) Comment. in H. BOERHAAVI Aphorismos. Edit. nouissima. Tom. I. II. Würzburg. 8.
- SWINDEN** (I. H. van) Positiones physicae, c. Tab. aen. Tom. II. Pars I. Harderouici 8.
- SYDENHAMS** (T.) *medizinische Werke, übers. u. mit Anmerk. verseh. v. I. I. MASTALIER. B. 2. u. letzter. Wien. 8.*
- TABORS** (H.) *Entwurf über die Heilkräfte der En- bildungskraft. Frankf. am Mayn. 8.*
- TAGEBUCH** (oekonomisches) für Hausväter u. Haus- mütter. Th. II. Halle. 8.
- TASCHENBUCH** für Scheidekünstler u. Apotheker aufs Jahr 1788. Weimar. 12.
- TASCHENBUCH**, oder Verzeichniß von medicin. bo- tan. physikal. anatom. u. alchymistischen Büchern. Breslau. 8.
- TAVARES** (FRANC.) de Pharmacologia libellus acad. praelect. accommodatus. Conimbrae Por- tugalli. Leidae. 8.
- TECHNOLOGIE** (allgemeine) oder Abhandl. aller Kün- ste u. Handwerker. B. I. Olmütz. 8.
- TEMPLE'S** (des Ritters W.) *Versuch von der Gesund- heit u. dem langen Leben. a. d. engl. m. Anmerk. u. Beilagen. Leipz. 8.*
- TRIEBEL** (F. A.) de concrementis polyposis. Er- lang. 4.
- TRNKA** de KRZOWITZ Historia rhachitidis, omnis aevi obseruata continens. Vindobon. 8.

TRANKA de KRZOWITZ Historia tympanitidis,
omnis aevi obseruata medica continens. Vien-
nae 8.

TROTTER'S (T.) neue Bemerkungen über den Scor-
but. a. d. Engl. übersf. v. D. C. F. MICHAELIS.
Leipz. 8.

Über die Schädlichkeit der sogenannten Neuländer
Grundbirnen etc. (von einem praktischen Landwir-
the) Zweibrücken. 8.

UNTERHALTUNGEN in der Naturgeschichte der Am-
phibien, m. illum. u. schw. Kupf. Altona. 8.

— (wöchentl.) über die Erde u. ihre Bewohner, von
I. F. ZOELNER u. I. S. LANGE. Jahrg. 3. Quart.
4. u. Jahrg. 4. Quart. 1. 2. 3. 4. 5. Jahrg. 1787.
Berl. 8.

UNTERRICHT (gründl.) von erstaunlicher Erhöhung
des Ertrags der Feldgüter, vornehmlich mittelst An-
legung künstlicher Wiesen. a. d. Franz. übersf. u. her-
ausg. v. I. C. FISCHER. Aufl. 3. sehr vermehrt.
Jena. 8.

UNTERRICHT zur Kenntniß, Vorbeugung u. Heilung
des faulen Entzündungs-Fiebers beim Hornvieh.
Salzb. 4.

UNTERSUCHUNG (physikalisch-medicinische) der un-
terschiedenen Sallatgewächse u. ihrer Zugehöre, nach
eines jeden mannigfaltigem Nutzen und Schaden.
Frankf. a. M. 8.

VACHIER'S Behandlungsart aller Krankheiten; ein
für junge Wundärzte und gutthätige Leute, die sich
mit der Arzneikunst abgeben, überaus nützliches
Werk. a. d. Franz. Th. I. 2. Leipz. 8.

VELTHEIM (A. F. von) Etwas über die Bildung des
Basalts u. die vormalige Beschaffenh. der Gebürge
in Deutschland. Leipz. 8.

VERSUCH einer Anleitung zur physikal. Kenntniß des
menschl. Körp. u. der allgemeinst. Gesundheitsre-
geln,

geln, zum Unterricht in Kunst - u. deutschen Schulen.
Aufl. 2. Berl. 8.

VERSUCH eines kurzen medicin. prakt. Unterrichts
der im Jahr 1785. epidemisch herrschenden Krank-
heit in Heidelberg. Heidelb. 8.

VIEHARZNEIKUNST (vollständige) für den Land-
mann, vom Verfasser des Veterinarius. Th. 2 Salz-
burg. 8.

VOIGT'S (F. C. W.) mineralogische Reise von Weimar
über den Thüringer Wald, Meiningen, die Rhönber-
ge, bis Bieber u. Hanau. Leipz. 8.

Vom sogenannten epidemischen Zungenkrebs, oder viel-
mehr von der zu einer heilsamen Wirkung der Na-
tur gereichenden Mundfäule unter dem Rindvieh.
Götting. 8.

WALTERI (F. A.) Annotationes academicae, de he-
pate et polypis vteri, c. Tab. aen. Berol. 4.

WARNERS (I.) chirurgische Vorfälle u. Bemerkungen
a. d. engl. nach der 4ten Ausgabe übersf. Leipz. 8.

WEBERS (I. A.) nützl. Wahrheiten für Fabrikanten
u. Künstler. 2. Th. Wien u. Leipz. 8.

WEBERS (I.) Abhandlung vom Feuer. Regensb. 8.

WEBERS (N. G. D.) vermischte Abhandl. a. d. Arznei-
wissenschaft. Leipz. 8.

WEIGELS (C. F.) Einleitung zur Scheidekunst. St. 1.
Leipz. 8.

WEINMANNI (I. G.) Thesaurus rei herbariae locu-
pletiss. indice systemat. illustr. et emend. in quo
aliquot plantar. millia sec. classes, ordines et cet.
methodo Linnaeana recensentur et cet. Aug. Vin-
del. 8.

WERNERS (A. G.) kurze Classifikation u. Beschreibung
der verschiedenen Gebürtsarten. Dresd. 4.

WESTRUMBS (I. F.) kleine chemische Schriften. B. II.
Heft. 1. Leipz. 8.

WHITEHURSTS (I.) Untersuchung über den ursprüng-
lichen

lichen Zustand u. Bildung der Erde. a. d. engl. nebst einigen Anmerk. des Uebersetzers. m. Kupf. Leipz. 8.

WIENHOLTS (A.) Erfahrungen über den sogenannten thierischen Magnetismus. Th. I. Hamb. 8.

WIELBURGS (A. C. von) Anleitung für das Landvolk in Absicht auf die Erkenntniß u. Heilungsart des Rindviehes u. der Schaafzucht. Aufl. 3. Nürnberg. 8.

WILKES (G. W. C. von) neueste Sammlung der wichtigsten Gärtnerregeln. Ein Nachtrag zu seinen frühern Schriften über Baum- Küchen- u. Blumengärten etc. m. 1. Kupf. Halle. 8.

— monatl. Anleitung zur Beförderung einer ergiebigen Erziehung des Obstes. Ein Buch für Landleute u. Gärtner. m. K, Ebend. 8.

— über die Giftpflanzen unserer Küchengärten. Eine Abhandl. für Gärtnerey, Haushaltung und Küche. Ebend. 8.

WILDENOW (C. L.) Florae Berolinensis prodromus secund. syst. Linn. a THUNBERGIO emendatum conscriptus, cum tab. aen. inc. Berol. 8.

WITHERS (T.) Abhandl. über die Engbrüstigkeit. a. d. engl. Leipz. 8.

ZEHNNERI (I. G.) Obseruatio medico-practica, febris puerp. cum manifesta lactis in earum abdom. metastasi, adiuncta epicrisi. Mannh. 4.

ZOOLOGIE (allgemeine) oder Natursystem des Thierreichs, m. allen Abbild. illum. B. I. Olmütz. 8.

XVI.

Noua Litteraria.

Academiae.

Societas philosophiae experimentalis, quae Rotterodami est, de his quaestionibus optime soluentis, viros eruditos omnium nationum vt certamina iurent, nuper publice inuitauit.

I. E quibus signis potest, respectu virium vniuersalium naturae, legumque, quibus hae adstrictae sunt,

sunt, aut virtutum singularium, quae corporibus insunt, habito, certitudo vel verisimilitudo theoriae cuiusdam cognosci, quae immediate neque ex experientia deriuari, neque peculiaribus experimentis confirmari, sed inde solummodo comprobari potest, quoniam magis minusque completam phaenomenorum explanationem offert?

II. Quae sunt naturales vrinae sanae partes constituentes?

III. Quibus causis mediisque putredo in corpore animali praecipueque humano, et extra illud accelerari, retardari, penitusue suppressi potest? Quoniam commoda ex hac accuratiore disquisitione in varias artes doctrinasque, imprimis in artem medicam et chirurgicam dimanabunt?

IV. Cum specillorum aliarumque huius generis lentium usus soleat, et apud iuuenes quoque, vniuersalis fere euadere, humanitati haud dubie bene consultum foret, si non ex opticis solum praeceptis, sed praecipue e natura earum partium oculi, quae lucis impressiones ad sensorium commune deferunt, satis demonstrari possit, ad quem usque gradum specilla similesque lentes vitreae, aut illuminationem, aut volumen obiectorum augendo non ad conseruationem solum emendationemque visus utiles, sed omnino necessariae sint; aut quatenus tanquam res, cuius usum aut consuetudo, aut opinio antea capta, dictitauit, aut quae in abusum cecidit, considerari possit aut debeat?

Cuilibet dissertationi, quae optima censoribus et iudicibus visa est, praemium constitutum est xxx nummorum aureorum Hollandicorum. Dissertationes possunt aut sermone belgico, aut germanico, aut anglico, aut gallico, aut latino conscriptae esse, modo sint

sint sine vitii, et literarum ductu eleganti scriptae. Mittantur, *more solito*, ante Cal. Mart. **CIDIDCCXCII.** ad Experientissimum GERARDVM GISBERTVM, qui societati a literis Roterodami viuit.

Eadem societas quotannis aut quolibet biennio praemio peculiari augebit ornabitque eum, qui in quacunque philosophiae experimentalis parte inuen- to utilissimo nomen mereri studuit, illudque cum so- cietate, vt eius publicam commemorationem faciat, communicauit.

Academia scientiarum et elegantiorum literarum electoralis Theodoro-Palatina tertium, praemio ad C. aureos Hollandicos adaucto, proponit quaestio- nem, anno **CIDIDCCCLXXXVII.** iam motam, hanc:

Cum electricam materiam inter remedia irritantia ponendam esse constet, quaeritur, num idoneum praebeat remedium ad submersos, suffocatos alios- que alphycticos in vitam reuocandos; num aliis, eodem fine adhiberi solitis, medicamentis anteponi mereatur; quae denique via, si hac vti materia velimus, tutissima facillimaque sit.

Qui de praemio hoc insigni certare voluerint, iuben- tur sufficientia nec ancipitia experimenta, in homi- nibus animalibusque aliis capta, nec sola ratiocinia et e libris physicis medicisque collecta adeoque no- ta, in medium proferre. Ad Calend. Iul. **CIDIDCCXCII.** usque dissertationes ad certamen admittuntur.

Societas agriculturae reg. Paris. d. **XXVIII.** Dec. anni praeteriti publicum habuit confessum, oratione a BROUSSONETO, Viro Celeberrimo, recitata: Abbas LE FEVRE proponebat conductionem agrorum ex- perimenti causa faciendam; GOVFFIERIVS auxilia indicabat, quibus cultura Gossypii herbacei in Fran- cia introduci possit. Praeterea praemia varia distri- buebantur; inter alia dissertationi de ratione agrum colendi, vt nunquam sterilis sit; aliique de opti- ma et tutissima rusticorum aedes construendi metho- do.

do. Denique membra correspondentia duo reperiuntur, scilicet Societas, quorum nomina celebratissima sunt, WAS-
SHINGTONVM, et Abbatem RAYNALIVM.

Honores.

Exper. STARCKE, Duci Vinariens. a consiliis m.
a medica Societate Londinensi inter membra extra
nea receptus et munere correspondentis ornatus et
mense huius anni Martio.

Exper. CH. W. HUFELAND, Duc. Vinar. med. an.
et I. C. W. VOIGT, a consil. mont. academiae caes.
Leopold. nat. curios. membra acceperunt honorari.

Contenta in hac parte.

- | | |
|---|---------|
| 1. MACQUER'S <i>chymisch. Wörterbuch</i> Th. I-IV. | p. 195- |
| | 221 |
| 2. SCHULZII <i>Toxicologia veterum</i> | 222-223 |
| 3. BONELLI <i>memoria intorno all' olio di ricino volgare</i> | 228-233 |
| 4. MARCARD'S <i>Beschreibung von Pyrmont</i>
<i>B. I. II.</i> | 233-252 |
| 5. A <i>short Description of Pyrmont etc.</i> | 252-253 |
| 6. MOSELEY a <i>Treatise on tropical diseases etc.</i> | 253-265 |
| 7. HUNTER a <i>Treatise on the venereal disease</i> | 265-283 |
| 8. SAALMANN <i>descriptio phrenitidis et paraphren.</i> | 283-287 |
| 9. EIVSD. <i>descriptio pleuritidis, peripneumoniae etc.</i> | 287-288 |
| 10. EHRHART <i>Tract. de asphyxia neophytorum</i> | 289-290 |
| 11. HOFFMANNI <i>opuscula latina medici argumenti etc.</i> | 290-298 |
| 12. CÆRA <i>de febris nosocomica</i> | 298-306 |
| 13. JACQUIN <i>collectanea ad botan. chem. et hist. nat. V. II.</i> | 307-346 |
| 14. BOND'T <i>diff. de cort. Geoffraeae Surinam.</i> | 346-351 |
| 15. <i>Contin. libror. qui 1787. prodierunt</i> | 351-379 |
| 16. <i>Nova literaria</i> | 379-383 |